SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Aylık Teorik/Politik Dergi Sayı: 6 Temmuz: 2004 2.000.000 TL

- Korku vadisi hakimleri
- Bir tahliyenin etrafından fotoğraf kareleri
- Emek hareketinin sorumluluğu
- Mülksüzler hareketi, MESOP ve AB
- Türkiye'nin iki kurucu unsuru
- Her şey AB aşkına!

www.sosyalekurdi.org

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

AYLIK TEORİK-POLİTİK DERGİ

Gün Yayıncılık Tic. Ltd. Şti Adına
Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü
Murat Yılmaz

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
İnönü Mah. Babil Sok.
No:27/3 80230
Harbiye / İstanbul

Telefon/Faks
(0212) 219 69 06

e-mail
sosyalistmezopotamya@mynet.com

Banka Hesap No:
İş Bankası Taksim Şb.
1052 767790
Döviz (Euro) Hesabı
1052 3335933

Baskı
Özdemir Matbaacılık
0 212 565 17 74

Gaziantep İrtibat Bürosu
Yasin Yetişgen

Tel/Faks
0 342 220 59 94

Atatürk Bul. Bina No: 49
N. Akınal Apt. B Blok
Kat: 6 D: 6
Şahinbey / Gaziantep

İÇİNDEKİLER

Editörden 1

Korku vadisi hakimleri
Aziz Mahmut Ak 2

NATO'da kriz
Gabriel Kolko 8

Bir tahliyenin etrafından fotoğraf kareleri
Z. Abidin Kızılyaprak 12

Emek hareketinin sorumluluğu
Ali Çınar 17

Mülksüzler hareketi, MESOP ve AB
S. Çiftyürek 20

Türkiye'nin iki kurucu unsuru
Nazif Kaleli 28

Sosyalizm adına yıkılan hayaller
Kemal Yado 37

Her şey AB aşkına!
Hamit Yılmaz 39

'Hemşehri' örgütlenmeleri üzerine
Metin Aktaş 42

Sosyal Antropolog Prof. Dr. Bruinessen ile söyleşi
Röportaj: Hamza Aktan 46

www.arsivakurdi.org

-editörden-

70'li yılları da kapsayan 30 yılı aşkın bir mücadele süreci; ödenen çok ağır bedeller; ve geçmişteki dönemsel kalkışmalardan nitelik olarak farklı/önde modern Kürt siyasal hareketinin gelip bugün çakıldığı zemin, devletin kırmızı çizgilerinin çerçevelediği zemin oldu. Avrupa Birliği kapısında devletin de çizgilerinin tonunu kırmızıdan pembeye doğru kaydırdığı iddiası, yine yenilgi atmosferinin basıncı altındaki Kürt siyasetçilere aittir ve bir yanılsamadan ibarettir. Bu yanılsama devletin özellikle dış siyaset kurumunun hesabına gelmekte; Kürt sorununda kırmızı çizgileri bu aralar fazla öne çıkarmadan koruyarak Avrupa kapısını aralamak devletin yeni siyaset tarzını oluşturmaktadır.

Gelişkin Kürt siyasal hareketi açısından bu durum mücadelede bir tıkanmayı işaret etmektedir. Aşırıya kaçan iddia kaybının siyaseti yapılıyor şimdi; 'yeniden yapılanma' kılıfı ile ambalajlanan bu siyaset kitlelere olması gereken bir yenilik gibi sunuluyor. Ama ambalaj içindekini birazcık da olsa gizleyemeyecek kadar şeffaf ve bol çiçekli-güvercinli ambalajdan önce içindeki dikkatleri çekiyor.

Kürt siyaset merkezlerinde de, tabanda da bu siyasal tıkanmanın nedenleri şimdi daha çok tartışılıyor ve tıkanmayı aşma yönünde yoğun arayışlar var. Kuzey Kürtlerinin liberali de, milliyetçisi de, ulusal demokratı da, sosyalisti de yeni bir siyasal çıkış arayışında. Bu arayışlardan çoğunun topluma ve mücadele birikimlerine karşı sorumluluk hassasiyetinden ve ciddiyetten uzak, ete-kemiğe bürünmesi ihtimali zayıf arayışlar olduğunu bugünden kestirmek zor değil. Öyle ki, etkileme alanımızı ve yürüyüş hızımızı beğenmesek de, arayıştaki kitlelerin önüne şu anda konulan en ciddi proje taslağı Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi oluyor. Bu nedenle, MESOP bileşenini oluşturan kadroların bu iddialı, büyük girişimin büyüklüğüne orantılı bir ciddiyetle daha fazla performans sergilemeleri zorunlu hale geliyor. Ulusal özgürlük ve sosyalizm için daha çok mesai, daha çok enerji!..

***

Geçen sayımızda özetle aktardığımız Antep ve Adıyaman panellerinin ardından, 20 Mayıs günü de Urfa'da MESOP'un paneli vardı. Şair Nabi Kültür Merkezi'nde düzenlenen panele yine MESOP Girişimi'nden yazar Sinan Çiftyürek ile insan hakları mücadelesinde öne çıkan isimlerden Av. Ercan Kanar konuşmacı olarak katıldı. Çiftyürek'in daha çok MESOP Girişimi'nin gerekçelerini, ülke ve dünyadaki siyasal gelişmelerle ilgili değerlendirmelerini aktardığı panelde, Av. Kanar insan haklarının geldiği boyutu, Türkiye'de bu hakların önüne çıkarılan engelleri anlattı ve NATO İstanbul Zirvesi'yle ilgili değerlendirmelerde bulundu.

Bu arada, İçişleri Bakanlığı'nın aksi yöndeki genelgesine rağmen polis kamerasının salonda olmasına tepki gösteren Kanar'ın kameraman polislerden salonu terketmelerini istemesi, izleyicilerden büyük alkış aldı. Kanar'ın açık çağrısının hemen ardından polis kamerası salondan çıkarılırken, panel soru-cevap bölümüyle son buldu.

***

Elinizdeki 6'ncı sayısıyla bir düşünce zenginliğini arkalamış bulunan dergimize tüm yoldaşlarımızın ve okurların daha fazla sahip çıkmaları gerektiğini özellikle belirtelim. Yazı akışından, dağıtımda yaşadığımız sıkıntı ve boşluklara kadar bir dizi sorunla yüzyüzeyiz. Bu sorunlar birazcık gayretle aşılabilecek sorunlardır; yeter ki, "işleri nasıl olsa birileri yürütüyor" rahatlığından sıyrılabilelim. Özellikle orta yaş ve üstü yoldaşlara sesleniyoruz: Dergiyi dağıtmanın ve okur kazanmanın genç işi olduğuna dair düşüncenizi artık bir kenara bırakmalısınız.

***

Bu sayımızda,

Z.Abidin Kızılyaprak, eski DEP'li milletvekillerinin tahliyelerini değerlendiriyor; Ali Çınar, emek hareketinin sorunlarını konu alıyor; Aziz Mahmut Ak, NATO İstanbul Zirvesi'nin sonuçlarını yorumluyor; Sinan Çiftyürek, Kürt sorunu bağlamında AB'yi irdeliyor; Metin Aktaş, hemşehri derneklerinin toplumsal mücadeledeki zararlarına dikkat çekiyor; Nazif Kaleli, gazeteci Nuray Mert'in bir makalesine cevaben Kürtler için çokkültürlülük çerçevesinde sistem içi çözümleri sıralıyor; Kemal Yado, yeni bir sosyalist hareketin geçmişin yanlışları üzerine inşa edilmemesi için uyarıyor; Hamit Yılmaz, devletin çok sınırlı Kürtçe yayınla Kürtlerin özgürlük taleplerinin üstünü örtme çabalarını eleştiriyor.

Ayrıca gündemdeki yeri dolayısıyla Gabriel Kolko'nun "NATO'da kriz" başlıklı makalesi ile, 1974'ten beri Kürtler hakkında sosyolojik çalışmalar yapan Hollandalı sosyal antropolog Prof. Dr. Martin von Bruinessen'le Kürt siyasal hareketinin son durumu üzerine yapılmış röportajı ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Gelecek sayıda daha güçlü buluşmak dileğiyle...

Sosyalist Mezopotamya Yayın Kurulu

www.marksizmkurdi.org

Korku vadisi hakimleri

✍ Aziz Mahmut Ak

Kent halkından kalın bariyerlerle ayrılan 'vadisi'yle, Bush'la el sıkışma kuyruğunda bekleyen Türk bakanların CIA ajanları tarafından avuç içi aramasından geçirilmesiyle, protesto gösterileriyle, Dışişleri Bakanı Gül'ün göstericileri kutlamasıyla, ittifak içindeki çatlağı büyüten Chirac-Bush atışmasıyla ve önceden pişirilmiş ortak kararlarıyla akıllarda kalacak olan NATO İstanbul Zirvesi, geride kaldı.

28-29 Haziran'da Lütfi Kırdar Kongre Merkezi'nde gerçekleşen, üye 26 ülkenin hükümet ve devlet başkanlarının oluşturduğu Kuzey Atlantik Konseyi ile bu oluşumla işbirliği yapan 20 devletin temsilcilerinin katıldığı zirveden beklendiği gibi iki önemli karar çıktı; biri Irak, diğeri de Afganistan'la ilgili olan karar. Kuzey Atlantik Konseyi'nin küresel emperyalist hegemonya arzularının yansıdığı "Yeni Dönemde Güvenliğimiz" başlıklı sonuç bildirisinin pratik tamamlayıcısı mahiyetindeki söz konusu iki karara göre, ABD-İngiltere koalisyonunun fiili işgalinin devam ettiği Irak'a "yeni Irak ordusunun eğitimine destek" adı altında NATO üyesi ülkeler asker gönderecek; yine ABD işgalinin sürdüğü Afganistan'da başkent Kabil ve çevresini aşamayan NATO askeri operasyon alanını tüm ülke toprakları düzeyine yaymak için üye ülkeler asker sayısını artıracak. NATO'nun Afganistan'da 6 bin 500 olan asker sayısı 10 bine çıkarılacak.

Zirvenin, zirve sonuç bildirisinin ve alınan iki kararın herkesin gözünde netleştirdiği bazı gerçekler var:

* 1948 Brüksel Anlaşması ile temeli atılan Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'nın (NATO), bünyesine yeni aldığı Asya ülkelerinin varlığıyla da somutlaştığı gibi 'Atlantik ötesi'liği kalmamış; emperyalistlerin tüm dünyayı hakimiyet altına alma amacı doğrultusunda hem üye olan hem de birlik dışı ülkelerin halklarını zaptu rapt altında tutmanın askeri ve siyasal organizasyonuna dönüşmüştür. Giderek,

www.arsivakurdi.org

Birleşmiş Milletler'e (BM) bağlı uluslararası bir askeri organizasyon olması ve dünya çapında daha 'meşru' uygulama alanlarına kavuşması üzerine yapılan kurgular, hem BM'yi BM'likten ve NATO'yu NATO'luktan tamamen çıkaracağı, hem ittifak üyesi olmayıp BM üyesi olan ve çıkarları ittifak üyesi ülkelerin -hele de başı çeken ülkelerin- çıkarlarıyla çelişen dev bir ülkeler topluluğunun varlığı, hem de ittifakın kendi içinde yaşadığı derin çelişkiler nedeniyle şimdilik bir beyin egzersizi düzeyini aşamamaktadır.

* Mevcut durumuyla bu birlik, yerküre üzerinde imparatorluk tesis etme peşinde olan ve bu amaçla Büyük Ortadoğu Projesi'yle önce bölge ülkelerini, ardından zengin enerji kaynaklarına göz diktiği Ön Asya'yı hazırladığı Avrasya Egemenlik Stratejisi'yle kuşatma altına almayı planlayan ABD'nin 'yardımcı kuvveti' işlevini yüklenmiştir. İstanbul Zirvesi'nde hakkında asker sevkiyatı kararı alınan iki ülke de ABD'nin kimseye pek danışmadan kendi başına işgal harekatı başlattığı ve yürüttüğü ülkelerdir; bu nedenle teşkilat fiilen ABD'nin başlattığı operasyonları tamamlama hizmeti görmektedir.

* İlk kuruluş felsefesini sözümona "Sovyet tehdidinden korunma" olarak deklare eden bu birliğin, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının üzerinden 15 yıl geçmesine rağmen bırakalım kendisini feshetmeyi, birliğe yeni ülkeler alarak gücünü ve hedeflerini büyütmesi, ta başından beri bu teşkilatın sermayenin dünya egemenliğini pekiştirme aracı olduğu tespitinin "sadece bir solcu takıntısından ibaret" olmadığını gözler önüne serdi.

Kuruluş amacını "Sovyet tehdidi" olarak deklare eden bu birliğin, SSCB'nin dağılmasına rağmen büyütülmesi, bu teşkilatın sermayenin dünya egemenliğini pekiştirme aracı olduğu tespitinin "sadece bir solcu takıntısından ibaret" olmadığını gözler önüne serdi.

* Birliğin kağıt üzerinde yazılı kuruluş amacından ciddi derecede sapmalar var. Somut sözümona "Sovyet tehdidi" yerine şimdi ikame edilmeye çalışılan ve daha çok eski sosyalizm toprakları olan Rusya, Çin, Kore Halk Cumhuriyeti gibi ülkeleri hedef alan muğlak "potansiyel tehdit" belirlemesi ve ABD üretimi yapay "terörizm tehdidi"yle birliği genişleterek ayakta tutma çabaları, bünyede özellikle Avrupa ülkelerinin itirazlarına yol açmakta, itirazlar pek etkili olamasa da aktif askeri katılım oranını düşürmektedir. Yani asıl amaç o denli açık ve birliğin canlı tutulmasında üretilen gerekçeler o denli zorlamadır ki, amaç uğruna faaliyete aktif katılım konusunda kapitalist kapitalisti bile inandıramamakta, ikna edememektedir.

Elbette olan biten sadece bir ikna sorunu olarak izah edilemez. Bu psikolojik boyutun çok ötesinde, asıl olarak emperyalistler arası ilişkilerde iyice su yüzüne çıkan çıkar çelişkileri ve sömürü pastasından daha fazla pay kapma didişmesi ortakların işgal aktivitelerine denk oranda katılımını engellemektedir. Bu nedenle direkt asker sevkiyatı yerine "yeni Irak ordusuna eğitim desteği" gibi daha az aktivite gerektiren, istemeyip de eğitimci göndermeyenin pek topa tutulmayacağı nispeten daha geri amaçlar üzerinde uzlaşılabilmekte, kararlar sonuç bildirilerine ancak bu seviyelerde yansıyabilmektedir. "Eğitim" adı altında çok sayıda ülkenin Irak'taki işgal gücüne askeri olarak eklemleneceği biliniyor; ancak üzerinde durduğumuz şey, ortak kararların çıkışında yaşanan zorluklar ve bu kararların yazılı haldeki sunuluş biçimidir.

Tarafların pastadaki paylarını büyütme didişmesi sonucu, başını Almanya ve Fransa'nın çektiği Avrupa sermayesi ile ABD arasında ciddi bir çelişkinin var olduğu gerçeği, İstanbul Zirvesi'nde iyice gün yüzüne çıktı. ABD Başkanı Bush'un konuşmasında Türkiye'nin mutlaka Avrupa Birliği'ne (AB) alınması gerektiği yönündeki sözlerine, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac'ın "Haddini bil! Sen kim oluyorsun da bize, emrivaki bir şekilde 'Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne alın' diyorsun. Biz senin Meksika'yla olan ilişkilerine karışıyor muyuz!" şeklinde sert bir üslupla cevap vermesi, zirvedeki ve birlik bünyesindeki çatlağın iki yakasında yer alanlara net olarak işaret ediyordu.

Bu çıkar kavgası; Fransa-Almanya eksenli Avrupa sermayesinin ABD'yi en azından Avrupa ve mücavir alanı ile nüfuz alanlarına dokundurtmama çabası, NATO'daki çatlağın gün geçtikçe derinleşmesini beraberinde getirmektedir.

www.sosyalistmezopotamya.org

Protestoların etki düzeyi

1948 Brüksel mutabakatının ardından 1949 yılında 12 ülke tarafından kuruluşu resmen ilan edilen NATO'nun 55 yıllık tarihinde 17'nci zirve olan İstanbul Zirvesi için aylarca önceden başlatılan abartılı 'güvenlik' hazırlıkları, toplantı yeri ve civarını kapsayan genişçe bir alanın resmen ayrı bir "vadi" olarak ilan edilmesine kadar götürüldü.

Bariyerlerle kent halkından ayrılan vadi, yaklaşık bir hafta boyunca kent yaşamını alt üst etti. Karadan, havadan ve denizden alınan tedbirler Türk yönetiminin "ağabeyleri en güzel şekilde karşılayalım" seviyesindeki bağımlılık psikolojisi ve bu fırsatı tanıtım amaçlı değerlendirme çabası olarak da yorumlanmalıdır; ancak bu yüksek düzeydeki güvenlik tedbirlerinin altında yatan asıl sebep misafirlerin Türkiye'ye bakış açılarıydı. Türkiye, Kürt sorunu ve demokratikleşme başta olmak üzere hala bir çok sorunla boğuşan sorunlu bir Ortadoğu ülkesi olarak görülmekte; misafirlere göre radikal solun da İslami fanatizmin de potansiyel tehlike olarak varlığını sürdürdüğü bir ülkeydi. Bir Avrupa ülkesinde yapılan toplantılarla kıyaslanmayacak ölçüde alınan geniş tedbirlerin böylesi korkuları fazlasıyla barındırmasından olacak ki, Bush'la el sıkışma kuyruğunda bekleyen Türk bakanlar CIA ajanlarınca avuç içi aramasından geçirildi. İstanbul'un göbeğinde Türk bakanların yabancı ajanlar tarafından üst aramasından geçirilmesindeki Amerikan rahatlığı, sık sık kullanma ihtiyacı duyulan "stratejik ortaklık" ve "jeostratejik önem" söylemlerine rağmen Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki yerini bir kez daha teyit eder gibiydi.

Protesto gösterileri, emperyalistlerin savaş örgütü NATO'ya geniş kesimlerin tepkilerini iletmek bakımından anlam ve mesaj yüklüydü. Bu konuda solun hakkını teslim etmek gerekir; sol cephe, gücü oranında elinden geleni yaptı.

Zirve halka yasaklı vadide yapılırken, vadi dışında gerçekleşen protesto gösterileri, emperyalistlerin savaş örgütü NATO'ya geniş kesimlerin tepkilerini iletmek bakımından anlam ve mesaj yüklüydü. Bu konuda solun hakkını teslim etmek gerekir; sol cephe, gücü oranında elinden geleni yaptı denilebilir. Zirvenin daha iki ay öncesinden başlatılan anti-NATO kampanya ve protesto hazırlıkları, tepkinin gerçek gücünün ortaya konulması bakımından istenen düzeyde meyve veremese de; karşıt bilgilendirme, muhalefetin varlığını tüm canlılığıyla gözler önüne serme ve nihayetinde İstanbul'da son yıllarda yapılan en büyük mitingi gerçekleştirme gibi aktivitelerin solun hanesine yazılacak azımsanmayacak kazanımlar olduğu görmezlikten gelinemez.

Ancak çoğu zaman olduğu gibi bu protesto etkinliklerinde de ortaya çıkan bir gerçeğe dikkat çekmekte yarar var: Deniz ve dava arkadaşlarının 6. Filo'ya karşı gerçekleştirdikleri, o dönemin koşullarında gerçekten fiili bir engelleme seviyesine çıkabilen eylemlere resim ve sloganlarla nostaljik göndermelerde bulunularak yapılan çağrıların, protesto gösterilerine katılım oranına etkisi moral ve güzelleme boyutunu aşamamıştır. Aşamazdı da. Dönemin Türkiye'sinin ABD ile ilişki düzeyi, bu emperyalist gücün askeri varlığının o dönemki teknik kapasitesi, gençlik hareketinin aynı dönemde iktidar ve toplum üzerindeki kurumsal etkileri, şimdikiyle çok farklıydı. Bu yüzden olacak; ne İstanbul'un kapılarını NATO'ya kapatabildik, ne CIA gorillerini deniz piyadelerinin akıbetine uğratıp denize dökebildik, ne de zirve katılımcılarını ürkütecek bir eylemlilik trendi yakalayabildik.

Dolayısıyla bir kez daha ortaya çıktı ki, değişik sosyal kesimlerin muhalif sese aktif düzeyde ses katmalarını istiyorsak, slogan seçiminde hem kendimiz hem de karşıtlarımız açısından günün gerçeklerine denk düşen içeriklere yoğunlaşmak gerekiyor. Elbette tarihimizin kazanımlar hanesine yazılı eylemleri, kendi hikayemizin kahramanlarını bu türden vesilelerle hep hatırlayıp hatırlatmalıyız, ancak bu nostalji yeni yapacaklarımızın başı ve sonu olmamalıdır.

Öte yandan, hükümetin dayak attırdığı protestoculara aynı zamanda teşekkür etmesi, protestoların haklılığına ve temizliğine hiçbir şekilde gölge düşürememiştir. Bu yönlü, yani devletin de eylemlerin yapılmasını istediği biçimindeki eleştiriler, tepkilerin eyleme dönüşmemesini utangaçça salıkverenlerin eleştirileridir ve tamamen haksızdır. Avrupa Birliği'nin kapısında müzakere tarihi bekleyen Türk hükümetinin bu protestoları aynı zamanda ülkenin 'demokratik-

www.gresmakurdi.org

leşme'de vardığı aşamayı göstermek için kullanacağı, daha zirveden günlerce önce valiliğin İstanbul'da 17 ayrı alanı protestolar için serbest hale getirmesinden belliydi.

Bilmekte fayda var: Emperyalistler küresel yeniden paylaşım gibi dev stratejilerine devletler düzeyinde destek bulmak ve hayata geçirmek için yaptıkları bu tür kapsamlı toplantılara karşı gösterilecek sınırlı tepkilere peşinen razıdırlar zaten. Nitekim Okmeydanı'nda kurulan barikat uzun süre polisi beklemiş ve polisin eylem yerine hiç gitmeyip uzaktan seyretmekle yetinmesi üzerine protestocular kendiliğinden dağılmışlardır. Ancak tüm bu gerçekler, tepkilerin eylemlerle ortaya konulmasının haklılığını ve doğruluğunu ortadan kaldırmıyor. Eylemlerin bir yönüyle devlet tarafından da kullanılmasını engelleyebilmek, eylemin kitlesel-liğiyle doğru orantılıdır: Ne kadar çok kitle, o kadar az kullanılma!..

Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün protestoculara teşekkürüne gerekçe ettiği Irak'taki 5 rehinenin serbest bırakılması olayının direkt bu eylemlere bağlanması ise bir abartıdan ibaretti. Nitekim, serbest bırakılan rehinelerin anlatımları ortaya koydu ki, bu kişileri rehin tutanlar da sadece bir mesaj iletmek istemiş ve zaten bırakacakları rehineleri serbest bırakmayı son anda protestoların varlığı gibi yapay bir gerekçeyle izah etme yoluna gitmişlerdir.

Türk devletinin, daha doğrusu sorunları hep yüzeyden makyaj düzeyinde halletmiş göstermeye çalışan tüm devletlerin huyudur; izin verdikleri ancak iş yaptırmadıkları, adım attırmadıkları kurum ve etkinlikleri, yerine ve zamanına göre kendi lehlerinde kullanmaya çalışırlar. Örnek olsun: Kürt Kültür ve Araştırma Vakfı (KÜRT-KAV), uzun süren bir hukuk mücadelesi sonucu "Kürt" adıyla yargı tarafından resmen tescil edilen ilk kuruluş olmuştu. Vakıf senedinde yazılı olmasına rağmen, bu kuruluşun Kürt dili kursları için açtığı salonun kapısı emniyet tarafından mühürlenmişti. Yani fiilen bir işlev görmemesi için vakıf çok sayıda yasal-yasadışı engelle kuşatılmıştı. Aradan fazla zaman geçmemişti ki bir de ne görelim: Türk Dışişleri Bakanlığı, Avrupa ülkelerinden gelen ve Kürtlerin varlığının inkar edildiği, kurumlaşmalarına izin verilmediği yönündeki eleştirilere cevaben KÜRT-KAV'ın varlığını örnek gösteriyormuş. Güler misin, ağlar mısın!? Şimdi eğer bu durum, 96 Kürt aydının KÜRT-KAV'ı kurmakla Kürt kültürünü yaşatma mücadelesinde tarihi bir iş başardıkları gerçeğini tersyüz etmeye yetmiyorsa; Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün Irak'taki 5 rehinenin serbest bırakılmasını gerekçe ederek protestoculara teşekkür etmesi de bu protestoların doğruluğunu ve haklılığını ortadan kaldırmaya yetmez.

Hükümetin dayak attırdığı protestoculara aynı zamanda yapay bir gerekçeyle teşekkür etmesi, protestoların haklılığına ve temizliğine hiçbir şekilde gölge düşürememiştir. Devletin de eylemlerin yapılmasını istediği biçimindeki eleştiriler haksızdır.

Kürtlerin sessizliği

"Dostlar darılmasın" hesabıyla gösterilen az kitleli ve hatta çoğu zaman sembolik düzeydeki katılımlar bir kenara konulursa, NATO İstanbul Zirvesi'ni Kürt cephesi sessiz sedasız geçiştirdi. Yer yer yapılan sohbetlerde, Türk solunun eylemleri çekmek istediği mecranın Güney Kürdistan'daki federasyona da 'dokunduğu', bu nedenle Kürtlerin bu eylemlere ilgisiz kalacağı/kaldığı dile getirilse de, eylemlere katılmamaktaki asıl sebebin Kürt siyaset camiasının emperyalistlerden bazı beklentilere girmesi olduğu biliniyor. Özellikle ABD'nin ısrarlarıyla Zirve'den Güney'deki federasyonun kalıcı kurumlaşmasına yönelik kararların çıkabileceği beklentisi, Kürt aydın ve siyasetçi camiasının tarihi bir ayıbının yeniden depreşmesinden başka bir şey değildi. Siyaset erbabımızın kronik bir hastalığıdır; mücadelede büyüğe oynamanın, büyük karşısında iyice küçülmekten geçtiğini zanneder. Siyasette büyükle dansın pısırıklaşmaktan, tek taraflı yağ yakmaktan, şirin görünmekten başka yolunun olmadığına inanır.

ABD'nin, yeni stratejik yönelimi olan Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında Güney'deki oluşuma zemin hazırlamasından ve önemli oranda kolkanat germesinden hareketle, Kürt sorunuyla haşır-neşir tüm bölge devletlerine Kosova'da olduğu gibi NATO eliyle müdahale edeceği beklentisinin sıradan mücadele neferlerinde oluşması anlaşılabilir, hatta kısmen hoş görülebilir de, bunun esas başçekiciliğini yapan

www.serxwebun.org

aydın ve siyasetçi takımına ne demeli?

Kürtler adına siyaset yapmanın önce cefasını sonra nemasını tatmış, Türkiye'nin turistik sahil il veya ilçelerinin güzide semtlerindeki konutlarından zaman zaman çıkıp yolunu Diyarbakır'a düşürünce halka akıl vermeyi varlığının doğal bir parçası sayan, "Tarihte Yüz Kürt Büyüğü" arasına girmeye çok hevesli aydınlarımızın yaymaya çalıştığı bu beklenti, konjonktürel değerlendirme zayıflıklarını ortaya koyduğu gibi, tarihten hiç ders çıkarmadıklarını gösteriyor. Çünkü yakın tarihimiz, halkımızın gücünü ve beklentilerini her vesileyle çıplak bir biçimde ortaya koymak yerine, büyük devletlerden büyük beklentilere her girdiğimizde sırtüstü yere vuruluşumuzun örnekleriyle doludur. Gücümüz üzerinden ilişki ve pazarlıklara girmek yerine, kendimizi zayıf, mazlum ve 'uslu' göstermenin işe yarayacağını düşündüğümüz sürece hep kaybetmişiz.

Böylesi bir beklentinin boş olduğunu anlamak için Zirve'nin sonucunu beklemeye gerek yoktu. Güney Kürdistan'ın statüsü konusunda bardağın yarısının boş olduğu, BM Şartı'nın sekizinci bölümü çerçevesinde Güvenlik Konseyi'nin 1546 nolu kararının oybirliği ile kabul edilmesiyle iyice anlaşılmış olmalıydı. Kürtlerin bundan sonraki işi asıl olarak BM'yle idi, bu kuruluş ise şimdilik Kürtlerin statülü varlığını görmezden gelmeyi hesabına-kitabına daha uygun görmüştü. Irak Geçici Anayasası'nda yer verilen federasyon statüsü, Kürtlerin

Diyelim ki Kürtler protestolara aktif bir biçimde katılmış olsalardı, ne olurdu? Bu yazıda eleştiri oklarını yönelttiğimiz birilerinin bakış açısıyla, Bush bu protestocuları görüp küsecek, Kürtlere karşı yeni bir politikaya mı yönelecekti?

tüm diplomatik girişimlerine rağmen BM kararında yer bulamamış, yönetimde yetki devrinin tarihi yaklaştıkça ABD Kürtler konusundaki ilk netliklerini iyice sulandırmış, KDP Lideri Mesut Barzani'nin ABD'ye yönelik şüphe ve eleştirilerinin dozu artmaya başlamıştı. NATO bünyesindeki Türkiye ve diğer itirazcı ülkeler faktörü de göz ardı edilerek, bu militarist ağırlıklı oluşumdan mevcut statüyü perçinleme beklentisine girilmesi de, yine yürütülen siyasetin 'köylü kurnazlığı' niteliğini ve vehametini gösteriyordu.

Bilindiği üzere Zirve'nin Irak'la ilgili kararı tamamen BM'nin söz konusu kararına dayandırıldı ve "İstanbul'da toplanan biz, NATO'nun 26 ülkesinin devlet ve hükümet başkanları olarak Irak Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına, egemenliğine, birliğine ve toprak bütünlüğüne, ayrıca tüm Irak halkı için özgürlüğün, demokrasinin, insan haklarının, hukukun üstünlüğünün ve güvenliğin güçlendirilmesine tam destek verdiğimizi bildiririz..." türünden, Kürt varlığını anmayan yuvarlak bir cümleyle bu ülkeye yönelik bakış açısı ortaya konuldu. Beklentideki Kürtleri bu sonuç ne ölçüde şok etti bilinmez, ama bölge ve dünyadan haberdar herkesi tahminlerinde pek de yanıltmayan bir karardı.

Diyelim ki Kürtler protestolara aktif bir biçimde katılmış olsalardı, ne olurdu? Bu yazıda eleştiri oklarını yönelttiğimiz birilerinin bakış açısıyla, Bush bu protestocuları görüp küsecek, Kürtlere karşı yeni bir politikaya mı yönelecekti? Kendisine hiç de güvenmeyen, politikalarını eleştiren Kürtlerin varlığını görünce, Güney Kürdistan'da şimdilik stratejik hesapları gereği desteklediği federasyona karşı bir saldırı dalgası için derhal emir mi verecekti? Yoksa, "Kürtler de çantada keklik değillermiş" deyip, hem Kürtlere hem de bölge halklarına karşı politikalarında patavatsızlığını bir virgülle aralayacak, kendine biraz çeki-düzen mi verecekti?

Kuşkusuz ki bunların hiçbiri olmayacaktı. Biraz gerçekleşme ihtimali olan son şıktı; ancak o da hem çok güçlü bir protestocu kitlenin varlığını gerektirir, hem de bu kocakafaların bir gösteriden etkilenmeleri öyle günü birlik, hatta 'yılı birlik' olmaz, zaman alır.

Emperyalist strateji merkezleri, birilerinin zannettiği gibi bir halkın mazlumiyetine, mağduriyetine bakarak strateji ve politika belirlemezler. Şu anki Amerikan yönetimini başa getiren kartellerin çıkarları neye hükmediyorsa yönetim onu yapmak durumundadır. Ve halklara yaklaşımlarını da bu çerçeve belirler. Eğer stratejide bir halk belirli bir bağımlılık noktasına oturtulmuşsa, buna pek rıza göstermeyen iç muhalefet nedeniyle küsülmez; gerekirse muhalefet kanla bastırılır, belirlenmiş bağımlılık ilişkisi her şeye rağmen hayata geçirilir. Yok eğer stratejide belirli bir noktaya

oturtulmamışsanız, günde beş vakit yağ yakıp şirin görünün, para etmez!.. Güney Kürdistan'da yaşanan ve yaklaşık 6 bin kişinin ölümüyle sonuçlanan Halepçe Katliamı'nın emperyalistler için bir kınama nedeni bile olamadığını, ancak ABD'nin bölgeye yönelik strateji değişikliği gündeme gelir gelmez aynı katliamın 'Kürtleri Saddam diktatörlüğünden koruma' gerekçesi olarak değerlendirildiğini hatırlayın.

Kürt halkına NATO karşıtlığını gereksiz, lüks veya ulusal çıkarlarını zedeleyici olarak görenler, bu halkı aşağıladıklarının, asırlık mücadele birikimlerinin yarattığı değerleri çiğnediklerinin farkındalar mı acaba? "Potansiyel tehdit ülkeler", "küresel terörizm" gibi yapay varlık gerekçeleri konusunda baş çeken üye emperyalist ülke yönetimlerinin bile birbirini ikna etmekte zorlandıkları NATO'ya Kürtlerin gözü kapalı bel bağlamalarını istemek ne kadar çağdaşça, ne kadar akıllıca, ne kadar dostça olabilir? Halk olarak bugüne kadarki tarihsel mağduriyetlerinin ezici oranını bu kuruluş destekli devletlerden gören Kürdün, kendi tarihinde çok gördüğü kısa dönemli 'dostluk elleri'ne tereddütle yaklaşmasından, dünya halklarına zulüm kusmaya hazırlanan NATO'ya karşı olmasından daha doğal ne olabilir ki!

Yeni varlık gerekçeleri konusunda üye emperyalist ülke yönetimlerinin bile birbirini ikna etmekte zorlandıkları NATO'ya Kürtlerin gözü kapalı bel bağlamalarını istemek, ne kadar çağdaşça, ne kadar akıllıca, ne kadar dostça olabilir ki?

NATO'ya soğuk bakmayan Kürt siyasetçilere birkaç diyeceğim var: Bu tavrı ulusal siyaset adına sergiliyorsanız, en azından Barzani kadar tutarlı olmalı; gerektiğinde ABD'ye ya da NATO'ya diş gösterebilme iradesini ortaya koyabilmelisiniz. Irak işgalinin hemen ardından konferans vermeye giden ABD askeri yöneticilerini kendi kanlı tarihleri konusunda sorgulayan Süleymaniye Üniversitesi öğrencileri kadar aydın onurunu taşımalısınız. Ve bu da, hele Kuzey'de, aktif ya da pasif hangi düzeyde olursa olsun NATO karşıtı olmayı gerektiriyor. NATO yanlısı görünmekle Güney'deki Kürt Federasyonu'na da, genelde Kürtlerin hak mücadelesine de bir olumluluk kattığınızı, destek olduğunuzu düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Çünkü hakkı, şirin görünene değil, aktif varlığı ve gücüyle hakkedene teslim ederler.

ABD ya da NATO karşıtı olmak, kendi ulusal hakları için ilişkide ve pazarlıkta olmanın önünde engel değildir; tabii ki yapmasını bilene...

www.arsivkurdi.org

NATO'da kriz

✍ Gabriel Kolko

Washington başından beri NATO'yu Batı Avrupa üzerindeki hegemonyasını devam ettirmek ve dünya ilişkilerinde bağımsız bir rol oynayabilecek yeni bir blokun ortaya çıkmasının önüne geçmek için bir araç olarak görüyor. Charles De Gaulle, Winston Churchill ve bir çok etkili politikacı böyle bir ittifakın Sovyet Ordusu'nun önünü kesmekten çok, yeniden güçlenen bir Almanya'yı da içeren ve Amerikan gücünü dengeleyen bir yapı olarak kafalarında canlandırdılar.

NATO'nun 1949'da kurulmasının sebebi açık bir şekilde Sovyet askeri tehdidiydi ama ABD her zaman stratejik nükleer silahlarını SSCB'yi yenmek için yerleştirmeyi planladı ve bunun için bir ittifak gerekmiyordu. SSCB yıkılana kadar çoğu zaman üstün gibi gözükse de, Washington'da hiç kimse Rusya ile yakın zamanda bir savaş olabileceğine inanmadı. Diğer bir gerekçe ise Batı Avrupalılar'ın Almanya'nın yeniden yapılandırılmasını bir korkuyla birlikte kafalarına takmalarının önüne geçmekti ve ayrıca Amerikan askeri stratejistleri bir iç yıkımla ilgiliydiler.

Sovyetler Birliği'nin yaklaşık on yıl önce yıkılması ile birlikte NATO'nun sözde mantıklı varlığı da onunla birlikte yok oldu. Ama yaratılışındaki asıl önemli neden olan Avrupalılar'ın özerkliğini engellemek hala duruyor. Washington için NATO problemi 1990'dan beri NATO için çalışmak ve daha da önemlisi Doğu Avrupa'da Birleşik Devletler'in kurallarına uymak konusunda kararsız olan Almanya'nın geleceği ile de çok ilgili. Almanya'nın Aralık 1991'de tek taraflı olarak Hırvatistan'ı tanıması hem Bosna'daki savaşı tetikleyen önemli bir nedendi hem de Almanya'nın bölgedeki potansiyelini, tehlikeli ve dengeleri bozucu kapasitesini ortaya çıkardı. Almanya'nın, Avrupa Para Birliği ve Avrupa Birliği üzerindeki gücü diğer Avrupalılar'ın Alman baskınlığı geri mi dönüyor diye korkmalarına neden oldu. Ama Birleşik Devletler için Almanya sorunu aynı zamanda Amerika'nın geçmişte olduğu

www.arsivakurdi.org

gibi gelecekte de Avrupa üzerindeki eski etkin rolünü oynayıp oynayamayacağı sorunudur. Bu tip önemli jeopolitik sorular on yılı aşkın bir süredir oluşmaktadır.

NATO barış gücü olarak Bosna'ya, Yugoslavya'nın o bölgesindeki iç savaşı sona erdiren ateşkes antlaşmasını uygulamak için bir kuvvet gönderdi, ama bu 1999'da sadece savunmacı bir ittifak olmaktan çıkıp Arnavutlar adına Kosova'da Sırplar'a karşı savaşa girdi. ABD büyük bölgesel bir savaş için NATO'nun tahsis ettiği uçakların yarısını sağladı, ancak buradan edindiği tecrübeleri, hayal kırıklığına uğramasına sebep oldu. Hedefler -herhangi biri Amerikan önerilerini veto edebilecek- 19 üye tarafından onaylanmak zorundadır. Pentagon Ekim 1999'daki harekat sonrası raporunda Amerika'nın NATO ile işbirliğine ihtiyaç duyduğunu kabul etti ama ekledi: "19 demokratik ülkeyle fikir birliğine varmak kolay bir iş değildir ve yalnızca görüşmeler ve uzlaşmalar sonucunda elde edilebilir."

NATO'nun en yüksek rütbeli komutanı olan Wesley Clark bütün bu yaşananları yani kendisinin hem Pentagon ile hem de NATO üyeleri ile olan ilişkilerini bir kabus olarak nitelendirdi. Amerikan generalleri "NATO ittifakı içinde çalışmak gereksiz yere ABD askeri kuvvetlerinin hızlıca ve verimli bir şekilde halledeceği bir işi engelledi" diye şikayette bulundu. Birkaç gün içerisinde bitmesi beklenen bir savaş 78 gün sürdü. Yugoslav Savaşı Amerikalılar'a ciddi bir ders verdi. 11 Eylül 2001'den çok daha önce Washington NATO'nun kabul ettirmeye çalışacağı ciddi sınırlamalardan kaçmaya karar vermişti. Tek sorun ise zamanlama ve Birleşik Devletler'in NATO üyeleri arasında hegemonyasını sürdürürken NATO'nun yükümlülüklerinden nasıl kaçacağıydı. NATO'yu korumak istemesinin en önemli sebebi aynı zamanda O'nu yaratma sebebi de olan Avrupa'nın bağımsız bir politik ve askeri bir organizasyon olmasını engellemekti.

BM kanıtlamaya gerek olmayan bir açıklıkla alçaltılıyor. Afganistan'daki savaş NATO olmadan, Amerika'nın deyimiyle "hevesliler"den oluşan "havada" bir koalisyon tarafından yapıldı, ki bu anlaşmazlıklar durumunda yeni bir modeldir.

NATO'nun emir-komuta yapısını oluşturulabilecek tamamen Avrupalı bir askeri organizasyonla koordine etmek hem Amerika'nın Avrupa'nın faaliyetleri üzerindeki gücünün sınırlarını aşıyor hem de bu konudaki derin belirsizliğini yansıtıyor. NATO'nun bazı üyeleri Washington'un hep ertelediği bir ilişki olan Rusya ile kısmi işbirliğini istiyor, fakat Moskova da NATO'nun üyelik sınırlarını Rusya'[illegible] yakınlarına kadar genişletme planlarına şüphe ile bakıyor. Ocak 2001'de yeni yönetim göreve geldiğinde NATO'nun temel rolü zaten yeniden gözden geçiriliyordu.

ABD Başkanı Bush güçlü bir şekilde tek taraflı hareket etmeyi seviyor; küresel ısınma konusundaki Kyoto Protokolü'nü reddetti, nükleer silah denemeleri ve kara mayınları konusundaki ek kısıtlamalara karşı çıktı ve daha bir sürü var olan ya da tasarlanan anlaşmanın da karşısında. Bir de Anti-Balistik Füze Sistemi'ni geliştirme çalışmalarını hızlandırdı, ki bu sistem ilk vuruş kapasitesini Amerika Birleşik Devletleri'ne verecek. Çin ile Rusya ise haklı olarak bunu dengeleri bozucu, dolayısıyla yeni bir nükleer silah yarışını başlatmayı tahrik edici bir unsur olarak algılıyorlar.

BM alçaltılıyor

Birleşmiş Milletler söylemeye ve kanıtlamaya gerek olmayan bir açıklıkla alçaltılıyor. Afganistan'daki savaş NATO olmadan, Amerika'nın deyimiyle "hevesliler"den oluşan "havada" bir koalisyon tarafından yapıldı, ki bu gelecekteki olası anlaşmazlıklar durumunda "zaman içerisinde aktiviteye ve ülkenin şartlarına göre değişecek ve gelişecek" yeni bir modeldir. ABD ancak savaşın ve özellikle savaş sonrası halin beklediğinden daha uzun olacağını anladığında önerilen az sayıda Alman, Fransız, İtalyan ve diğer hesapta bulunmayan başka kuvvetleri kabul etti. Ancak onlara asla askeri ya da önemli politik meselelerde danışmadı.

Washington müttefiklerinin kendi amaçlarını kabul etmesi ve yalnızca O'na göre çalışmaları gerektiğine karar verdi ve yaptığı işlerin gayesini NATO konferanslarında tartışmak gibi herhangi bir niyeti de yoktu. Bu durum her şeyden öte her an başlamasından korkulan Irak Savaşı için de geçerli, sadece tercih meselesi. NATO'nun bir askeri organizasyon olarak fiilen terk edilişini 2002 yılında Washington'un eş zamanlı olarak hem NATO'nun sınırlarını genişletmek için Baltık Ülkeleri'ni içermesini hem de Rusya'ya önemli konular hariç, veto hakkı olmadan söz hakkı verilmesini öner-

www.sosyalistmezopotamya.org

mesi açıkça ortaya koymuştur. Rusya'ya sınırı olan uluslar, NATO'yu sadece Rusya'ya karşı bir koruma olarak algıladıkları için kendisinin potansiyel askeri hareketlerine karşı bir zorlama istemeyen ABD'yi hoşnut etme konusunda heveslilerdi.

Kararlı bir Amerikan tutum değişikliğinin sonucu olan NATO'daki bu kriz hem gecikmiş hem de kaçınılmazdı. Ve krizin görünürdeki sebebi ile çıkış zamanı, altında yatan sebep olan 1990'lardan sonra ABD'nin de hızla farkına vardığı, organizasyonun askeri olarak getirdiği sorumluluk artarken politik olarak çok değerli kalması gerçeğine göre önemsizdi. Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyi de bazı yönlerden zorlanmaktadır, bu konuda çok erken tahminde bulunmak o kadar da önemli değildir, çünkü ABD zaten hiçbir zaman Birleşmiş Milletler'e Avrupa'daki ittifakına verdiği can alıcı önemi vermemiştir.

Bugün NATO'nun asli var olma nedeni olan Amerikan hegemonyasını empoze etmek şu anki şiddetli tartışmaların merkezini oluşturuyor. Washington böyle büyük bir nesnelliğe tahammül edemez, çünkü yeniden yapılanmış bir Almanya 50 yıl önceki gibi davranılamayacak kadar güçlüdür ve Almanya'nın Ortadoğu ve Asya'da koruması gereken kendi çıkarları bulunmaktadır. Irak-El Kaide ilişkileri -ki CIA ve İngiliz M16'sı açıkça böylesi bir ilişkiye mesafeli durmuştur- konusundaki beceriksiz Amerikan propagandası, pek çok ülke halkının bunaltıcı savaş karşıtı görüşü ve pek çok kıdemli asker ile Amerikan kuruluşlarının Irak'taki savaşa

Amerika hala Soğuk Savaş zamanında Avrupa üzerinde sahip olduğu hakimiyetini geri kazanmayı arzuluyor. Ama bir de Avrupalıların emelleriyle -daha doğrusu güçlü savaş karşıtı görüşle- kendini sınırlamamak konusunda kararlı.

karşıtlığı Almanya ve Fransa'nın bağımsızlığını güçlendirdi. Amerika'nın; Almanya, Fransa ve Belçika'nın NATO anlaşmasının 4. maddesi uyarınca, Türkiye'nin bir Irak karşı saldırısından korunmasının, Güvenlik Konseyi'nin savaş ve barış hakkındaki kararının önceden hükme bağlanmış olacağı gerekçesiyle reddine sert yanıtı, yalnızca yıllardır kaçınılan temel sorunların tartışılması yönünde suni bir nedendir. Bu tartışma cisimlerden çok sembollerle ilgiliydi ve asıl nokta anlaşıldı: Bazı NATO üyeleri bu organizasyonun ABD'nin politikalarını, her ne olursa olsun, düşünmeden onaylar bir şekilde hizmet etmesine izin vermek istemiyorlardı.

Türkiye'nin problemi ise basit: Birleşik Devletler güçlü savaş karşıtı halka ve siyasi düşünceye rağmen Türkiye'ye ABD askerlerine, Türkiye üzerinden Irak'a saldırmak üzere izin vermesi ve savaşa kendi yanında girmesi konusunda baskı yapıyor. ABD, NATO'dan Türkiye'ye Ankara hükümetinin savaş karşıtı düşünce olan "alacakları silahların gereksiz olduğu kanısı"nı göz ardı etme niyetini güçlendirmek için yardım etmesini istiyor. Türkler'in asıl ilgilendikleri konu ise Irak'taki Kürt hareketinin Türkiye'de son on yılın büyük bir bölümünde süren Kürtler'le savaşı yeniden alevlendirmesi, dolayısıyla bu konu ile ilgili talep ettikleri koşullar Washington'u -bu yazıya göre- kendini aradan kurtaramadığı için zor durumda bıraktı. Türkiye için en iyi -en belirgin- savunma ise Türkler'in ezici bir çoğunluğunun istediği gibi savaşın dışında kalmak. Böyle de sonuçlanabilir.

Amerika hala Soğuk Savaş'ın en başarılı zamanlarında Avrupa üzerinde sahip olduğu hakimiyetini geri kazanmayı arzuluyor. Ama bir de Avrupalılar'ın emelleriyle -ya da daha doğrusu Avrupa'daki güçlü savaş karşıtı görüşle- kendini sınırlamamak konusunda kararlı. Kendi NATO müttefikleri ile yaptığı gerçek anlamda diyaloglar ve müzakereler ise bahis konusu bile olamaz. Bush yönetimi öncüllerinden de ileri giderek, basit bir söylemle, ne böyle bir şeye inanıyor ne de NATO'nun resmi veto yapısını kabul edecektir, dolayısıyla NATO'nun Türkiye konusundaki bölünmüşlüğünün pek de bir kıymeti yoktur. Her iki durumda da Washington istediğini alamayacaktır. Amerika'nın agresif bir tek yanlılığa olan inancı gerçek müzakereler içeren bir ittifakın anti-tezidir. Fransa ve Almanya artık her isteğe boyun eğen bağımlılar gibi davranılamayacak kadar güçlü durumdalar. Almanya ve Fransa belli bir güce ulaşmış her ülkenin yapacağı gibi hakimiyet kurmanın doğruluğuna inanıyorlar ve ABD'nin kendilerini dinlemesi ve görüşlerini ciddiye alması konusunda ısrar edebilecek yetkinliktelerdir. 50 yıldan fazla bir süre önce Amerika'nın NATO'yu kurarak önüne geçmek istediği tehlike tam anlamıyla buydu. NATO'nun geleceği hakkındaki tartışmalar Savunma Sekreteri Donald Rumsfeld'in "Eski Av-

www.arsivmezopotamya.org

rupa"ya saldırması ve kendisi ile danışmanı Richard Perle'nin Almanya ve Fransa'yı küçük gören açılamalarını tekrarlamalarıyla iyice şiddetlendi, ancak bu yalnızca yıllardır için için devam eden ama üzeri örtülen problemlerin bir yansımasıdır. Bununla birlikte ABD'nin kendine yapılacak bir saldırıya engel olmak adına Irak ve Ortadoğu'da açacağı bir savaşa - yıllarca sürebilecek, her ihtimale açık dengeleri bozucu bir macera- karşı duran ülkeler Avrupa'nın gelecekteki gelişimini ve dünya üzerindeki etkinliğini derinden etkileyebilir. Eğer Rusya ara sıra da olsa bu ülkelerle birlikte hareket ederse daha da güçleneceklerdir ve Başkan Putin'in kendilerine savaş karşıtı tutumları konusunda vereceği destek bu olasılığı gerçek kılabilir.

Hegemonya aslında zayıflıyor

Doğu Avrupa ülkeleri Amerika'nın isteklerini dile getirebilirler, ama Almanya'ya ve müttefiklerine ekonomik olarak

Birleşik Devletler'in NATO'daki bu krizden her zamankinden daha saldırgan, daha izole bir şekilde çıkması olası görünüyor. NATO bu durumda Güney Doğu Asya Paktı ve diğer yürürlükten kalkan Amerikan ittifaklarının yolunda ilerleyecektir.

çok daha fazla bağımlıdırlar. Avrupa Birliği'ne üye 15 ülke 17 Şubat'ta bir araya geldiklerinde Irak hakkında verdikleri beyanat Amerika'nın duruşundan ziyade Almanya ve Fransa'nınkine daha yakındır ve savaş karşıtı ülkelerin ekonomik hedeflerinin yanı sıra bazı savaş yanlısı politikacıların İtalya, İspanya, İngiltere ve Avrupa'nın geri kalanında önceki hafta sonu meydana gelen kitlesel savaş karşıtı eylemlere verdikleri yanıtları da yansıtıyordu. Birleşik Devletler'in NATO'daki bu krizden her zamankinden daha saldırgan, daha izole ve daha çok nefret uyandıran bir şekilde çıkması çok olası görünüyor. NATO bu durumda GDAP (Güney Doğu Asya Paktı) ve diğer yürürlükten kalkan Amerikan ittifaklarının yolunda ilerleyecektir.

Gerçek şu ki, dünya artık artan bir şekilde ekonomik ve teknolojik açıdan çok kutupludur ve Amerika'nın dünya üzerindeki mutlak askeri hakimiyetini devam ettirme arzusu bir hayaldir. Rusya hala askeri bir süper güçtür, Çin bu yolda ilerlemektedir, yıkıcı silahların mantar gibi çoğalması ise 20 yıl önce göğüslenmiş ve durdurulmuş olmalıydı. Birleşik Devletler'in dünyayı olduğu gibi kabul etmek ya da kıyamet gününe hazırlanmaktan başka bir alternatifi yoktur. NATO'daki görüş ayrılığı aslında her türlü güç unsurunun dağılımının ve artık bir gerçeklikten ziyade hayal halini almış Amerikan hegemonyasının zayıflamasının bir yansımasıdır.

Kaynak

Counterpunch, Mart 2003

**Yazı, Cosmopolitik adlı derginin İlkbahar/Yaz 2003 tarihli 5. sayısından alınmıştır.*

(Çeviren: Erdem Eryıldırım)

www.arsivakim.org

Bir tahliyenin etrafından fotoğraf kareleri

✍ Z. Abidin Kızılyaprak

Cezaevi kapısı önünde Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan ve Selim Sadak'ın tahliye anını sevinç gösterileriyle kutlayan DEHAP'lılar, elbette benzer bir kutlamayı tahliyelerin ceza bitimi günlerinde olması halinde de yaparlardı, ancak 'erken' (?) tahliye kararının sevinci artırdığı açıktı. Buradaki 'erken' sözü lafın gelişi. Yoksa zaten yargı süreçleri AİHM'den dönmüştü, üstelik de on yıllık tutukluluktan sonra hükümlerinin bitimine de birbir buçuk yıl kalmıştı; üstelik, hukukun zorlanmaması halinde yıllar önce de tahliye edilebilirlerdi.

Fakat, öyle ya da böyle, Leyla Zana ve arkadaşlarının serbest bırakılmış olmaları yine de önemli. Bu olayı önemli kılan birkaç nokta var. İşin 'hukuki' yönünden söylenebilecek şey, Yargıtay'ın duruşma gününü beklemeden tahliye kararı vermiş olması. Resmi çevreler ne kadar inkar ederse etsin, bu kararın Avrupa Konseyi'nin denetleme mekanizmasından çıkışla ilgisi olduğu açık. Tüm yargı süreci boyunca yargıçların Zana ve arkadaşları lehinde olabilecek en küçük yorumlardan bile kaçındıkları düşünülürse, aniden ve Yargıtay katında "CMUK'un AB uyum süreci doğrultusunda yorumlanması"nı hatırlamış olmaları, düz ve kuru hukuk normlarıyla açıklanacak gibi görünmüyor.

Fakat bu olayı önemli kılan asıl şey, bizzat olayı kuşatan konjonktürdür; terminolojik ifadeyle, "içinden geçilmekte olan süreç"tir...

Tahliye kararı, PKK'nin "ateşkese uyma yükümlülüğünden vazgeçtiği"ni açıkladığı bir döneme rastlamıştır; bu, bir çok bakımdan önemli sayılmalıdır.

İşin önemini daha iyi anlayabilmek için, 1) PKK'nin kararının basit bir "ateşkesten vazgeçtim" kararı olmadığını; önemli bir arayışa tekabül ettiğini; 2) tahliye konusu kişilerin, ağırlıklı olarak, sözkonusu eksenle ilişkili ve hatta kamuoyu nezdinde 'sembol' kişiler olduklarını, unutmamak gerekiyor...

Bu noktalara daha yakından bakmaya çalışalım.

www.arsivakurdi.org

'Yeniden yapılanma'nın dayanılmaz erozyonu

Basında, özellikle sık sık zor durumlara düşen muhalif basında çalışanlar iyi bilir: Her 'yeniden yapılanma', ya da buna benzer (okur anketi yapma, periyodu gözden geçirme, vb) kararların ardından genellikle söz konusu basın organları kapanır... Bir paradoks gibi görünse de, aslında gayet anlaşılabilir bir durumdur: İşler ters gitmekte, ilgi azalmaktadır ve buna karşı bir çıkış aranır; ancak çıkış, verili zihniyet üzerinde arandığından, yani işin esasına ilişkin gözden geçirme yapıl(a)madığından, derde deva zannedilen 'yeniden yapılanma' vb kararlar, alışkanlıklarını aynı minval üzre 'yenilemek' isteyenlerin son atımlık barutu olur. O barut da atılır ve yeni bir 'cephane'ye kavuşuncaya kadar 'elveda' denilir...

Basındaki kadar dramatik - çok kısa sürede yayın organının kapanmaya koşması- olmasa da, politikada da işler pek farklı değildir...

Son yıllarda en çok 'yeniden yapılanan' örgüt, PKK'dir... Aşağı-yukarı 1996'dan beri sürmektedir bu 'yeniden yapılanma'lar; fakat özellikle 1999'dan sonra bu işin sıklığı, baş döndürücü olmaya başlamıştır. Son dört buçuk yıl içerisinde isimler, modeller vb sürekli değiştirilmiştir ve bu halen de devam etmektedir.

Bu arada pek tartış(a)madık, ama şöyle 'gariplikler' yaşadık, şöyle olgularla yüzyüze geldik:

a) Bir örgüt -PKK- silahlı mücadeleyi bıraktığını açıkladı; ama binlerce silahlı gücü hâlâ vardı ve bu güçler "Türkiye dışı"nda -Kandil Dağı- konumlandı.

b) Silahlı gücünü muhafaza

Son yıllarda en çok 'yeniden yapılanan' örgüt, PKK'dir... Aşağı-yukarı 1996'dan beri sürmektedir bu 'yeniden yapılanma'lar; fakat özellikle 1999'dan sonra bu işin sıklığı, baş döndürücü olmaya başlamıştır.

eden bir örgütün silahlı mücadeleyi bırakması kararının ardından, ortaya bir "Kandilistan sorunu" çıktı: Üstelik Irak da 'yeniden yapılanırken', n'olcaktı buradaki silahlı güçler?.. Aslında çözüm basit ve PKK de buna hazırdı: Türk hükümeti bir af yasası çıkarırsa, silahlı güçler teslim olacak ve legal arenadaki yerlerini alacaklardı... Gelin görün ki, Türk hükümeti herkesin aklına gelen bu beklenti yerine, kabul edilemez bir tür pişmanlık yasası - Eve Dönüş Yasası- çıkardı. (Güya PKK'liler için hazırlanmıştı; orantısal olarak en çok Hizbullahçılar yararlandı.)

c) B şıkkının mantıksal analizi, Türk yönetiminin PKK güçlerinin orada kalmalarını tercih ettiğini göstermektedir. Neden olmasın: Güney Kürdistan'ın hukuksal bir statü kazanmaya çok yaklaştığı bir dönemde bu PKK gücü, Türk yönetiminin Güney'e direkt ya da endirekt müdahalesinin önemli bir bahanesi/argümanı olabilir.

d) Son bir yıldır PKK lideri Öcalan, Güney liderliklerine ve hukuksal statü kazanmaya doğru giden oradaki oluşuma çok sert ifadelerle yüklenmektedir. "İlkel milliyetçilik", "a-devlet teorisi" vs argümanlarla bir şeyler anlatmaya çalışıyor PKK lideri. Herkes bir şey anlamaya çalışıyor ve bizim yalın bir şekilde anlayabildiğimiz ise şu oluyor: PKK lideri galiba yakın bir gelecekteki 'kapışma' için örgütünü hazırlıyor...

e) C ve D şıkları ilginç bir yanyanalık sergiliyor. İki şıkkın bir bakıma ortak noktası, Güney karşıtlığı. Gerekçeleri farklı: Devlet katında Kürtlerin herhangi bir yerde hukuksal statüye kavuşması bir felakettir; bunun önlenmesi ya da en azından sınırlandırılması için her olanaktan yararlanır, karşıtından bile... PKK ise, Irak'ta yetki devrinden ve işgalden çıkış takviminin işlemeye başlamasından sonra kendisine "buralardan git" denileceğini bilmektedir; nereye gitsin?..

f) "Nereye gitsin?"in keyfi bir yanıtı yok; şaka değil, binlerce silahlı güç söz konusu... Belli ki bir kısmı Türkiye sınırlarının içine, yani geldikleri yere gidecek... Peki nasıl?.. Bir af filan yokken, nasıl?.. Kısmi bir 'savaş' kararıyla bu mümkün ve 'meşru' olabilir... Ama tümüyle de değil, çünkü Güney'den tümüyle ayrılmak şu anda mümkün görünmüyor, lojistik vb bakımından... Bu şıkkın sonucu: Demek ki ortam, "ateşkese uyulmadığı için bu kararın anlamsız kaldığı"nı ilan etmeyi ve böylece bir kısım silahlı gücün Türkiye Kürdistanı'na dönüşünü gerektirmektedir... Bir kısım ise orada kalacak ve yakın geleceğin önemli bir gerilim noktası olacaktır...

g) Tüm dünyada ve daha çok da Ortadoğu'da, herhangi bir kararın (bu bir örgüt kararı da olabilir, devlet kararı da), tek bir nedene dayanmadığını, dayanmayacağını öğrenmiş bulunuyoruz. Bir çok etken üst üste biner ve kamuoyuna sakız olarak verilen nedenlerin dışındaki 'derin' nedenler bir karara yol açar. "Ateşkesten vazgeçme" kararının kamuoyuna verilen sakız kısmını şu günlerde özellikle Türk 'hümaniter' sol-

www.sosyalistmezopotamya.org

culları bolca çiğnemektedirler ve sakız tadının gerektirdiği hasbıhallerle vakit geçirmektedirler. Zararı yok; ağızları yorulur, o kadar. Biz ise, f şıkkına dikkat çektikten sonra, paralel bir başka nedene, soruna gelelim: Bu kararın ardındaki bir neden Güney'deki gelişmeler ise, diğer bir neden bizzat örgütün -PKK'nin- durumudur. Çünkü örgüt, iki yönlü sorunla yüzyüzedir. Bunlardan biri, yine Güney'le ilişkilidir: Güney'de hukuki bir statü elde etme tablosu bir çok Kürdü ve bu arada PKK tabanıyla ara kadrosunu etkilemektedir; örgüt liderliğinin Güney'e yüklenmeyi artırmasında bu unsur da belli ki rol oynamaktadır. Dahası; geçen aylar su yüzüne çıkan ayrılıkta da bunun, Güney'i değerlendirme konusunun, zannedilenden ve dile getirilen gerekçelerden çok daha fazla rol oynadığını düşünmek için de epey neden bulunuyor. İkinci olarak; örgüt liderliğinin bir çok PKK'linin kulağına hoş gelen 'yeni açılımlar'ına rağmen, ortada klasik bir PKK sorusu durmaya devam etmiştir: "Bütün bunlar iyi, hoş da; ne yapacağız yani?.." Bunu şöyle de ifade edebiliriz: Örgüt, silahlı mücadeleden vazgeçtiğini açıklamış, ancak silahlı güçlerini korumuştur; diğer yandan talepler çıtasını düşürdükçe düşürmüş ve böylece politik heyecanında ciddi erozyonlar yaşamıştır. İşte bu karmaşık tablo, bir çıkışsızlığa işaret etmektedir; aynı anlama gelmek üzere, bir arayışa... Bu arayışta arada bir savaş baltalarını topraktan çıkarır gibi yapmak, tabanı bir arada tutmanın, bir yeni heyecan yaratmanın yolu olabiliyor...

h) Eğer uzun g şıkkındaki

"Yeni tarz mücadele" söylemleri ise adeta futbol oyuncularının aynı statta aniden golf oynamaya niyetlenmelerine benzer bir tuhaflık yaratmıştır ve sonuçta futbol maçı durduğu gibi, golf filan da -haliyle- oynanamamıştır...

gözlemler doğruysa, öyle çok şiddetli bir savaş beklememek gerekiyor; yakında "kamuoyunun beklentilerini dikkate alarak, ateşkes kararımızı yeniden gözden geçireceğiz" vb denilirse şaşırmamak gerekir. Bu arada nasıl olsa bir kısım güçler Türkiye Kürdistanı'na geçirilmiş ve uzun zamandır yitirilen heyecan biraz dürtülmüş, en azından kamuoyu gündeminde bir parça yer edinilmiş olacaktır...

i) Herkesin bildiği sır şudur: PKK'de ciddi sorunlar var... Bu sorunları bir PKK'liye sorarsanız, alacağınız yanıt aşağı-yukarı şunlar olabilir: "Yeni dönemin yöntemlerine alışamadık... Aydınlarımız bizlere uzak duruyor" vs... Liderine göre ise sorunun kaynağı, kendisinin yeterince anlaşılamaması vb'dir. Oysa tarafsız bir gözlemci, sorunun kaynağında örgütün geçmişten bugüne gelen yapısının bulunduğunu söyleyecektir. Köylü karakterli bir gerilla örgütü, şimdi hem eski hedeflerinden çok çok uzaklaşmış, hem de aynı kadro yapısıyla farklı bir tarza -teorik olarak- soyunmuştur. Hedeflerden hızla uzaklaşma, esas taban olan köylü ya da köy temelli kadro yapısının politik heyecanını, bir başka anlatımla örgüte aidiyet duygusunu törpülerken; ardı arkası gelmeyen "demokratik mücadele komiteleri" ile süslenmiş "yeni tarz mücadele" söylemleri ise adeta futbol oyuncularının aynı statta aniden golf oynamaya niyetlenmelerine benzer bir tuhaflık yaratmıştır ve sonuçta futbol maçı durduğu gibi, golf filan da -haliyle- oynanamamıştır... İşte böylesi bir dönemde, tabanı bir arada tutan ve hatta bazen bizzat tabanın bir ihtiyaç olarak şekillendirdiği bir kült kültürü hızla yayılır. Geleneksel olarak otoriteryan bir örgüt olan PKK'de bu kültün 'önderlik' olmasına şaşmamalı. (Burada belirtmemiz gerekiyor ki; söz konusu otoriteryan yapı ve davranış modu, çeşitli çehrelerle bir çok Kürt örgütünde de vardır; yeterince görünmemesi, bu örgütlerin görünebilecek kadar güçlü olmamaları nedeniyledir.) Zaten bu kült on yıllardır vardı; son dönemlerde azalan politik heyecanın yerini doldurma arayışında bu külte duyulan ihtiyaç da şiddetlenmektedir. Basit bir dille söyleyecek olursak, politik olarak savunacak çok şeyi kalmamış bir PKK'linin sarılacağı temel 'hedef'tir artık 'önderlik'... Ama kimi PKK yöneticileri için önderliğin kendisi de bir 'sorun' olmaya başlamıştır. Aynı zamanda federatif örgütü bir arada tutan bir 'çimento' işlevi gören 'önderlik', fiziki etki gücünün kalmayışı nedeniyle, federatif örgütsel yapının öne çıkmaya çalışan kadroları bakımından artık "aşılması gereken bir şey"dir. Son zamanlarda kimi PKK yöneticilerince dile getirildiği söylenen "O, artık bir ruhani lider olsun" sözleri, 'aşma' çabalarının nezaket/korku karışımı bir örneği olsa gerek. (Türkiye'de parti liderlerine muhalefet edenler, işe, parti liderlerine 'onursal genel başkanlık' teklifiyle başlarlar...) Paradoks buradadır: Külte tabandan duyulan ihtiyacın şid-

www.marksizm.org

detiyle çatıda onu aşma ihtiyacı atbaşı gitmektedir...

j) PKK'de 'önderlik' kültünün zayıflaması, aynı anlama gelmek üzere federatif yapıyı oluşturan güçlerin 'kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi', pek kolay değildir. Bu kült, on yıllar boyu PKK'de ilk sözü de, son sözü de söyleyen olagelmiştir. Bu külte sağdan ya da soldan muhalefet de beyhude olmuştur, çünkü ona bağlananların sorunu çok fazla ideolojik-politik değildir... Bu nedenledir ki, PKK önderliği 1976'dan 2004'e kadar hemen her türlü ideolojik-politik değişiklikler/vazgeçişler yapmış olmasına rağmen, kayda değer kütlesel bir tepki ile karşılaşmamıştır. Bundan sonra da ideolojik-politik eksenli bir muhalefet beklemek gerçekçi değildir. Ancak, PKK kültünün de bir sınırı vardır. O sınır, Kürtlüktür... Son yıllarda artan aksi ("Türkiyelileşme" vs) vurgularına rağmen, PKK'ye gönül veren milyonlar için ne sosyalizmden vazgeçmiş olmak, ne de -zaten pek anlamadıkları- 'demokratik cumhuriyet' tartışmaları anlamlıdır. Onlar için hâlâ PKK ve önderliği, Kürtlük bağlamında bir değer taşımaktadır. Bu değer, talepler çıtasının çok düşürülmüş olması nedeniyle burukluk yaratmıştır, ancak hâlâ önemli bir umut kaynağı olarak görülmektedir. Fakat, Kürtlüğe açık bir tavır alış, bu konuda bir dönüm noktası, sarsılma anı olabilir. Bunun sınanacağı alan ise, öyle görünüyor ki, Güney olacaktır. Sınanma denklemi ise, milyonların ve bol ara kadroların zihninde, tüm şatafatlı teorilerden öte, gayet yalın kurulacaktır: Uzun yıllar sonra ilk kez bir Kürt parçası, hukuki bir statüye kavuşacaktır; bu, tüm Kürtler için önemli olacaktır; bu 'mevzi'ye saldırmakla Kürtlüğe saldırmak aynı kefeye konulacaktır... Bu nedenlerle, Güney'e ilişkin tutumun PKK için bir çok bakımdan bir dönemeç olacağını şimdiden söyleyebiliyoruz... Söyleyebileceğimiz ek şey, i şıkkının sonundaki paradoksun bu eksen etrafında paradoks olmaktan çıkabileceği ve zihin denklemi ile ihtiyacın uyumlaşabileceğidir...

Uzun yıllar sonra ilk kez bir Kürt parçası, hukuki bir statüye kavuşacaktır; bu, tüm Kürtler için önemli olacaktır; bu 'mevzi'ye saldırmakla Kürtlüğe saldırmak aynı kefeye konulacaktır. Bu nedenle, Güney'e ilişkin tutum PKK için bir dönemeç olabilir.

Tüm 'yeniden yapılanma' hamlelerini bir de bunca şıktan sonra ele alıp değerlendirmekte fayda var...

Beklentiler ve sınırlar arasında DEP'liler

İşte Leyla Zana ve arkadaşları, bunca şıkkın yaşandığı bir dönemde tahliye edildiler.

Çok talihsizler; herhalde kimse onların yerinde olmak istemezdi... Talihsizlikleri, yaşadıkları çilelerden dolayı değil; daha çok, konumlarından... Hani, "aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık" derler ya; biraz öyle.

Misal; sonu "...EP"le biten partilerden birindesiniz. O partinin genel başkanı, adayı filan, malum şekillerde belirleniyor... Şimdi, siz ne oluyorsunuz?.. 'Konum'a ilişkin bu soru bir yana; bir yandan devletin, diğer yandan 'background'un fırçalarına tahammül etmek azbuz bir şey değildir. Bazen, arenaya atılmış bir gladyatör gibi hissedersiniz kendizi ve fakat zorlu kavganızda özgürce kullanamazsınız hiçbir enerji potansiyelinizi; üstelik gözünüz üzerinize atılan düşmandayken aniden başka yere bakmanız istenir, ya da bazen kılıcınızı bir gölgeye sallamanız... Yenik düştüğünüzde kesinlikle başsuçlu, galip gelmeniz halinde ise ancak ve ancak 'büyük locadaki deha'nın önemsiz bir figüranı ilan edilirsiniz...

Zor durum...

Hele de 'background' 'demokratik mücadele tarzı'na geçtikten, yani yapısını neredeyse birebir 'açık kurumlar'a taşıdıktan sonra...

Ne yazık; fazla açık konuşamıyoruz... Aslında herkesin bildiği şeyleri yazıya dökemiyoruz. Döksek, maazallah adımız ihbarcıya bile çıkar! Ama bilinmelidir ki, bir tür 'politik şizofreni' artık çok ciddi bir sorun olmaya başlamıştır. 'Karnından konuşma dönemi', bizce artık miadını doldurmaktadır...

Neyse; gelelim tahliye sonrası 'beklentiler'e... Medyadan esen rüzgarlara bakılacak olursa, bir çok kesim, Leyla Zana ve arkadaşlarından 'misyon' bekliyor; barışçıl/demokratik mücadelenin sembolü olabilirlermiş, yeni bir soluk taşıyabilirlermiş vs.

İki 'minik' soru/sorun var. Bir: Bu insanların 'background'u nedir?.. İki: 'Background'un beklentileri nelerdir ve/veya onun onlara ilişkin sınırları nerelerde başlayıp nerelerde biter?.. Olayın detaylarını merak edenler PKK liderinin avukatlarıyla yaptığı görüşmenin son üç aylık dökümlerini bir çok yerden (Özgür Politika, Nasname sitesi vb) edinip yeniden okuyabilirler; konumuz burada bu değil, şu: Topyekûn

www.arsivakurdi.org

bir kandırma ve kandırılma dönemine artık gerek yok... "Kırk kardeşiz, kırkımız da birbirimizi biliriz"; kimin ne yapabilip ne yapamayacağını herkes biliyor aslında...

Şimdi yazacaklarımız, insanların -adeta rotasyonla- "altı ay kahraman, altı ay hain" ilan edilebildikleri bir antidemokratik düzlem için epey iyimser olacaktır, ama iyimserliği elden bırakmadan düşünmekte de fayda bulunmaktadır...

İyimser, ama olabildiğince de gerçekçi beklentiler babından, bizce, eski DEP'lilerin başlatacakları ya da büyük katkı sağlayabilecekleri iki kampanya söz konusu olabilir. Bunlardan ilki, bir af kampanyasıdır; silahlı PKK güçlerinin demokratik mücadeleye katılımlarını sağlayacak bir kampanya... Bu, özellikle iki noktadaki gerilimi düşürecektir. Öncelikle, "silahlı mücadeleden vazgeçtiğini" açıklamış olan, dahası, savunduğu hedefler itibariyle de silahlı mücadeleyi kendisi açısından gereksizleştirmiş olan PKK'nin yapısal garipliği aşılabilecektir. Böylece, "HPG özerktir; bizimle ilgisi yok" gibi takıyyelere de gerek kalmayacak ve politik olarak taşların yerine oturmasına bir katkı sağlanacaktır... İkinci olarak, silahlı grupların af kapsamında Güney'i terk etmeleriyle Güney-PKK ilişkilerine dair (ne yazık ki bizim de ihtimal dahilinde gördüğümüz) uğursuz senaryolar ve potansiyel gerilim unsurları önemli ölçüde ortadan kalkabilecek; Türk yönetiminin Güney'i istikrarsızlaştırma operasyonlarındaki bahaneler azaltılırken, sonuçta anti-Kürt mahiyete bürüneceği şüphe götürmeyen "yanyana düşme"lerin en azından silahlı ve fiziki izdüşümleri ortadan kaldırılabilecektir...

İyimser beklentiler babından, bizce, eski DEP'lilerin başlatacakları ya da büyük katkı sağlayabilecekleri iki kampanya söz konusu olabilir. Bunlardan ilki, bir af kampanyasıdır; ikinci kampanya, PKK'nin yasallaşmasına ilişkin olmalıdır.

İkinci kampanya, bizce, PKK'nin yasallaşmasına ilişkin olmalıdır. Gerçekten de, son geldiği nokta itibariyle, PKK'nin yasallaşması ve savunduğu politik hattı yasal mücadele içerisinde sürdürmesi gerekmektedir; bugünkü programatik hedefleri günümüz yasallığının tahammül sınırları dışında değildir. Mevcut yasalarla çelişebilecek tek yönü, ad(lar)ında taşıdığı 'Kürdistan' ibaresi olabilir ki, bu ibarenin "coğrafi bir anlatım kolaylığı" için taşındığı liderleri tarafından mahkemede ifade edilmiş bulunmaktadır. Bunun dışında, bugünkü PKK programatiğinin illegal tarzlarla sürdürülmesi kesinlikle bir zorunluluk olarak görülmemektedir. Kaldı ki, aslında HPG dışındaki yapılanması önemli ölçüde ve fiilen zaten yasallık eksenindedir. Ancak bu, şimdiye kadar, "yetkisiz yasal parti", "yasal partilerin yetkisiz yöneticileri" vb tuhaflıklara yol açmaktan başka bir sonuç doğurmamıştır. PKK'nin yasallaşması, bu konuda da rahatlama getirecektir. Böylece, "karnından konuşma" dönemi bitebilir, "politik şizofreni" iyileşebilir...

Ama unutmayalım; Ortadoğu'dan ve Ortadoğu'daki bir olgudan söz ediyoruz; buralarda işler kitaplarda yazılanlar gibi yürümüyor...

İki temel sorudan söz edebiliriz: İsterler mi bunları?.. Soru çoğuldur ve bir yanı söz konusu örgütü, diğer yanı da Kürt hareketlerini kriminalize ve terörize etmekten hoşlanan resmiyet dünyasını işaret etmektedir... İkinci soru şudur: 'Kampanya' adı altında anlatmaya çalıştığımız ve aslında Kürt politik dünyasının normalleştirilmesi demek olan bu iki 'şey' gerçekleşmezse ne olur?..

N'olcak; "Binmişiz bir alamete, gidiyoruz kıyamete" tekerlemesini daha çok duyarız...

www.arsivakurd.org

Emek hareketinin sorumluluğu

✍ Ali Çınar

Militarizmin yarattığı sonuçların emek hareketine ve genel olarak toplumun geniş kesimine yansımasının sonuçları çok açıktır. En azından 12 Eylül 1980'den günümüze bu yansımaların sonuçlarını, Türkiye emek hareketinin yanı sıra Türkiye'de yaşayan geniş bir kesim de iliklerine kadar yaşamaktadır.

12 Eylül'den önce gelişen ve giderek kendi dinamiklerinin yarattığı etkilerle yadsınamaz bir örgütlülük gücüne kavuşan toplumsal muhalefet, hak alma mücadelesinde önemli bir gelişme kaydetmişti. Toplumun geniş bir kesimini ilgilendiren demokratik ve yönetsel hakları elde etme anlamında olmasa bile emekçilerin ekonomik ve özlük haklarının geliştirilmesinde ciddi aşamalar kaydeden, grevlerle Türkiye'yi sarsan toplumsal muhalefet dinamikleri, yönetenlerin, diğer bir deyimle egemen güçlerin yönetsel erkini de tartışılır duruma getirmişti. Ancak tüm bunlara rağmen egemenler, henüz o büyük korkulu rüyayı görmeye başlamamışlardı. Özellikle toplumsal muhalefetin ve bunların örgütlü gücünün dağınıklığı, eylem ve mücadele birliklerinin örülememesi, ulusal ve uluslararası sermayenin ülkemizdeki temsilcilerini rahatlatıyordu.

Toplumsal muhalefetin eylem ve mücadele birliklerini ör(e)meyerek yarattığı açıklardan, ulusal ve uluslararası sermayenin yararlanması çok uzun sürmedi. 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile birlikte sermaye egemenliğini bir kez daha pekiştirdi. Pekiştirmekle kalmadı, etkileri neredeyse günümüze kadar süren yeni bir baskıcı ve anti demokratik oluşumun temellerini de attı.

Toplumsal muhalefet odakları susturuldu.

Cezaevleri ve işkencehaneler en yoğun biçimiyle kullanılarak, hak alma ve özgürlük mücadelesi bastırıldı.

Egemenlerin aylarca uğraşmalarına rağmen bir türlü yaşama geçiremedikleri 24 Ocak Kararları -ki bu kararlar uluslararası sermayenin Türkiye ayağının güçlendirilmesinden başka bir şey değildi- 12 Eylül iktidarı ile birlikte bir anda yaşama geçirildi.

12 Eylül etkilerini yalnız

www.arsivakurdi.org

toplumsal muhalefeti susturarak gerçekleştirmedi; aynı zamanda sermayenin egemenliğini, anti demokratik ve baskıcı 1982 Anayasası ile yasal zeminine kavuşturarak daha da güçlendirdi.

12 Eylül sonrası Türkiye'sini, daha doğrusu Türkiye'deki toplumsal ve ulusal muhalefet hareketlerini ve bunların emek hareketine yansıyışını iki ayrı başlık altında incelemek daha doğru olur. Kısaca da olsa ele alacağımız başlıklardan biri Kürtlerin sürdürdüğü mücadeledir. Diğeri ise ağırlıklı olarak Türk ya da bu kesimlerin kendilerini tanımlamakta ısrarcı davrandığı biçimiyle, Türkiye sol hareketi ile bunların emek mücadelesindeki yansıyışlarıdır.

Kürt hareketinin yüzünün dağa çevrilmesi başta olmak üzere, bu anlamda yaşanan gelişmelerin her birinin temel sorumlusunun Türkiye'yi yöneten egemen anlayış olduğunu tespit ederek giriş yapmakta yarar vardır. Özellikle Cumhuriyet sonrasında "tek dil-tek millet" anlayışının resmi ideoloji olarak benimsenmesi, Cumhuriyet'in asli kurucularından olduğu devletin hâlâ bile gizli olan arşivlerindeki resmi belgelere yansıyan Kürtlerin giderek toplumsal yaşamdan dışlanmasını beraberinde getirdi. Dili, kültürü, edebiyatı, kimliği, tarihi ve bir bütün olarak varlığı reddedilen Kürtler, Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet sonrasında da egemen güçlerin inkarcı yaptırımlarını reddettiler ve bu nedenle defalarca ayaklandılar. Her defasında ayaklanmaları kanla bastırılan Kürtler, 1938 Dersim İsyanı'nın bastırılmasından sonra, neredeyse 1960'lı yılların ortalarına kadar kendi özgün kimlikleriyle toplumsal bir muhalefet odağı olarak bile varlık göstermedi. 1968 gençlik hareketi başta olmak üzere evrensel gelişmeler Kürtleri de etkiledi. 1965'li yıllarda TİP'in kuruluşu ile birlikte ağırlıkla TİP içinde örgütlenen, 1960'lı yılların sonuna doğru da DDKO'yu (Devrimci Doğu Kültür Ocakları) kuran Kürt aydınları, sol ve sosyalist düşüncelerle tanıştılar. 12 Mart askeri darbesinden sonra, 1970'li yılların ortalarından itibaren ise kendi bağımsız kimlikleriyle ağırlıklı olarak illegal zeminde örgütlenmeye ve özgürlük mücadelesinde boy göstermeye başladılar.

Türkiye sol hareketinin Kürtler dışındaki dinamiklerine de haksızlık etmemek gerekiyor. Bu kesim de üzerinden geçen buldozerin korkunç tahribatına rağmen, neredeyse Kürt hareketi ile eş zamanlı olarak yeni bir mücadeleyi başlattı.

12 Eylül'den önce ciddi bir potansiyele erişen Kürt hareketi, Türkiye sol hareketinin de yaşadığı temel hastalığı yaşıyordu. Hem Kürt hareketinin hem de Türk sol hareketinin kendi içinde yaşadığı dağınıklık, ayrıca bu iki dinamik başta olmak üzere Türkiye'deki toplumsal muhalefetin dağınıklığı, daha 1977'lerde 500 binleri alanlara toplayan bu kesimleri 12 Eylül karşısında güçsüz ve örgütsüz bıraktı.

Büyük bir güç yitiren, kalanlarının da demokratik legal alan dışına çekilmek zorunda kaldığı Türkiye toplumsal muhalefeti içinde kendini en çabuk toparlayan Kürt hareketinin silahlı mücadeleyi temel yöntem olarak benimseyen kesimi, yani PKK oldu. Eruh ve Şemdinli ilçelerine düzenlenen baskınla başlayan Kürt hareketinin bu son kalkışması, etki alanını giderek genişletti ve bırakın Türkiye'yi Ortadoğu siyasetini bile etkiledi; ki hâlâ da etkilemektedir.

12 Eylül sonrası yeniden başlayan Kürt silahlı hareketinin bir diğer özelliği ise 1990'lı yılların başından itibaren ciddi bir kitlesel tabana kavuşmasıdır. Bedeli ağır da olsa Kürt sorununun uluslararasılaşması başta olmak üzere Kürt sorununun gündeme gelmesi anlamında ciddi bir etkinlik yaratan silahlı hareket, 1990'lı yıllardan sonra açık alanda yaratılan "yasal" örgütlenmelerle bu alandaki Kürt siyasetinin de gelişmesine ve tüm eksiklerine rağmen Kürtlerin kendi kimlikleriyle katıldıkları seçimlerde % 4-5 civarında oy almalarına da vesile olmuştur. Kürt hareketinin kitlesel bir zemine kavuşmasına açık alandaki bu örgütlenmelerin ciddi bir etkisi olmuştur.

Türkiye sol hareketinin Kürtler dışındaki dinamiklerine de haksızlık etmemek gerekiyor. Bu kesim de üzerinden geçen ağır buldozerin korkunç tahribatına rağmen, neredeyse Kürt hareketi ile eş zamanlı olarak egemen sınıflara karşı yeni bir mücadeleyi başlattı. Türk sol hareketinin silahlı mücadeleyi benimseyen radikal kesimleri olmakla birlikte, bu hareketin ağırlıklı kesimi açık alandaki örgütlenme ve mücadeleyi benimsedi. Üniversitelerdeki öğrenci hareketinin yanı sıra özellikle sendikal hareketin yeniden gelişmesinde ve kamusal alandaki emekçi hareketinin ete-kemiğe kavuşmasında, Türk sol hareketinin yadsınamaz bir etkisi vardır. Türk sol hareketinin, bunca olumsuz

www.arsivakurdi.org

gelişmeye rağmen hâlâ bile sermayenin etki alanından çıkamayan sendika ağalarının yönetimindeki işçi hareketi üzerindeki etkisi arzulandığı gibi olmasa da, kamu emekçileri hareketi alanındaki örgütlülüğün günümüze ulaşmasında yadsınamaz bir etkisi vardır.

Elbet Kürt hareketinin olduğu gibi, Türk sol hareketinin de açmazları var ve bu açmazlar hâlâ devam ediyor. Asıl konumuz bu olmadığı için, bu kesimlerin açmazları üzerinde durmayacağız. Ancak özetle de olsa şunu belirtmekte yarar var: 20. yüzyılın son çeyreğine damgasını vuran örgütlenme modelini henüz aşamayan; diğer bir deyimle "ben merkezci" anlayışını ağırlıkla sürdüren bu kesimlerin en önemli açmazı da, temel olarak bu örgütlenme anlayışlarından kaynaklanmaktadır.

Günümüzü anlayabilmek için, geçmişin özetle de olsa irdelenmesi gerekiyordu. Görüldüğü gibi, tüm olumsuz etkilerine, baskıcı ve zorba anlayışlara rağmen, yaşamın temel dinamikleri giderek yeniden kendi ayakları üzerinde durmaya ve etkinliğini artırmaya başladı. Ancak sermaye de yerinde durmadı. Bir yandan sermayenin güçlü ülkelerinde emekçi hareketine sömürüden verilen pay artırılırken, bununla at başı olarak geri kalmış ülkelerdeki açlık, yoksulluk ve işsizlik de giderek arttı. Bu arada reel sosyalist sistemin çöküşünü de

Emek hareketinin yeri bellidir. O, egemenlerin çıkarlarına hizmet eden her şeyin karşısındadır. Emek hareketinin etkisini kırmaya çalışan sermaye, anadilde eğitim talebi nedeniyle Eğitim-Sen'e kapatma davası açacak kadar pervasızlaşabiliyor.

kendi lehlerine çevirmeyi başaran kapitalistler, tek kutuplu dünyaya giderek daha fazla egemen olmaya başladılar. Ortadoğu ve Asya'da, özellikle Afganistan'a müdahale edilmesi ve Irak'ın ABD tarafından işgaliyle birlikte yaşanan yeni durum da, bu gelişmelerden bağımsız olarak düşünülemez.

Ülkemizde ve bölgemizde yaşanan bu gelişmelerden en çok etkilenen, elbet emekçiler olmuştur. Toplumun geniş kesimini oluşturan çalışanlar, yoksul aileler, işsizler yaşanan tüm çatışma ve savaşları, sofralarındaki ekmeklerin azalmasıyla, ekonomik ve özlük haklarındaki gasplarla iliklerine kadar yaşamışlardır. Egemenlerin attığı her bomba, soframızda azalan binlerce ekmektir.

Yaşanan gelişmelerde emek hareketinin iradesinin olmaması, bu gelişmelere müdahale edilemeyeceği anlamına gelmez. Giderek daha fazla emekçilerin aleyhine gelişen bu olumsuz süreci önlemek için emekçilere, özellikle de emek hareketine büyük görevler düşmektedir. Bizzat üretimin başındaki emekçiler, ülkemizin yeniden bir savaş ve çatışma ortamına çekilmesinin ne anlama geldiğini son 20 yıldaki gelişmelerden çok iyi anladılar. Emekçiler, yıllarımızın-canlarımızın yitip gitmesine neden olan bu gelişmeleri yeniden yaşamayı, soframızdaki ekmeğin azalmasını istemiyorsa, çatışmaların yeniden başlamasına karşı çıkmalı/örgütlenmeli...

Emek hareketinin yeri bellidir. O, egemenlerin çıkarlarına hizmet eden her şeyin karşısındadır. O, geniş halk yığınlarının, emekçilerin, yoksulların, işsizlerin temsilcisidir.

Emek hareketinin bu etkisini kırmaya çalışan sermaye ve temsilcileri, anadilde eğitim talebi nedeniyle Eğitim Sen'e açılan kapatma davasında görüldüğü gibi, her türlü uygulamayı pervasızca sürdürebiliyor. Bu ve benzeri uygulamalar halkların aleyhine olacak yeni bir çatışma sürecinin başlamasının arefesinde toplumsal muhalefet dinamiklerini susturmayı hedefliyor. Eğitim Sen ve benzeri demokratik kurumlara, toplumsal muhalefet odaklarına yönelik uygulamaların yaygınlaşması da beklenebilir. Orgeneral İlker Başbuğ'un tehditlerle dolu basın brifinginde bunun ipuçları da verildi. Toplumsal muhalefet dinamikleri, emek hareketi ise uygulamanın sadece kendi örgütlerine yönelik tekil davranışlar olmadığını görmeli, geliştirilen politikalara bir bütünlük içinde karşı çıkılması gerektiğini kavramalıdır.

www.sosyalistmezopotamya.org

Mülksüzler hareketi, MESOP ve AB

✍ S. Çiftyürek

Türkiye'nin AB süreci, son aylarda yeniden canlılık kazandı. Aynı süreçte genelin yanı sıra özel olarak da Kürtlerin sorunları ve talepleri üzerine tartışmalar yeniden hızlandı. Türkiye'nin AB sürecinde lehte veya aleyhte her gelişmenin sadece Türkiye halkları üzerinde değil, bölge düzeyinde uluslaın, halkların gelecekleri üzerinde etkileri olacaktır. Dolayısıyla Türkiye'nin AB süreci, doğrudan taraflarının yanı sıra doğrudan taraf olmayanların da ilgi alanlarını oluşturuyor. NATO İstanbul Zirvesi'nin gündeminde olmadığı halde, Türkiye-AB ilişkilerinin gündemdeki konulardan daha çok tartışmaya konu olması da bundan ileri geliyor. Yazının konusu esas olarak AB ve Kürtler olacak, fakat bir süre önce gerçekleşen NATO İstanbul Zirvesi konusunda kısa da olsa birkaç şeyi belirteceğim.

1- NATO İstanbul Zirvesi'ne katılan belli başlı emperyalist merkezlerin, toplantının ana konusu olan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) üzerinde anlaşmadan çok anlaşmazlıkları öne çıktı. Fransa'nın başını çektiği AB ile ABD arasında, NATO'nun Irak'a müdahalesi, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da "düşük yoğunluklu demokrasi"nin geliştirilmesi, Türkiye'nin AB'ye alınması gibi belli başlı sorunlar üzerinde ağız dalaşı yaşandı. NATO'ya Doğu Avrupa ve Baltık ülkelerinin alınması ve Afganistan'a daha fazla NATO askeri gönderilmesi dışında, zirvede somut hiçbir adım atılamadı.

2- Tam NATO toplantısının başladığı saatlerde, ABD (planlanandan iki gün önce) Irak'ta yönetimi sözde Iraklılara devrettiğini duyurdu. Yeni yönetim de -nasıl başardılarsa- alelacele ilk icraat olarak, NATO'dan Irak'a asker göndermesi talebinde bulundu. Her şey tam bir traji-komedi! NATO Zirvesi, Irak yönetiminin asker talebini ele aldı, fakat Fransa ve Almanya'nın itirazıyla şekillenen karar; Irak askerlerinin Irak toprakları dışında eğitilmesiyle sınırlı kaldı.

ABD'nin Irak'ta alelacele yetki devri biçimsel olup, yetkiden çok görev devridir. ABD gerçekte Irak'tan çekilmiyor ve Arap direnişi ciddi zorlamadığı sürece de yakın zamanda çe-

www.arsivakurdi.org

kilmeyecektir. ABD, uzun yılları kapsayacak olan Avrasya stratejisinde önemli bir yer verdiği Irak'a ilişkin sadece kimi taktik politikalarını değiştiriyor, ama stratejisini koruyor.

3- SSCB, sosyalist sistem ve dünya devrim dinamiğine karşı sözde "savunma örgütü" olarak kurulan NATO, Varşova Paktı'nın dağılmasıyla paralel dağıtılmadı, tersine güçlendiriliyor. Başta ABD olmak üzere emperyalist sermayenin yeni stratejisine uygun olarak yeniden şekillendiriliyor. Bir yandan ağırlıklı olarak eski Varşova Paktı üyesi ülkelerin alınmasıyla üye sayısı genişletiliyor, diğer yandan belirlenen yeni konsepte uygun etki ve yetki alanı adım adım dünya çapında genişletiliyor. Reel sosyalizmin yıkılması dahası dünya çapında 20. yüzyıl devrimci dalgasının geri çekilmesiyle işlevsizleşen NATO için, kısa sürede yeni bir tehdit algılamasıyla yeni işlev ve müdahale alanı belirlendi. "Terör ve kitle imha silahlarının yayılması" aldatmacası emperyalist-kapitalist sistemin yeni tehdit algılamasıdır. Tehdit algılaması böyle belirlenince, sermayenin saldırı örgütü NATO'nun yeni stratejisi de buna uygun şekillendi. Sermaye ve rejimlerine "saldırı her an ve her yerden gelebilir" bahanesiyle, NATO da her an ve dünyanın her yerinde bu saldırılara karşı hazır ve nazır olacak şekilde biçimlendiriliyor. İşte NATO'nun yeni felsefesi ya da yeni tehdit algılaması özetle budur. Dün Atlantik'in iki yakasını "savunmak" olarak belirlenen işlev vardı, bugün dünya çapında emperyalist rejimlere ve kapitalist sömürü düzenine tutum alan herkes, NATO'nun hedefi haline getirilmek isteniyor. Dün Atlantik'in iki yakasını görev alanı olarak belirleyen NATO artık fiilen tarih oldu. Yeni stratejisiyle NATO'ya; Bosna, Kosova, Afganistan derken şimdi de Irak'ta görev verilmek isteniyor. Böylece NATO'nun Batı Avrupa'ya dönük görevi de fiilen bitmiş oldu. Avrupa Güvenlik ve Savunma Paktı, ordulaşma yönünde geliştiği oranda, bu görevi kendisi üstleniyor. AB Doğu Avrupa'ya doğru genişledikçe, bundan ürken ABD ise NATO'nun Doğu Avrupa'ya doğru genişletilmesiyle bunu dengelemeyi hedefledi. Fakat ABD, NATO'yu sadece Doğu Avrupa ile sınırlı genişletmiyor, hedefinde Kafkasya, Orta Asya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika bulunuyor. Böylece ABD stratejisinde NATO giderek Avrasya gücüne dönüştürülüyor. Afganistan bunun ilk ciddi adımını oluşturdu. Irak ile ikinci ciddi adım atılmak istendi, fakat Fransa-Almanya merkezli AB şimdilik bu adımı frenlemiş bulunuyor. NATO'nun dolayısıyla ABD'nin Afganistan'a yerleşmesi demek; Avrasya'nın belli başlı aktörleri olan Rusya, Çin, Hindistan ve İran'ın yakından kontrolü demektir. Türkiye ise Afganistan'da ABD'nin kılıcını sallayan aktör durumuna getirilmek isteniyor.

Dün Atlantik'in iki yakasını "savunmak" olarak belirlenen bir işlev vardı; bugün dünya çapında emperyalist rejimlere ve kapitalist sömürü düzenine karşı tutum alan herkes, NATO'nun hedefi haline getirilmek isteniyor.

4-) ABD, NATO İstanbul Zirvesi'nde Büyük Ortadoğu Projesi'ni (BOP), Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi'ne (GOKAP) dönüştürme çabasına girdi. Yine AB adına Fransa lideri J. Chirac, emperyalist çıkar hesabıyla, ABD'nin bu politikasına hem İstanbul Zirvesi'nde hem de bu zirve öncesi toplanan G-8'ler toplantısında karşı çıktı. Chirac, "Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın demokrasi misyonerlerine veya havarilerine ihtiyacı yok, bu reformların önündeki en büyük engel İsrail-Filistin savaşı ile Irak'taki çatışmalardır. Irak'a müdahale etmenin NATO'nun görevi olduğunu sanmıyoruz" dedi. Chirac bunları söylerken tutarlı değildi; sömürgeci Fransa yüzyıllarca Afrika ve Asya'da "demokrasi misyonerliği"ni yapmıştı. Asya, Afrika ve L.Amerika'nın emperyalist "demokrasi misyonerleri"ne ihtiyacı yoktu, fakat bunu söylemek emperyalist Fransa'ya düşmezdi.

Eğer ABD, GOKAP olarak belirlenen geniş iki kıtada NATO'yu görevlendirmeyi başarabilirse; Türkiye gerçekten de, kanat ülkeden merkez üs konumuna getirilecek. Yani merkez üs işlevi Almanya'dan Türkiye'ye aktarılacak. Ve Türkiye o koşullarda tamamıyla emperyal (dış) siyasetin neferi haline gelmiş olacak.

5- ABD, sicili kirli bir saldırı ve terör örgütü olan NATO ile dünyaya yeni düzen getirmek istiyor. Ancak sadece NATO'ya değil, IMF, Dünya Bankası, AB vb. belli başlı tüm uluslararası emperyalist-kapitalist kurumlara, halklar, dünya kamuoyu güvenmiyor. Bunu NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer bile, "NATO'nun Afganistan'a ya da Irak'a tek başına istikrar getirmesi mümkün değildir. Çünkü olay çok farklı. Uluslararası kurumların inandı-

www.sosyalistkurtulus.org

rıcılığı tartışılıyor. Bir çok ülkede, halklar NATO, AB, Birleşmiş Milletler gibi kuruluşlara güvenmiyorlar." (30-6-2004 Hürriyet) diyerek itiraf etti. Çünkü genelde kapitalist sanayi uygarlığının özelde de bunu en tam temsil eden kuzey yarım kürenin (ya da Batı'nın) değerleri çökmüş, dolayısıyla kurumları da inandırıcılığını yitirmişlerdir. Yüzyıllardır emperyalist-kapitalist merkezler ve kurumları, ne zaman ve nerede "demokrasi, özgürlük, uygarlık"tan söz ettilerse, orada halklar, tüm zenginlik kaynaklarının talanını, terörü, baskı ve sömürüyü yaşadılar.

6- NATO Zirvesi'nde Kürtlerin özellikle Güneyli Kürtlerin lehine olduğu gibi aleyhine de karar çıkabileceğini düşünenler vardı. Halen de var. Zirvede kapalı kapılar arkasında, özellikle ikili-üçlü görüşmelerde neler oldu bilmiyoruz, ama görünürde Kürt sorunu NATO'nun gündeminde yoktu. Kendim Kürtler lehine NATO'dan karar çıkabileceğine inanmayanlardanım. NATO, halkların düşmanı ve Türkiye de bu örgütün etkin üyesidir. Ayrıca eğer ABD BOP'u GOKAP'a dönüştürebilirse, Türkiye'nin NATO'daki konumu ve önemi artacak, Türkiye'nin etkin olacağı hiçbir yapı ve kurumdan ise Kürtler lehine olumlu gelişmeler beklenmemeli.

Küreselleşme, AB ve Türkiye

AB süreci en genel içeriğiyle küreselleşme trendinin bir gereğidir. Fakat küreselleşme kavramını, günümüzde demokrasi, özgürlük, eşitlik kavramları gibi, sermaye sözcülerinin kullandıkları içerikle ya da yükledikleri anlamla biz de

NATO Zirvesi'nde Kürtlerin özellikle Güneyli Kürtlerin lehine olduğu gibi aleyhine de karar çıkabileceğini düşünenler vardı. Zirvede kapalı kapılar arkasında neler oldu bilmiyoruz, ama görünürde Kürt sorunu NATO'nun gündeminde yoktu.

kullanmaya başladık. Öncelikle küreselleşme hem yeni yani son 10-15 yılda gelişen bir süreç değil, hem de ekonomik alanla sınırlı entegrasyon veya merkezileşme değildir. Küreselleşme sürecinin tarihi kökleri insanlığın uygarlaşma adımlarıyla yaşıttır. Ve ekonomik olduğu kadar sosyal, siyasal, kültürel, hatta askeri değer ve birikimlerin farklı coğrafyalardaki halklar, toplumlar arasında ve onların kurumları aracılığıyla taşınması veya yayılmasını içerir. Onlarca farklı halkı ve etnik topluluğu kapsayan uygarlıklar ya da kıtalar arası denetim kuran imparatorluklar, aynı süreçte halklar, toplumlar ve onların kurumları arasında her alanda deney ve birikimin akışını veya empoze edilmesini de içeriyorlardı. Küreselleşme yönünde tarihte en hızlı ve en kapsayıcı hamle kapitalist sanayi uygarlığı ile gelişir. Marx bunu bir cümle ile şöyle özetler: Kapitalizmle insanlık tarihi, dünya tarihi halini aldı.

Yarı yolda kalan ve büyük görevin tamamlanmasını 21.yy devrim dinamiğine devreden 20.yy sosyalizmi ya da daha kapsayıcı olarak devrimci dinamiği, küreselleşmeyi sınıflı toplumların ürünü olan uygarlıklardan kökten farklı olarak yeni bir içerikte geliştirmeyi amaçlıyordu. Bu amaç; emeğin perspektifinde, ulusal sınırların kalkması, halklar ve toplumlar arası karşılıksız ve sınırsız ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal değerlerin akışıydı. Bu sürecin varacağı yer; kültür egemen komünist uygarlık altında dünya halklarının enternasyonal büyük konfederasyonuydu.

Küreselleşmede yeni olan ve sosyalist sistemin yıkılmasıyla emperyalist-kapitalist Kuzey merkezli olarak gelişimini hızlandıran süreç, ulus-devleti çift yönlü kıskaca alıp adım adım yetkisizleştiren ve yetkisizleştirecek olan içerisinden geçtiğimiz süreçtir. 1789'dan bu yana geçen 200 yılda belirleyici olan trend; belli bir coğrafyada kurulu ulus-devletler ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel alanda merkezileşmenin odaklarıydı. Her şey ulus devletin bayrağı altında merkezileştiriliyordu. 20.yy'ın ikinci yarısından itibaren uç veren ve son yıllarda hızlandırılan süreç ise ulus-devlet üstü merkezileşmedir. Ulus-devleti merkezileşmenin odağı olmaktan çıkaran süreç, ulus üstü merkezileşme ve yerelleşme olarak birbirini bütünleyen ikili bir süreçtir. Son 200 yüzyıldır sürekli yetki devralan ulus-devlet, şimdi yetki devretme ve giderek erime sürecine gelmişti. Ulus-devlet ilk olarak Avrupa'da doğdu, gelişti ve olgunlaştı. Doğal olarak da ilk önce Avrupa'da ulus-devlet, ulus üstü merkezileşme ve ulus altı zengin yerelleşmeye yetki devri ile yüz yüze gelecekti. Öyle de oldu. AB, bu sürecin ürünüdür. AB; uluslararası, daha doğrusu uluslar ötesi ekonomik, siyasi, kültürel ve giderek askeri merkezileşme ile Avrupa Birleşik Devleti'ne doğru yol alıyor. Fransa, İtalya, Almanya, Polonya vb. ulus-devletler bütün alanlarda bir yandan ulus ötesi merkeze, diğer yandan yerele sürekli yetki devretme sürecine girmiştir.

www.marksizm.org

Biz komünistler sürecin kendisine değil, sadece sermayenin denetiminde gelişmesine karşıyız.

Küreselleşmeyi, özel olarak da AB sürecini tümüyle onaylayan sol liberallerin yanı sıra, sermayenin ulus-devleti aşma yönelişine karşı ulus-devlet savunuculuğuna düşen sol muhafazakarların tutumları da yanlıştır. Ulus-devleti aşan/aşmaya çalışan Avrupa sermayesi karşısında komünistlerin bağımsız Fransa ya da Almanya, İspanya şiarı kadar, AB süreci karşısında "bağımsız Türkiye" yönelişi de doğru değildir. Doğru tutum, "emeğin Avrupası"nı öne çıkarabilmektir. Ulus-devleti aşmaya yönelen sermaye karşısında, bağımsız ulus devleti savunusu komünistler yönünde bir açmazdır, bu açmaza düşen komünist hareket ya da partinin oradan sağ kurtulması çok zor.

Her ulus, her halk bir biçimiyle bu sürece girmiştir, girmektedir. Avrupa'yı birkaç adım geriden Kuzey Amerika izliyor. Daha geriden Asya ve hatta Afrika bile bu sürecin dışında değildir.

AB ve Türkiye süreci üzerinde daha önceleri kendi adıma epeyce durdum. Burada kısaca bir kaç noktaya değineceğim. Gerek AB sermayesi, gerekse Türkiye sermayesi, Türkiye'nin AB'ye alınması yönünde kararlarını çok önceden verdiler. Tam üyelik yolunda giderilemeyen sorunlar daha çok siyasi sorunlardır. Siyasi sorunlar denilince kimilerinin aklına Kürt sorunu ya da insan hakları, demokrasi vb. gelebilir. Bunlar sorun, fakat esas sorunlar değil. AB, özellikle de Fransa-Almanya merkezli AB yönünden ele alındığında esas

Küreselleşmeyi, özel olarak da Avrupa Birliği sürecini tümüyle onaylayan sol liberallerin yanı sıra, sermayenin ulus-devleti aşma yönelişine karşı ulus-devlet savunuculuğuna düşen sol muhafazakarların tutumları da yanlıştır.

engelleyici ya da geciktirici sorunlar olarak şunlar öne çıkar:

a- Türkiye siyasetinin son 40 yıldır ağırlıklı olarak hep ABD eksenli olması. DP ve onun siyaset geleneğinden beslenen burjuva sağ iktidarın ve son olarak AKP iktidarının ABD'ye bağlı şekillenmeleri, AB'yi düşündürüyor. ABD siyasetinin etkisinden kurtulamayan Türkiye'nin AB'ye alınması, AB içinde ABD'nin elini güçlendireceğinden Fransa-Almanya buna karşı çıkıyor. Almanya'nın Postdam konferansında ABD'li CIA eski analisti Prof. Dr Henry Barkey, "AB içinde şimdiye kadar bize en yakın devlet İngiltere idi. Türkiye'nin de girmesiyle bizim ikinci ajanımız Avrupa'da olacak." (17.04.2000, Özgür Politika) diyecek kadar açık konuşuyordu. ABD Başkanı Bush'un NATO İstanbul Zirvesi sırasında "AB, Türkiye müzakerelerini başlatmalı" yönündeki demeçlerine Chirac, "ABD Başkanı Bush çok ileri gidip, yetki alanının dışına çıkmıştır. Bu konuda AB'ye yön göstermek ABD'ye pek düşmez. Meksika-ABD ilişkileri konusunda benim görüş belirtmem gibi olabilir." diyerek tepki gösterdi. Özetle Fransa ve Almanya ağırlıklı AB, Türkiye'ye açıkça "tam üye olmak istiyorsan, ABD'nin etkisinden sıyrılarak gelebilirsin" diyorlar.

b- Türkiye, Osmanlı'dan devraldığı sorunlar nedeniyle tüm komşularıyla sorunlar yaşıyor. Ve önemli bir jeopolitik kavşakta bulunuyor. Değerlendirilebildiğinde, Türkiye'nin jeopolitik konumu avantaja dönüştürülemezse dezavantaja dönüşebilir. AB, Türkiye'nin coğrafyasından gelen sorunları göğüsleyip göğüsleyemeyeceğini bir değil on kere ölçüp biçiyor. Yine Türkiye AB'ye alındığında, coğrafyası nedeniyle AB, İran, Irak, Suriye, Ermenistan, Azerbaycan vb. sorunla yüklü coğrafyalarla sınırdaş hale gelecek. Bu AB'yi düşündüren bir başka sorun.

c- AB, Doğu Avrupa'nın eski sosyalist ülkelerini içine alarak bir hayli genişledi. Bunların adaptasyonu, yani sindirilmesi için zamana ihtiyacı var. Irak'a ilişkin İspanya, İtalya, Polonya gibi üyelerin ABD yanlısı siyaset izlemesi, AB'yi ciddi sorunlarla yüz yüze bırakmıştı. Fransa ve Almanya, öncelikle AB kendi içerisinde derlenip toparlanmadan Türkiye'yi almak istemiyorlar. Şimdi hazırlanan ve imzaya açılan AB Anayasası'nın onaylanmasıyla artık Avrupa Birleşik Devletleri yönünde ciddi adım atmak istiyorlar. O zamana kadar Türkiye'yi 'ne dışarıda ne de içeride' bir yerde tutmayı sürdüreceklerdir.

Türkiye cephesinden bakıldığında ise, birincisi; ordu ve bürokrasi öncelikle "Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır!" şeklindeki ajitasyon yüklü şiarın baskısı altındadır. AB'ye adım atmak demek, üniter TC'yi şekillendiren ulusal para, bayrak ve ordunun adım adım geride bırakılması demektir. Sermaye ve etkisindeki hükümetler buna hazır, fakat derin devlet halen tam hazır değil.

İkincisi; AB'ye tam üyelik demek, Türkiye'nin Osmanlı

www.sosyalistmezopotamya.org

hinterlandından, geriye dönmemek üzere kopması demektir. Türkiye'nin ise Osmanlı'dan devraldığı Irak Türkmenleri misali sorunları az değildir. Bütün bunlara AB penceresinden bakabilmek sermaye için kolaydır, fakat ordu ve bürokrasi için ne kadar zor olduğu Kıbrıs sorununda yeterince görülmüştür.

Üçüncü; Kürt sorunu Türkiye üniter rejiminin AB yönelişi üzerinde ikili baskıda bulunuyor. Bir yandan "AB sürecinin Kürt sorununda beni tavize zorlamada vardırılacağı yer, bölünmez birliğimin parçalanmasıdır" şeklinde düşünüyorlar. Diğer yandan, özellikle Irak Kürdistanı'nda Kürt Federe Devleti'nin oluşumu ve ABD'nin gerek bu oluşumdaki katkıları, gerekse de genel olarak Kürt sorununda izlediği politikalara duyulan derin güvensizlik TC rejimini, "bölünmez birliğimin garantisi AB'ye tam üyeliktedir" arayışına da yönlendiriyor.

Türkiye AB'ye mahkum mudur? Hayır! Böyle bir mutlaklık ileri sürülemez. Avrasya ya da Ortadoğu federasyonu seçenekleri vardır. Fakat içerisinden geçtiğimiz süreçte olduğu gibi ulus-devleti aşma sürecinin esas dinamiği sermaye ise, rota çoktan belirlenmiştir. Bu rota AB'ye tam üyelik sürecidir. Çünkü Türkiye sermayesi çok önceden Avrupa sermayesine bağımlı olarak gelişimini sürdürmüştür. Rusya, Çin gibi merkezlerin etkin olduğu Avrasya alternatifine Türkiye sermayesi kapalıdır. Ulus-devleti aşma dinamiğinin başını halklar, özel olarak da emek güçleri çekebilirlerse, AB seçeneğinin yerini Ortadoğu ya da Avrasya alabilir. Fakat yakın vadede bu dinamiğin süreci belirleyici hale gelmesi oldukça zor görünüyor.

Türkiye rejimi Kürt sorununda halen kendi kırmızı çizgilerini koruyor. Kürt sorununun var olduğunu bile kabul etmiyor. Rejim nezdinde Kürtler halen potansiyel "bölücü" ve yetkililer halen Kürt sorunu yerine "terör sorunu var" diyorlar.

AB sürecinde Türkiye'nin izlediği Kürt politikası

Türkiye için, AB sürecinde Kürt sorununda attığı kimi adımlar dolayısıyla "Kürt kartını açtı" yorumları yapıldı. Dört eski DEP'li milletvekilinin bırakılması, radyo ve TV'de Kürtçe ve diğer dillerden sembolik yayınların yapılması!.. Açılan kartta başka bir şey yok. DEP'liler önce haksız yere 10 yıl cezaevinde yatırıldı, sonra zaten tahliyelerine 1 yıldan az süre kalmışken tahliye edildiler. Elbette bir gün de olsa erken bırakılmaları olumludur. Ama asıl sorun, DEP'lilerin haksız 10 yıl yatırılmalarıydı. Birkaç ay erken bırakılmalarını devlet adeta şova dönüştürerek, propaganda malzemesi olarak kullandı.

Türkiye tam anlamıyla bir uluslar hapishanesidir. Yirmi milyonu aşkın Kürt, milyonları bulan Arap, Çerkez, Laz, Ermeni vb. bulunuyorken; Kürtlerin ve diğer halkların dillerinden TV'de, radyoda 1 saat, yarım saat yayın yapılması, şoven rejim adına utanç vericidir. Dahası halklarla alay etmektir. Devlet Kürt dilini sözde serbest bırakıyor, bunu AB sürecinde propaganda malzemesi olarak kullanıyor; ama Genel Kurmay İkinci Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ, DEP milletvekillerini mitinglerde birkaç cümle Kürtçe konuştular diye ağır eleştiriyor, savcıları göreve çağırıyor!

Türkiye rejimi, bu uyduruk adımlarla Avrupa kamuoyuna "demokratikleşiyoruz"; Kürt siyasetine ve özellikle halkına ise "bunlar ilk adımlar, sabredin daha önemli adımları atacağız" diyor. Fakat ne demokratikleşme yönünde ne de Kürt sorununun çözümü doğrultusunda elle tutulur bir adım halen atılmamıştır.

Türkiye rejimi Kürt sorununda halen kendi kırmızı çizgilerini koruyor. Halen resmi bağlayıcılıkla, Kürt sorununun var olduğunu bile kabul etmiyor. Türkiye rejimi nezdinde Kürtler halen potansiyel "bölücü" ve yetkililer halen Kürt sorunu yerine "terör sorunu var" diyorlar. Devletin Kürt sorununu "terör" sorunu olarak algılaması, Kürt siyasetinden ve kullandığı mücadele araçlarından kaynaklanmıyor. Kürt siyaseti, mücadelede en pasif yöntem ve araçları kullansa da; bırakalım bağımsızlığı, federasyon, özerklik bile isteseler yine "bölücü", "terörist" olarak görüleceklerdir. Uzun yıllar OHAL valisi olarak Diyarbakır'da görev yapan Hayri Kozakçıoğlu, "Eskiden beri Kürt sorunu vardı. Ama hep üzerine kül dökerek geldik. Ateşin üzerini külle kapatıyorsun, ama ateş yine altta duruyor." (4.6.2004, Radikal) gerçeğini ancak devletteki bürokratik görevinden ayrıldıktan yıllar sonra diyebildi. Şoven rejim ise ısrarla "ha gayret, az kaldı!" diyerek Kürt halkına dönük asimilasyonda ısrar ediyor. Bir yandan asimilasyon, diğer yandan Kürtlere aş-iş sunarak sorunu çözeceğini düşünüyor. Ama tarihte ezilen bir ulusun sorununun ekonomik kalkınma ile çözüldüğüne rast-

www.arsivakurd.org

lanmadığını rejimin sorumluları da biliyor, yine de kör inadıyla Kürt sorununu ekonomik sorun olarak görmeyi sürdürerek çözümsüzlüğü dayatıyor. Ve zamana oynayarak, siyasal dinamiği etkisizleştirmeyi amaçlıyor.

Kürt sorununda AB'nin Türkiye üzerinde hem ciddi baskısı olduğu görüşünde değilim, hem de Türkiye AB kriterlerini tümüyle yerine getirse bile Kürt sorunu tamamıyla çözümlenmeyecektir. Çünkü Kürt sorunu bir azınlık sorunu değil, ülke ve ezilen ulus sorunu, dahası aynı zamanda bir sınıfsal kurtuluş sorunudur. Ve uzun vadede Kürt sorunu, parçalanmış ülke ve ulus sorunudur. Bu sorunlar AB kriterlerinin sınırları içerisinde çözümlenemez.

Türkiye rejimi halen içeride Kürt sorununda ret ve inkarda ısrar ederken; Irak Kürdistanı Federe Kürt Devleti'yle ilişkileri geliştirerek Güneyli Kürt ulusal hareketine dönük yeni bir politikanın ilk ciddi işaretlerini vermeye başladı. Yani "kendi Kürdünü döv, ama komşu Kürdü sev" politikasına Türkiye de yönelmeye başladı.

Türkiye, ABD'nin Avrasya stratejisinin gereği olarak belirlenmiş ikili Kürt politikasının birbirinden kopuk ele alınamayacağını nihayet kabul etti veya etmek zorunda kaldı. ABD'nin Avrasya stratejisinin bir parçası olarak Kürt politikası üzerinde çok durdum, burada bir-iki cümleyle özetleyeyim. Bu stratejide ABD, Irak Kürtlerine yer verirken, Türkiye'nin de aynı stratejideki yeri dolayısıyla istikrarını esas alır ve kendi denetimindeki Kürt halkına dönük izlediği politikayı onaylar. ABD açıkça, Türkiye'ye "sen Irak Kürdistanı'nda

Kürt sorununda AB'nin Türkiye üzerinde hem ciddi baskısı olduğu görüşünde değilim, hem de Türkiye AB kriterlerini tümüyle yerine getirse bile Kürt sorunu tamamıyla çözümlenmeyecektir. Çünkü Kürt sorunu bir azınlık sorunu değildir.

olup bitenlere karışma, ben de senin kendi Kürtlerine dönük izlediğin ret ve inkar politikalarına karışmayacağım, üstüne üstlük A.Öcalan'ı da sana teslim ediyorum, Kuzey Kürtlerini ezebilirsin" demiş ve derin devletler nezdinde bu çerçevede hemfikir olmuşlardı. Türkiye bu ikili politikanın kendi etki alanındaki Kürtlerle ilgili olanını izleyerek, teslim edilen A.Öcalan'ın Kürt sorununda siyaset çıtasını adeta sıfırlayan İmralı politikasına da teşne olurken; Irak Kürdistanı'nda Kürtlerin federe devlet kurmalarına uzun süre karşı tutum almış ve bunu yer yer tehdit etmeye kadar vardırmıştır. Ancak son aylarda Türkiye'nin bütün rahatsızlığı ve isteksizliğine rağmen, Irak'taki Kürt Federe Devleti ile işbirliği eğiliminin geliştiği görülüyor. Bu konuyu derin devletten habersiz işlemeyecek olan iki yazardan alıntılar almak yararlı olacak.

"Ankara aynı zamanda bölgeye ekonomik açılımları teşvik ederek, sessizce Kuzey Irak'la ekonomik entegrasyonun yerleşmesinin de önünü açıyor. Bununla birlikte Ankara verdiği desteği bir dizi koşula bağlıyor. Kürtlerin özerklik alanlarının sınırları Irak'ın toprak bütünlüğü ve siyasal birliği açısından kabul edilebilir sınırların dışına çıkmamalıdır. Kerkük'ün Federe Kürt Devleti'ne bağlanacağı bir oldu bittiye kalkışmamalıdır. Türkmenlerin Irak'ın geleceğinde sahip oldukları güçle orantılı bir temsil düzeyine sahip olmalarına destek verilmeli." (Sedat Ergin, 22.6.2004, Hürriyet)

Fatih Altaylı ise, Hürriyet'te 17.6.2004 tarihli yazısında şu ilginç öneriyi yapıyor: "Kürtler ile Arapları üniter bir yapı içinde buluşturmak kolay olmayacak. Türkiye Irak'ın toprak bütünlüğü ve üniter yapısını zorlamak yerine, 'Kürdistan' diye anılan bölgenin 'karışık' Irak'a değil, Türkiye'ye bağlı olmasını zorlamak durumunda... Iraklı Kürtler hiçbir ilgileri olmayan Irak'taki merkezi yönetim yerine hem tarihsel, hem coğrafik, hem de etnik bağları olan Türkiye'ye yakın olmakla daha çok rahat edecekler... Irak Kürdistanı'nın belki de kendi içinde yapacağı bir self determinasyonla Türkiye Kürdistanı olması bölgedeki huzur açısından önemli farklılıklar yaratabilir."

Türkiye'den gelen bu yönelimlere, Neçirvan Barzani'nin yorumu da ilginç: "Türkiye politikasını değiştirdi. Türkiye bizimle çok daha yararlı ve mantıklı bir dille konuşuyor. Biz korkunun değil ticaretin diliyle konuşmak istiyoruz. Türkiye'yi diğerlerine tercih ederiz." (25.5.2004, Hürriyet Gazetesi, aktaran Sedat Ergin).

Türkiye'nin Irak'taki Kürt Federe Devleti'ne ilişkin "tanımam, dağıtırım" şeklindeki ret politikasını değiştirdiğinin başka verileri de var. Buraya aktarmaya gerek yok. Fatih Altaylı'nın Irak Kürdistanı self determinasyonla yani bir referandumla kendini Türkiye Kürdistanı ilan etsin beklentisi ya da önermesi geleceğe dönük politik egzersizler niteliğinde. Ama Sedat Ergin'in özetlediği, Ankara'nın bugün Güneyli Kürtlere

www.sosyalekoloji.org

dönük izleyeceği politikanın belli başlı çizgilerini içeriyor. Ankara artık Güney'deki Kürt Federe Devleti'ni tanıyor ve ilişkileri geliştirmek istiyor.

AB sürecinde Kuzey'de siyaset manzaraları

Radikal Gazetesi'nde "AB Eşiğinde Kürt Sorûnu" konusunda röportajları içeren uzun bir yazı dizisi yayınlandı. Ağırlıklı olarak Kürt siyasetçi ve yazarların görüşlerine yer verilmişti. Yazı dizisinde bir hayli ilginç görüş ve öneriler yer aldı. Bunların tümünü buraya aktararak üzerinde yorum yapmak mümkün değil, sadece Radikal'deki röportajda sorulan bir soru ve yanıtları üzerinde duracağım.

Röportajı yapan gazeteci, hemen hemen herkese "Kürt taleplerini dile getiren kişi ve kurumların bakışlarında son beş yıl içinde temel bir değişiklik olduğu söylenebilir mi?" sorusunu soruyordu. Bu soruyu tamamlayan bir diğer soru ise, aynı zaman diliminde devletin Kürt politikasındaki değişiklik soruluyordu. Devletin Kürt sorununda izlediği politikanın temelinde bir değişiklik yaşanmadığının üzerinde yukarıda durduk. Kürt parti ve örgütlerinin taleplerinde neler değişti? Bazı alıntılar alarak üzerinde duracağım.

DEHAP Genel Başkanı Tuncer Bakırhan, "Kürtler şiddeti içeren mücadele yöntemlerini dışlayarak, barışçıl, demokratik siyasal mücadeleyi benimsediler. Ayrı devleti tartışmaktan, ülke bütünlüğü içinde anayasal vatandaşlığı benimseme noktasına geldiler" diyor. (Radikal, 24.5.2004)

Diyarbakır Anakent Belediye Başkanı Osman Baydemir ise, "Seçim çalışmalarında ısrarla yoksulluktan bahsettim, düşüncelerimi valiye ilettim. 'Hep birlikte sermaye ve işadamlarıyla toplantı yaparak yol haritası yapalım' diye... Vali bey 'ne güzel düşünüyorsunuz' dedi... Sonra vali bey İstanbul ve Ankara'daki işadamlarıyla toplantı yaptı, davet edilmedim..." (Radikal, 23.5.2004)

Baydemir, ısrarla yoksulluğun, işsizliğin aşılmasının yolunu, vali, sermaye, işadamları ve belediye olarak "hep birlikte" çözüm üretecekleri bir "yol haritası"nda arıyor. Bu yaklaşım DEHAP'ın savunduğu "toplumsal uzlaşma"nın somutlaştırılmasıdır.

'Halkın Gündemi' köşesinde ise değişim şöyle dile getirildi: "Sol bu nedenle gelişemedi. Halkla, geniş yığınlarla buluşamayışının nedeni bu. NATO ya da emperyalizme karşı mücadele demokratik, siyasal bir içerik taşımak, şiddete varmayan sınırlarda kalmak durumundadır. Ne olur? Eylem olur... Küresel direniş özünde meşru, ancak barışçıl direniştir... Ya şiddet seçeneğine sarılarak marjinal konumlarını devam ettirecekler ya da demokratik değişim ve mücadele seçeneğine yönelerek küresel güç haline geleceklerdir." (Gündem Gazetesi, 26.6.2004)

Murat Karayılan, "devletin imha amaçlı operasyonlarına karşı, meşru savunma kararının zorunlu olarak alındığını" ifade ederken; "Teslim olmayacağız. Ateşkesin sona erdirilmesi KONGRA-Gel'in değil HPG'nin kararıdır. Herkes kendine göre yorumluyor. Halbuki kimse savaş filan başlatmadı. Savaşı başlatan Türk tarafıdır. Biz de kendimizi savunuyoruz" diyor. (Gündem Gazetesi, 27.6.2004)

Mustafa Karasu ise, Kürt taleplerindeki değişimi çarpıcı olarak şöyle belirtiyor: "KONGRA-GEL başta olmak üzere Kürt özgürlük hareketi hiçbir biçimde devlet istemediğini defalarca açıkladı. PKK 7. Kongresi'nde Kürt sorununun bağımsız veya özerk bir devlet ile değil, demokrasi içinde çözüleceğini kabul etti. Kürt özgürlük hareketi ne bağımsız ne federatif devlet istiyor. Sınırları belirlenmiş bir özerklik de istemiyor. Ancak demokratik kimlik ve kültür özgürlüğünü de engelsiz yaşamak istiyor." (Gündem Gazetesi, 19.6.2004)

Ayrıca yazı dizisi boyunca sağ liberallerden sol liberallere varana kadar herkesin üzerinde hemfikir olduğu ortak kanı, "AB'nin ileri değerler topluluğu olduğu" yönündedir.

Yukarıda uzun alıntılarla aktardığım yeni görüş ve öneriler, belli başlı çizgilerle şunları netçe açığa vuruyor:

1- Mustafa Karasu'nun kastettiği "Kürt özgürlük hareketi" rejime ve kapitalist özel mülkiyete doğru hızla çözülüyor, çözülecek. Rejim ve kapitalist sistemle uzlaşma arayışları doğru analiz edildiğinde, bu sonuç netçe görülür. Üniter rejim arayışları, rejime ve sisteme doğru evrilmenin (çözülmenin) somut adımlarıdır.

Osman Baydemir, ısrarla yoksulluğun, işsizliğin aşılmasının yolunu, vali, sermaye, işadamları ve belediye olarak "hep birlikte" çözüm üretecekleri bir "yol haritası"nda arıyor. Bu yaklaşım DEHAP'ın uzun süredir savunduğu "toplumsal uzlaşma"nın somutlaştırılmasıdır.

Halkımızın acil ulusal istemlerinin yanı sıra acil ekonomik, sosyal talepleri de var. İş-

www.arsivkurdi.org

sizlik, sağlık sorunları, sendikasız-sigortasız çalışma koşulları, ortaçağı aratmayan uzun ve ağır çalışma şartları, kentlerin büyüyen altyapı sorunları... Fakat bu sorunları, sorunların asıl yaratıcıları ile uzlaşma içerisinde nasıl çözeceksiniz? Antep, Diyarbakır, Urfa vb. kentlerin organize sanayi bölgelerinde ve diğer alanlarda işçileri sigortasız ve sosyal halklardan yoksun çalıştıran işverenlerle neyi çözeceksiniz? Teknolojik gelişmenin üretim süreçlerine aktarılmasıyla 100 işçi yerine 20 işçi çalıştırarak 'teknoloji işsizliği'ni geliştiren işadamıyla görüşerek, işsizliğe sistem içerisinde nasıl bir çözüm bulacaksınız? İşveren, "teknoloji sayesinde 20 işçi ile 100 işçinin gerçekleştirdiği üretimden birkaç kat fazla üretimi yapabiliyorum" derse, çözüm olarak neyi önereceksiniz?

Şerafettin Elçi'nin 4.6.2004 tarihli Radikal Gazetesi'nde "özgürlüğün, huzurun, refahın anayurdu" olarak gösterdiği AB'nin kendisi teknoloji işsizliği gibi köklü bir sorunla boğuşup sistem içerisinde çözüm üretemezken; daha yeni yeni teknoloji işsizliğinin "nimetleri"yle tanışan Kürt işverenlerini görüşme yoluyla neye ikna edebileceksiniz?

İçi boşaltılan demokrasi, özgürlük, eşitlik, barış vb. kavramlara kendi alanında yeniden içerik kazandıracak olan bir mülksüzler hareketinin Kuzey Mezopotamya'da yaratılması MESOP Girişimi'nin önünde duruyor.

2- Murat Karayılan'ın söyledikleri tam bir kafa karışıklığının ürünüdür. "imha amaçlı operasyonlara karşı" kendini savunmak için özel bir kararın alınması mı gerekir? Beş yıldır yürürlükte tuttuğunuz ateşkeş boyunca devletin imha amaçlı operasyonlarının devam ettiğini ve bu sürede ne kadar kayıp verildiğini açıklayanlar, beş yıl boyunca savunma hakkınızı kullanmadınız da şimdi bu hakkı kullanmak için karar mı aldınız? Hangi araç veya yöntemle mücadele edeceğiniz elbette sizin kendi iradenize bağlı. Burada üzerinde durduğumuz, kullanılan kavramlar ve belirlenen yönelişlerle her şeyin anlamsızlaştırılması, adeta kaosun yaratılmasıdır.

3- Sonuç olarak; Kürt sorunu ne ekonomik geri kalmışlık, ne de salt kimlik, kültürel haklar, anayasal yurttaşlık hakları vb. değildir. Kürt sorunu bir ülke ve ulus sorunudur, üstelik parçalanmış ülke ve ulus sorunudur. Dahası, Kürt sorunu ülke ve ulus sorununa her alanda içerik kazandıracak olan bir sınıfsal kurtuluş sorunudur. Ek olarak Kürt sorunu, Kürt ve Türk halklarının ortak kurtuluşu sorunudur.

Kürt sorununa bu zenginlikte içerik kazandırarak, siyasetin çıtasını yeniden yükseltecek bir siyasal duruşa, örgütlülüğe ihtiyaç vardır. Öyle ki, ulusal sorunda sınıfsal çözümün taşıyıcı dinamiği olabilecek bir mülksüzler (yoksullar) hareketinin yaratılması; Türkiye işçi, emekçi halkları ve devrimci hareketleriyle ortak mücadelenin Kuzey Mezopotamya'daki dinamiği olarak mülksüzler hareketinin yaratılması; ve nihayet dünyaya bütüncül bakan Kürt komünistlerinin, dünya devrim dinamiğinin Kuzey Mezopotamya'daki ayağı olarak mülksüzler hareketinin yaratılması gibi temel bir hedef önümüzde duruyor.

İçi boşaltılan demokrasi, özgürlük, eşitlik, barış vb. kavramlara kendi alanında yeniden içerik kazandıracak olan bir mülksüzler hareketinin Kuzey Mezopotamya'da yaratılması MESOP Girişimi'nin önünde duruyor.

www.arsivokurum.org

Türkiye'nin iki kurucu unsuru: Türkler ve Kürtler

✍ Nazif Kaleli

Sayın Nuray Mert'in 24.06.2004 tarihli Radikal Gazetesi'ndeki köşesinde 'İki temel unsur' başlıklı bir yazısı çıktı. Görüşlerine saygı duyduğum, ilgiyle izlediğim ve hemen hemen her yazısını okuduğum sayın Mert'in bu yazısındaki görüşlerine katılmadığımı belirtmek istiyorum.

Sayın Mert, söz konusu yazısında: "(...) Bazı milliyetçi ve otoriter siyasal söylemler Kürt meselesinde, bağnazlık, darkafalılık sergiliyor diye, uzun süredir, kendisine demokrat diyen kimsenin Kürt siyasal söylemlerine 'kaşının üzerinde gözün var' demek istememesi, bu ülkede sol ve demokrat siyasal tartışmaları olduğu kadar Kürt siyasal söylemlerini de zaafa uğrattı. Başka tabular gibi bunu da aşalım, ancak bu konuda o zaman doğru dürüst tartışmaya başlamış olacağız." diyor.

Sayın Nuray Mert esas bu söylemiyle, kaş yapayım derken göz çıkarıyor. Yani, "(...) Tabuları aşalım, (...) doğru dürüst tartışalım" derken, esas kendisi tabuları sürdürüyor. Hem de tabulara sımsıkı sarılarak...

Sayın Mert'in sürdürmekte olduğu tabuların neler olduğunu yine kendisinin yukarıda anılan yazısından aynısıyla yapacağımız alıntılardan anlayabilmek mümkün.

"(...) Çokkültürlülük ve kimlik siyasetleri bir noktadan sonra kısırdöngü içine girerek, birçok durumda, kültürselcilik ve mikro milliyetçiliklere dönüşerek, yeni sağ siyasetlere savrulmaya başladılar. (...) Kürt siyaset söylemlerinin bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. (...) Kürt politik söylemleri bir çok bakımdan, sağ kimlik siyasetleri ve tipik mikro milliyetçilik örnekleri sergiliyor."

"(...) 'Türkiye'nin iki kurucu unsuru Türkler ve Kürtlerdir' tezi, artık yaygın basında da yer almaya başladı."

"(...) Kürt siyaset söylemlerinde, benim uzun süredir rahatsız olduğum hususlardan biri bu 'tez'! Ne demek 'iki kurucu unsur'? Biz milliyetçilikten mümkün mertebe uzak bir toplumsallık ve kimlik kurma yolunda neden ısrar ediyoruz, bir yerine iki milliyetçilik Türkiye'nin patent hakkını tescil etsin diye mi? Halihazırda, bu ülkede yaşayanların homojenliğinde ısrar eden yegane taraflar; Türk ve Kürt milliyetçileri. Bir taraf, burada yaşayanların hepsinin özbeöz Türk olduğunda ısrarlı, diğeri ise Türk ve Kürtlerden oluştuğu tezini tescilletmeye çalışıyor. Oysa ne kadar eleştirirsek eleştirelim, Cumhuriyet'in kurucu ulus ideolojisi bile, bu şekilde etnik köken çerçevesinde tanımlanmış değildi."

"(...) Kökünden her şeyi yeniden sorgulayıp kuracaksak, konuşulup tartışılacak o kadar çok şey var ki. Bunlardan biri, Kürtlerin Müslüman olmak hesabiyle, Osmanlı döneminden beri siyasal iktidarda ayrıcalıklı bir konuma sahip olmalarına karşın, bu iktidarın tarihimizin trajik noktalarındaki sorumluluklarını paylaşma konusundan hiç bahsetmemeleri, sonu gelmez bir mazlum/kurban söylemi benimsemiş olmaları."

Tabuları aşalım derken tabuları sürdüren sayın Nuray Mert'in yukarıdaki düşüncelerine, yorum ve değerlendirmelerine yönelik eleştirilerimizi ifade etmek istiyoruz.

İlkin, çokkültürlülük ve kimlik siyasetlerinin kültürselcilik ve mikro milliyetçiliğe dönüşerek, yeni sağ siyasetlere dönüşüp dönüşmediğine bakmak istiyorum.

Çokkültürlülük

Çokkültürlü toplum; dil, din, etnik özellik ve ulusal kültür açısından biribirlerinden farklı olan toplulukların bir arada yaşadıkları toplum anlamına gelmektedir.

İşte temel sorun, bu kadar

www.agirgundi.org

farklı özellikleri olan çokkültürlü toplumu, eşit haklar temelinde, barış içinde bir arada tutabilmektir.

Çünkü çokkültürlü bir ülkede, farklılıkları bir arada yaşatabilecek politikaların biçimi ve nitelikleri, haklarda eşitliğe saygıyı gerektirir. Çokkültürlü bir ülkede, çokkültürlü toplumun tarihsel özellikleri, var olan kültürel farklılıkların boyutları, çoğulcu ve katılımcı çağdaş demokrasinin ilkelerine göre hayat bulmuyorsa, o ülkede çokkültürlülüğün getirmiş olduğu sorunlar her zaman gündemde olur ve kültürel çatışmalar da yaşanır.

Demek oluyor ki, bir ülkede çokkültürlülükten kaynaklanan sorunlar, demokratik gelişmenin düzeyi ile yakından ilgilidir. Öyleyse, çokkültürlülük ile ilgili sorunların çözüm yolu, ÇOKKÜLTÜRLÜ ÇAĞDAŞ DEMOKRASİ'den geçer. Bu da, farklı ülkelerin farklı şartlarına ve çağdaş demokrasiye geçiş koşullarına göre değişebilir. Kimi ülkelerde bu sorun, üniter devlet yapısı içinde özerk kültürel bölgeler oluşturularak veya eyaletlere dayalı yerinden yönetime ağırlık verilerek çözüme götürülebilir. Kimi başka ülkelerde de federasyon ya da benzeri yöntemlerle çözülebilir.

Elbette ki, çokkültürlülük ile ilgili sorunlar demokratik yaklaşım ve barışçı yöntemlerle çözülebilir. Ne var ki, bu sorunu çatışmasız bir biçimde aşabilen ülkelerin yanı sıra, çokkültürlü yapıyı, homojen bir topluma dönüştürme politikasını inatla sürdüren, demokrasi yerine assimilasyoncu ve baskıcı yöntemler kullanan ülkeler de vardır. Bunlar genellikle, demokratik gelişmenin çok geri aşamalarında kalan toplumlarla, totaliter ve otoriter devletlerdir.

Çokkültürlülük sorunun çözümü için ileri sürülen bir çok yaklaşımın yanı sıra, bir de

Kültürler birbirlerinden etkilenir ve etkileşim kültürleri geliştirir. Bu gerçekliğe itirazımız yok. Ancak karşılıklı etkileşimin olanakları yaratılmazsa, o zaman etkileşim tek yönlü olur ve egemen kültür, mazlum kültürleri yok etmeye çalışır.

AKÜLTÜRASYON'dan söz edilir. Akültürasyon, bir başka deyimle kültürel etkileşim ya da kültürel benzeşim anlamına da gelmektedir. Kuşkusuz, kültürel etkileşim vardır. Ama kültürel etkileşimi, çokkültürlülük sorununu çözebilmek için bir anahtar olarak kullanırsak, bunun aynı zamanda azınlıkların aleyhine geliştiğini ve büyük ölçüde asimilasyon tehlikesini barındırdığını da unutmamamız gerekir.

Dolayısıyla, sadece bireysel hakları vererek entegrasyon modellerine ulaşmak da mümkün değil. Hem bireysel, hem kolektif hakları öne çıkarabilecek modelleri tartışmak gerekir.

Çünkü, kolektif haklar grup haklarıdır. Eğer çokkültürlü toplumlardaki sorunlar demokrasi içinde çözülmek isteniyorsa, o zaman kültürel grupların kolektif hakları esas alınmalıdır. Bireysel haklar, kültürel grupların kolektif haklarını kapsamaz, ama kültürel grupların kolektif hakları, bireysel hakları da kapsar. Çünkü bireyi birey yapan sosyalizasyon süreci, zaten bir kolektif içinde gerçekleşiyor.

Kültürler birbirlerinden etkilenir ve etkileşim kültürleri geliştirir. Bu bir gerçektir; bu gerçekliğe itirazımız yok. Fakat kültürel etkileşimin olabilmesi için, önce farklı kültürlerin bir arada olduğunu kabul etmek, var olan kimi kültürleri yok saymamak, var olan kültürlerin yaşamsal kılınabilmesi için, onların kendilerini koruyabilmelerine ve kendilerini geliştirebilmelerine olanak hazırlayabilecek yasal ve kurumsal bir takım düzenlemeler yapmak gerekir.

Eğer karşılıklı etkileşimin olanakları yaratılmazsa, o zaman etkileşim tek yönlü olur ve egemen kültür, mazlum kültürleri yok etmeye çalışır. Böyle bir durum da her zaman gerilimi ve çatışmayı beraberinde getirir. Çünkü mazlumların kültürü, kendisini yok etmeye çalışan egemen kültüre karşı direnir.

Demokrasinin gereği olarak, bir demokratik yaklaşım standardı ile dil ve kültür sorununu çözen ülkelerde uygulanan politikaların özü ve biçimi ne olursa olsun sonuçta bunların tümünde, farklı ulusal toplulukların dillerini özgürce kullanma, anadilde eğitim ve kültürlerini geliştirme hakları sağlanmıştır. Bundan dolayıdır ki, demokratik standartlar ve çağdaş demokrasi normları, farklı kültürlerin birbirleriyle çatışmasına olanak tanıyan ortamları ortadan kaldırır, kültürlerin bir arada yaşayabilmelerine ve birbirleriyle etkileşim içinde olmalarına olanak hazırlar.

Çokkültürlülük sorununun çözümünde kullanılan politik yöntemler, farklı ulusal topluluklara ve azınlıklara verilen siyasal özerkliğin derecesi ile ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımların düzeyini belirler.

Çokkültürlülükte çözüm modelleri

Batı demokrasilerinde özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, çokkültürlülük sorununu eşit haklar temelinde çözebilmek için geliştirilen politikalar ve bunlara ilişkin uygulamalar, aşağı yukarı aşağıda belirteceğimiz şu üç biçimde seyretmiştir.

1- Üniter devlet yapısı içinde çokkültürlülük sorununu çözmek için dil ve kültür özerkliği uygulaması

Üniter devlet yapısı içinde çokkültürlülük sorununu dil ve kültür özerkliği temelinde çözü-

www.alevikultur.org

me kavuşturan demokratik ülkeler olmuştur. Bunlar öncelikle, bünyelerindeki çokkültürlülüğü inkar etmemiş ve yok saymamışlardır.

Örneğin; çokkültürlülük sorununu dil ve kültür özerkliği temlinde çözüme kavuşturan ülkelerin başında ABD, Fransa, Yunanistan, İtalya, Avusturya, Finlandiya gelir. Bu ülkeler, çağdaş demokrasinin öngördüğü ilkeleri yaşamsal kılma yolunda önemli adımlar atmış olan ülkelerdir. Bu ülkelerin ortak üstünlüğünü somut olarak yaşamsal kılmaları, ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan belirli bir kalkınma içinde olmaları, çoğulcu ve katılımcı bir demokrasi ile yönetilmeleridir. Bu ülkelerde, eşit haklı, modern vatandaşlık anlayışı, toplumsal kültürün bir parçası haline gelmiştir. Bu ülkelerde sivil toplum kuruluşları, eşit haklı modern vatandaşlığın güvencesi ve bu kültürün taşıyıcılarıdır.

Bu ülkelerde, bu temelde uygulanan özerklikle, devletin resmi dili ve kültürü yanında diğer dil ve kültürlerin, alt kültürler biçiminde en geniş kullanımına olanak sağlanmıştır.

Bu ülkelerde demokrasinin, ilkeleri ve kurumları itibariyle ileri boyutlarda olması, eşit haklı vatandaşlığın sağlam bir toplumsal kültüre dayanması, farklı ulusal toplulukların barış içinde bir arada yaşamalarını sağlamış ve sürtüşmeleri ortadan kaldırmıştır.

2- Çokkültürlülük sorununu çözmek için toprağa bağlı özerklik veya eyalet sistemi

Bazı ülkelerde de çokkültürlülük sorunu, yine üniter devlet yapısı içinde çözülmüştür. Ne var ki, bu gibi ülkelerde sorun, bir yandan üniter devlet yapısı içinde kalınarak ve resmi devlet dilinin öğrenilmesi koşuluyla, toprağa bağlı özerklik veya eyalet sistemi yöntemi ile çözülmüştür. İspanya ve İngiltere gibi ülkeler, bu modele örnek gösterilebilecek ülkelerdir. Bu ülkelerde demokrasi gelişmiştir. Toplumsal kültür, insan hakları ve eşit haklı vatandaşlık anlayışı üzerine oturtulmuştur. Bu ülkelerde farklı kültürlerin varlığı, farklı ulusal toplulukların hakları tanınmış; bu haklara saygı, toplumsal dayanışmanın esası, barış içinde bir arada yaşmanın şartı ve insan haklarının temeli sayılmıştır. Bu gibi ülkelerde de, sivil toplumun gelişkin bir düzeyde örgütlenmiş olması çokkültürlü demokrasinin güvencesidir.

Etnik çoğulculuğa, farklı ulusal kimliklere dayalı bünyelerdeki dil ve kültür sorunlarını çözebilmek için, başvurulan toprağa bağlı özerklik sistemi ile federasyon sistemi arasında biçim açısından bir ayrım yapmak çoğu kere kolay değil.

Bu gibi ülkelerdeki çokkültürlülük sorununa getirilen çözüm yöntemindeki "Toprağa Bağlı Özerklik veya Eyalet Sistemi" biçimlerinin iç işleyişine, İspanya ile ilgili Bask Bölgesi yönetim biçimi ile Katalanya Bölgesi yönetim biçimini örnek verebiliriz. İngiltere'deki Galler Bölgesi yönetim biçimi, İskoçya Bölgesi yönetim biçimi, Kuzey İrlanda Bölgesi yönetim biçimi, çokkültürlülük sorununu çözmek için "Toprağa Bağlı Özerklik veya Eyalet Sistemi"ne verilebilecek diğer örneklerdir.

3- Çokkültürlülük sorununu çözmek için federasyon sistemi

Farklı etnik yapıları, farklı ulusal toplulukları ve çokkültürlü bir yapıyı bünyesinde bulunduran ülkelerde, bu farklılıklardan kaynaklanan sorunları çözmek, gerilimleri, sürtüşmeleri ve çatışmaları önleyebilmek için yukarıda anlattığımız yöntemlerin yanı sıra klasik federasyon sistemleri ya da bu sistemlerin benzer diğer yöntemleri uygulanır.

Etnik çoğulculuğa, farklı ulusal kimliklere dayalı bünyelerdeki dil ve kültür sorunlarını çözebilmek için, başvurulan toprağa bağlı özerklik sistemi ile federasyon sistemi arasında biçim açısından bir ayrım yapmak çoğu kere kolay değil.

Bu ayrım, resmi devlet dilinin tekliği ile, alt kültürlerin , egemen üst kimliğe bağımlılığı açısından ele alınabilir. Resmi devlet dilinin herkes tarafından öğrenilmesi zorunlu sayılan ve alt kültürlerin egemen üst kültüre bağımlı olduğu toplumlarda, farklı ulusal topluluklar için tanınan özerklik ne kadar geniş olursa olsun, bu gibi sistemleri, "Özerk Eyalet Sistemleri" saymak gerektiği kanısındayım.

Buna karşılık, devletin resmi dilinin zorunlu tutulmadığı, her eyaletin ya da federe topluluğun dilinin kendi bölgesinde "tek resmi dil" sayıldığı sistemleri de federasyon saymak, sanırım daha gerçekçi olur.

Mesela; İspanya ve Kanada'yı bu farklı durumlara örnek olarak gösterebiliriz.

İspanya'da Katalanya Bölgesi çok geniş bir özerkliğe sahip olduğu halde, ülkenin resmi dili olan İspanyolca'nın öğrenilmesi bu bölgede zorunludur. Kanımca, Katalanya Bölgesi, bu nedenle federe değil, özerk bir bölgedir.

Buna karşılık Kanada'nın Quebek Bölgesi, özerk bölge değil, federe bölgedir. Çünkü Kanada'da devletin zorunlu resmi dili olmadığı için, resmi dili Fransızca olan Qubek bölgesi, federedir.

Buradan giderek şunu söylemek mümkün: Etnik çoğulculuğa dayanan, çokkültürlü olan, ulusal farklılıkları bulunduran, farklı kimlik ve farklı inanç gruplarını bünyesinde barındıran toplumlarda, toprağa bağlı

www.arsivakturk.org

dil, kültür ve inanç ayırımı politikalarının uygulanmasında görülen çeşitlilik, iki ayrı devlet tipini de bize hatırlatmakta ve hatta bu durum, iki ayrı devlet tipine karşılık gelmektedir.

Bunlardan biri, resmi devlet dilini öngören, benimseyen, farklı dil, farklı kültür, farklı inançlar için özerklikler tanıyan "Üniter Devlet" tipidir. Diğeri de, herbirinin ayrı bir resmi dili, farklı kültürü ya da farklı inancı olan federe toplulukların oluşturdukları "Federe Devlet" tipidir. İsviçre, Belçika ve Kanada bu devlet tipine örnektir.

4- Çokkültürlülük sorununu bastırmak

Özellikle çağımızda, çokkültürlü ve farklı ulusal toplulukların, farklı kimliklerin ve farklı inançların bulunduğu ülkelerde, artık bu sorun katılımcı ve çoğulcu demokrasinin ilkeleriyle çözülmektedir.

Böyle davranmayan ülkeler, çokkültürlülük sorununu aşmak için baskı yöntemlerini, totaliter ve otoriter rejimleri öngörmektedirler.

Bu gibi ülkelere; Türkiye, Suriye, İran, Fas, Cezayir, Tunus ve benzeri ülkeler örnek gösterilebilir.

Farklı ulusal yapıların, farklı kimliklerin, farklı azınlıkların, farklı inançların kimlik, dil ve kültürel haklarını reddeden assimilasyoncu ve baskıcı ülkelerin ortak özellikleri şunlardır:

Bu gibi ülkelerde;

- Egemen ulus milliyetçiliği hüküm sürer, farklı ulusal topluluklar, farklı kimlikler, azınlıklar ve farklı inanç grupları baskı altındadırlar; onların demokratik hak ve özgürlükleri tanınmaz, çokkültürlülük inkar edilir.
- Milliyetçilik ve egemen kültür dayatmacı, ırkçı ve şoven karakterlidir.
- Devlet kutsal, vatandaş kuldur. 'Devlet için vatandaş' anlayışı öndedir.
- Çarpık bir laiklik anlayışı egemen kılınır ve laiklik ulus-devlet için geçer akçedir, laiklik tek ulus anlayışının harcıdır.
- Kapitalizm öncesi kurumlar etkilidir ve bunların değer yargıları yaygındır.
- Hukuk devleti kavramı ve hukukun üstünlüğü yerleşmemiştir; keyfi yönetim yaygındır.
- Demokrasi geridir; insan hakları ihlalleri çoktur.
- Sivil toplumun örgütlülük düzeyi geri ve etkisizdir.

Günümüzdeki çağdaş demokrasi normlarına ve kurallarına göre, demokrasinin olmazsa olmaz koşulu, temel insan haklarına saygı, eşit haklı vatandaşlık ilkesi ve farklı ulusal toplulukların kimlik, dil, din ve kültür haklarının tanınmasıdır.

5- Çokkültürlülük sorununun çözümünde uluslararası temel belgeler

Günümüzdeki çağdaş demokrasi normlarına ve kurallarına göre, demokrasinin olmazsa olmaz koşulu, temel insan haklarına saygı, eşit haklı vatandaşlık ilkesi ve farklı ulusal toplulukların kimlik, dil, din ve kültür haklarının tanınmasıdır.

Demokratik standartları ve demokrasinin yaşamsal kılınmasını ifade eden temel hak ve özgürlükler kapsamındaki kültürel sorunlara ilişkin uygulamaların hükümetlerin ve ülkelerin içişleri sayılması, bu sorunların çözümünün onların isteğine bırakılması ve her devletin bildiği gibi davranması, büyük sorunlar, sürtüşmeler, çatışmalar yaratmış, hatta iç savaşlara neden olmuştur.

Bu sebeplerden dolayı, söz konusu sorunların barışçı-demokratik çözümü için, önce Birleşmiş Milletler'de, ona bağlı olan UNESCO gibi kuruluşlarda büyük çalışmalar başlatılmış ve ortak normların ve kuralların oluşturulması için çabalar gösterilmiştir. Daha sonraları da, Batılı Ülkeler'in Avrupa Konseyi, AGİT ve benzeri ortak kurumlarında ve bunlara bağlı kuruluşlarda bu tarz çalışmalar yapılmış ve ortak ilkeler oluşturulmuştur.

Bu ortak çalışmalarda, ulusal kimlik, dil, din ve kültürel haklar konusunda bir çok metin ortaya çıkmış, bu metinler uluslararası anlaşma ve sözleşmelerle taahhüt altına alınmıştır.

Ne var ki, bu taahhütlere imza atan ülkelerin bir kısmı bu taahhütlerine ilişkin bir çok yükümlülüklerini yerine getirmediği gibi, kimilerini de henüz imzalamamış ya da bazı hükümlere çekince koymuştur.

Her şeye rağmen;

- Birleşmiş Milletler ve UNESCO nezdinde kültürel haklar için hazırlanan metinler,
- Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Paktı,
- Ulusal ya da etnik, dilsel ve dinsel azınlıklara mensup kişilerin hakları konusunda Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Bildirisi,
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi,
- Eğitimde Ayrımcılığa Karşı UNESCO Sözleşmesi,
- UNESCO'nun ulusal ve kültürel kimlik haklarına ilişkin kararları,
- Helsinki Nihai Senedi,
- Kopenhang Kriterleri,
- Paris Şartı,
- Avrupa Bölge ve Azınlık Dilleri Sözleşmesi,
- Avrupa Konseyi'nin Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi,
- Avrupa Özerk Yerel Yönetimler Şartı,

çokkültürlülük, ulusal farklılıklar, dil, din ve kültürel konularda var olan sorunların çözümü için önemli uluslararası taahhütler olarak algılanmakta ve ortak anlayış belgeleri olarak bu

www.sosyalistmeclis.org

sorunların çözümünde büyük roller oynamaktadırlar.

Yukarıdan beri anlatmaya çalıştığımız nitelikleri, mekanizmaları ve uygulamadaki örnekleriyle belirgin olarak demokratik ve barışçı bir çözüm yöntemi olan ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK'ü sayın Nuray Mert nasıl oluyor da, "kültürselcilik ve mikro milliyetçilik" olarak nitelendirebiliyor ve giderek, "Kürt politik söylemleri bir çok bakımdan, sağ kimlik siyasetleri ve tipik mikro milliyetçilik örnekleri sergiliyor" diyebiliyor.

Biz baskıcı, ırkçı, şoven, asimilasyoncu milliyetçilikten söz ediyoruz. Bu karakterdeki milliyetçilik, genelde devlet erkini elde edebilmiş olan ve devlet gücünü kullanarak hükmünü icra edebilen milliyetçiliktir. Mikro milliyetçilik, kimlik hakları, kültürel hakları ve ulusal demokratik değerleri baskı altına alınan, hukukun üstünlüğünden yararlanamayan, adil ve eşit olmayan şartlarda yaşayan halkların, azınlıkların demokratik haklarını talep etmeleri haliyse, kusura bakmasın, sayın Mert bu konuları bilmiyor demektir demiyorum, çünkü kendilerinin bu konuları çok iyi bildiği kanısındayım. Öyleyse, sayın Mert neden güneşi balçıkla sıvamaya kalkışıyor. Çünkü işine öyle geliyor. Dünyada adet olan bir şeyi, Kürtlere kabahat sayıyor. Dünyanın bir çok yerinde barışçı-demokratik çözüm olarak kabul edilip uygulanan ve başarılı olan bir model, Kürtler politik söylemlerinde dile getirdikleri zaman neden mikro milliyetçilik olsun. Çokkültürlülük söylemini sağa savrulmak olarak nitelemek mümkün mü? Bunları sayın Nuray Mert mi söylüyor! Hayretler içindeyim! Kaldı ki, çokkültürlülük sorunu çağdaş demokrasinin sorunudur ve genellikle demokrasinin evrensel ilkeleri bazında çözülebilmektedir. İnsan haklarına dayalı, hukukun üstünlüğü ilkeleri ışığında çözümler üretebilen çokkültürlülük modeli, eşitlik, adalet gibi yüce değerleri de rehber edinmiştir.

Dünyada adet olan bir şey, Kürtlere kabahat sayılıyor. Dünyanın bir çok yerinde barışçı-demokratik çözüm olarak kabul edilip uygulanan ve başarılı olan bir model, Kürtler politik söylemlerinde dile getirdikleri zaman neden mikro milliyetçilik olsun!..

Bu nedenlerle, çokkültürlülük söylemini mikro milliyetçilik olarak saymak ve sağa savrulma olarak yorumlamak yanlış veya haksız ya da kasıtlı bir söylemdir.

Peki sayın Mert, kimlik haklarını, kültürel hakları, insan haklarını, adaleti, eşitliği, özgürlüğü isteyen Kürtlerin taleplerini, çokkültürlülük söylemiyle de ifade etmelerini mikro milliyetçilik ve sağa savrulma olarak nitelendiriyor da, acaba inanç farklılıklarının da çokkültürlülüğün kapsamında çözülüşünü nasıl yorumluyor ya da niteliyor. Bilinmektedir ki, dünyanın bir çok yerinde inanç farklılıklarından kaynaklanan çatışmalar veya sorunlar çokkültürlülük mekanizmalarıyla çözülebilmiştir.

Örneğin, Hıristiyan dünyadaki Katolik-Protestan çatışmasından kaynaklanan sorunlar çokkültürlülük kapsamında ele alınabiliyor ve bu modelle çözümler üretilerek, Katoliklerle Protestanların barış içinde birarada yaşamaları sağlanabiliyor. Bosna-Hersek, Kosova ve Makedonya'daki halkların dinsel ve kültürel taleplerini, bir arada yaşama ve çokkültürlülük ilkesi çerçevesinde savunmaya sayın Mert ne diyecek? Bu bir mikro milliyetçilik midir, sağa savrulma mıdır, değilse nedir? Kendi mantığındaki açmazı sayın Mert çözümlesin!

Bize göre, çokkültürlülük bunların hepsini kapsar ve çokkültürlülükten kaynaklanan sorunlar çağdaş demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü çerçevesinde, eşitlik ve özgürlük temelinde çözülebilir. Bu bir demokratik yöntemdir ve çağdaş bir modeldir. Bunun sağı, solu olmaz. Bunun sağa ya da sola savrulmakla ne ilgisi olabilir?

Sayın Nuray Mert, söz konusu yazısında, "Türkiye'nin iki kurucu unsuru Türkler ve Kürtlerdir tezi, artık yaygın basında da yer almaya başladı. Bu teze her itirazı, kimse milliyetçilik diye savsaklamaya kalkmasın. (...) benim uzun süredir en çok rahatsız olduğum hususlardan biri bu tez. Ne demek iki kurucu unsur?" demektedir.

Sayın Mert çok iyi bilir ki, Türkiye'nin temel iki kurucu unsuru Türkler ve Kürtler'dir. Yakın tarihimiz ortadadır. Belgeler, tanıklar bellidir. Olayımızın lider aktörlerinin söylemleri, nutukları ve bu hususta imzalanan protokolleri görmezlikten gelmek, insanı ret ve inkara dayalı politikaların izleyicisi olma konumuna sürüklemez mi?

Kürtlerin iki kurucu unsurdan biri olma gerçeği, ırkçı, şoven milliyetçilerin en çok rahatsız olduğu hususdur. Ayrıca, bu argüman, asker-sivil bürokrasinin, militer odakların, statükocu çevrelerin öfke ile karşıladıkları bir argümandır. Sayın Nuray Mert, neden bu argümandan bu kadar rahatsız oluyor, anlamak zor!

Bilinmektedir ki, Kurtuluş Savaşı süresince ümmet anlayışı ön planda tutulmaya çalışılmış, imparatorluktan miras kalan bu anlayış birleştirici etken olmuş ve dinin bu belirleyici rolü önem kazanmıştır. Çünkü, o zamanlar henüz bağımsız bireyin düşüncesi öne çıkabilmiş değildi.

Ülkeyi ele geçirenlere Hıristiyan olarak bakılmaktaydı. Bu

www.sarkiturkuler.org

unsurların Hilafet makamını ve padişahı etkisizleştirmeleri, kurtuluş mücadelesinde birleştirici bir öğe olarak din faktörünü öne çıkarmıştı. Ülkedeki gayri müslimlerin de ülkeyi ele geçiren Hıristiyanlarla işbirliği yapmaları, Müslüman olan Türklerle, Türk olmayan Müslümanların aynı cephede toplanmalarını sağlayabilmiştir.

Örneğin; Kurtuluş Savaşı boyunca Türk olmayan Müslüman Kürtler, Çerkezler, Araplar, Lazlar ve benzerleri, Müslüman Türklerle birlikte savaşmışlardır.

Bu süreçteki çok önemli olan bir husus gözardı edilemez. O da şudur: Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında ve sürecinde, ulusal ve kültürel kimlikleri konusundaki duyarlılıklarını ortaya koyan ve bu konudaki taleplerini belli eden Kürtlerin haklarının tanınacağı sözü verilmiş, kendilerine özerklik taahhüt edilmiştir.

Elbette ki, ümmetçiliğin ağır bastığı bu süreçte, Kürtlerin ulusal ve kültürel kimliklerine ilişkin talep sahibi olmaları daha o günlerden itibaren, gelecekte kurulacak olan devletin kurucu unsurlarından biri olacaklarının belirtisidir. Zaten bu konuda Kürtlere verilen sözlerin ve özerklik taahhütlerinin de bu gerçeği işaret ettiği daha o günlerden itibaren bellidir.

Öte yandan bu taahhütler, daha o günlerden itibaren gelecek için çokkültürlü bir toplum modeli tasavvurunu akla getirmiyor mu? Sayın Mert, elbet bunları bilir. Bildiği halde, Cumhuriyet'ten sonra tekçi bir anlayışa saparak tek millet oluşturmaya kalkan, bütün farklılıkları inkara yönelip bastıran ve asimile etmeye çalışan inkarcı bir milliyetçiliğe, önünde sonunda onay vermiş olmuyor mu? "(...) bir milliyetçilikten kaçarken..." deyip, esasında o egemen milliyetçiliğin izini sürmüyor mu?

Mustafa Kemal, "Kürdistan" hakkında düzenlenen ve TBMM'nin 22 Temmuz 1922 günlü gizli oturumunda okunarak tutanaklara geçen bir talimatı, Büyük Millet Meclisi Reisi sıfatıyla El Cezire Cephesi Kumandanlığı'na göndermiştir.

Oysa ki, gerçeklerin izi ortada. Yakın tarih belgeleriyle ortadır. Bunlar nelerdir?

Bunlar şunlardır:

a) Amasya Protokolü: Bu protokolde, daha Kurtuluş Savaşı'nın başında ülkenin tasavvur edilen hududunun Türklerin ve Kürtlerin meskun oldukları araziyi ihtiva edeceği vurgulanmış, kurulacak devletin Türklerin ve Kürtlerin devleti olacağı, Kürtlerin özgür bir biçimde gelişmelerinin sağlanacağı, ırksal ve sosyal haklarının tanınacağı açıkça taahhüt edilmiştir.

b) "TBMM'nin Açılışından Sonra Alınan Kararlar: 1- Teksas Üniversitesi Ortadoğu uzmanlarından Robert Olson'un İngiliz Arşivleri'nde bulduğu ve "Kürt Milliyetçiliğinin Ortaya Çıkışı" başlıklı kitabında yayımlanan bir belgede TBMM'nin 10 Şubat 1922 günlü oturumunda Kürtlere özerklik verilmesinin, 64 üyenin muhalefetine karşı 373 milletvekilinin oyuyla benimsendiği açıklanmaktadır.

c) İngiliz Büyük Elçisi Horace Rumbold'un Dışişleri Bakanı Lord Gurzon'a yazdığı bir raporda da aynı konuya değinilmiş ve TBMM'nin 10 Şubat 1922 günlü gizli oturumunda "Kürdistan Yönetimine Dair Anayasa" önerisinin kabul edildiği bildirilmiştir.

d) Mustafa Kemal, Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nce "Kürdistan" hakkında düzenlenen ve TBMM'nin 22 Temmuz 1922 günlü gizli oturumunda okunarak tutanaklara geçen bir talimatı, Büyük Millet Meclisi Reisi sıfatıyla El Cezire Cephesi Kumandanlığı'na göndermiştir. Bu talimatta, "Kürtlerin oturduğu bölgelerde ise hem iç hem de dış siyasetimiz açısından adım adım mahalli bir idare kurulmasını gerekli bulmaktayız." demektedir.

e) Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın İzmit Basın Toplantısı'ndaki Açıklaması: Gazi Mustafa Kemal Paşa 16/17 Ocak 1923 tarihli İzmit Basın Toplantısı'nda Kürt sorununu irdelemiş ve Kürtlerin kendi kaderlerini özerk olarak idare etmeleri gerektiğine ilişkin şu açıklamada bulunmuştur:

"... başlıbaşına bir Kürtlük düşünmektense, bizim Teşkilat-ı Esasiye Kanunu gereğince zaten bir tür yerel özellikler oluşacaktır. O halde hangi livanın halkı Kürt ise, onlar kendi kendilerini özerk olarak idare edeceklerdir. Bundan başka Türkiye'nin halkı söz konusu olurken onları da beraber ifade etmek gerekir. İfade olunmadıkları zaman bundan kendilerine ait sorun yaratmaları daima mümkündür. Şimdi Türkiye Büyük Millet Meclisi, hem Kürtlerin hem de Türklerin yetki sahibi vekillerinden oluşmuştur. Ve bu İKİ UNSUR, bütün çıkarlarını ve kaderlerini birleştirmişlerdir. Yani onlar bilirler ki, bu ortak bir şeydir. Ayrı bir sınır çizmeye kalkışmak doğru olmaz."

f) Lozan Konferansı'nda Kürtler: Lozan'da, Sevr Anlaşması'yla öngörülen bağımsız Kürdistan düşüncesinin gündeme gelmesini önlemek için oluşturulan çok kültürlü toplum düşüncesinin korunmasına özen gösterilmiştir. Konferansa katılan delegeler tarafından kulislerde "Kürtlerin ırki, coğrafi ve kültürel haklarına saygı gösterildiği ve iki halkın kardeşçe birliğine dayanan bir bütünlük içinde özerk kalacakları" teması işlenmiştir. Başdelege İsmet Paşa, "Lozan'da milli davalarımızı biz Türkler ve Kürtler savunduk" demiştir. Bu politikanın gereği

www.arsivakademi.org

olarak Lozan delegasyonuna katılan Diyarbakır Mebusu Hamit Zülfü Tigrel, Kürt delegesi olarak tanıtılmıştır.

Konferans boyunca önde gelen Kürt şahsiyetlerine, Ankara'ya ve Konferans Sekretaryası'na çektirilen telgraflarda, Kürtlerin Türklerle birlikte yaşama azim ve kararında oldukları ifade edilmiştir.

g) Kurtuluş Savaşı Boyunca "Türkiye Halkı" Deyimi Kullanılmıştır: Kurtuluş Savaşı boyunca Mustafa Kemal ve arkadaşları, TBMM'de yaptıkları konuşmalarda hiçbir zaman "Türk Milleti" deyimini kullanmamış, toplumdaki çok etnili ve çokkültürlü yapıyı belirtmek için ısrarla "Türkiye Halkı" deyimini kullanmış ve kendileri söz konusu olduğunda, Türkiyeli olduklarını vurgulamışlardır." (Tarık Ziya Ekinci, Vatandaşlık Açısından Kürt Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi: Syf 129/132)

Cumhuriyetin ilanından sonra neler oldu?

Görüldüğü gibi yakın tarihimiz gerçeklere tanıklık etmektedir. Yukarıda açıklanan belgeler ve daha bunlara ilave edilebilecek dökümanlara rağmen Kürtlerin, Türkiye'yi kuran iki kurucu halktan biri olduğu gerçeğine itiraz edebilmek mümkün mü? Kurtuluş Savaşı boyunca tasavvur edilen geleceğin Türkiye'sinin çok etnili, çokkültürlü bir toplum olacağının sık sık vurgulanmış olduğunu göz ardı ederek tartışma açmak niyeti, iyi niyetli bir başlangıç olabilir mi?

Kurtuluş Savaşı boyunca, Türkiye'nin kaderinin çizildiği Lozan sürecinde, milli davanın Kürtlerle birlikte savunulduğu gerçeği belgelerle ortada olmasına rağmen, iş bittikten, Cumhuriyet kurulduktan sonra ihanete uğrayan Kürtler olmadı mı? Milli hakları bakımından başta

Birinci Meclis'in çokkültürlülüğü temsil eden yapısıyla tek-ulus yaratılamayacağı ve istenilen her kararın emirle kolay kolay alınamayacağı anlaşılınca, Birinci Meclis süresinden önce dağıtılarak, 1923'te İkinci Meclis oluşturulmuştur.

Kürtler olmak üzere, Müslüman kökenli farklı toplulukların da bütünleşmesini sağlayan dine çoğulcu politika, Cumhuriyet'in ilanı olan 1923 tarihinden itibaren adım adım terk edilmeye başlanmış, tek ulus politikasına yönelinerek türdeş bir millet oluşturma süreci başlatılmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcından Cumhuriyet'in ilanına kadar "Türkiye Milleti" terimini kullanan Mustafa Kemal ilk defa 1923'ün başlarında "Türk Milleti" deyimini kullanmaya başlamıştır.

İstiklal Savaşı boyunca Türkler ve Kürtler'in kader birliği, iki unsurun çıkarlarını ve kaderlerini birleştirdiği söylem, çokkültürlü bir Türkiye tasavvuru, Lozan Anlaşması'nın imzalanması ve Cumhuriyet'in ilanından sonra terk edilerek, tek-kültürlü, homojen bir ulus devlet modeline dönüş olayını, demokrat olan herkes elini vicdanına koyarak, insaf ve izanla incelemeli. Ret ve inkara dayalı bu manevranın irdelenmesi ve bu değişikliğin sebeplerinin araştırılması gerekmektedir. Elbette ki, bu konularda daha ehliyetli kişilerin değerlendirmeleri bizce önem arz eder. Buna rağmen, konuya ilişkin görüşlerimizi söylerken bizim de değinebileceğimiz bazı hususlar olacak.

Şöyle ki;

- Kurtuluş Savaşı'nda safları oluşturup sıklaştırmak için ümmetçilik bir vasıta olarak kullanılmıştır.

- Birinci Meclis 23 Nisan 1920'de toplanmıştı. Bu Meclis'te farklı kesimlerin temsilcileri vardı. Kürtlerin temsilcileri, farklı kültür gruplarının temsilcileri, dini kanaat önderleri, Mustafa Kemal ve silah arkadaşları bu mecliste bulunuyorlardı. Bu nedenle, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, türdeş bir meclis değildi. Bu mecliste tek-kültürlü, türdeş bir ulus anlayışını savunup kabul ettirmek olanaksızdı. Bu meclisin en önemli özelliklerinden biri de emirle karar alınmasının mümkün olmamasıydı. Bu mecliste her şey tartışılarak karara bağlanırdı. Zaten meclisin dengeleri de çokkültürlülüğü yansıtıyordu.

- Birinci Meclis'in çokkültürlülüğü temsil eden yapısıyla tek-kültür, tek-ulus yaratılamayacağı ve istenilen her kararın emirle kolay kolay alınamayacağı anlaşılınca, Birinci Meclis süresinden önce dağıtılarak, 1923'te oluşturulan İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin lider kadroyla uyumu esas alınmış, ulusal açıdan hedeflenen tek-ulus projesi, bu meclisin homojen yapısıyla kolayca kotarılmaya başlanmıştır.

- Kurtuluş Savaşı'ndan başarıyla çıkan ordu ve Türkiye, dış dünyanın da desteğiyle güçlü adımlar atmaya başlamış, Türkiye bütün dünyaca tanınmış, ordu yeniden organize olarak gücünü arttırabilmiştir.

- Güçlenen ve yeni desteklerle yol alabileceğini gören devlet ricali ve Türkçü ideologlar, artık eski bağlaşıkları terk edip taahhütlerden cayarak homojen bir yapı oluşturma ve türdeş ulus-devlet için engelleri bir bir temizlemeye başlamışlardır.

- Bu yeni dönemde uluslararası durum da türdeş ulus-devlet oluşturabilmek için elverişliydi. Batılı ülkelerde, her devletin tek kültürlü, türdeş bir ulusla temsil edilmesi düşüncesi yaygındı. Çünkü, insan hakları düşüncesi, çağdaş demokrasi normları henüz gelişmemişti. O zamanlar, farklı ulusal toplulukların, kim-

lik, dil ve kültürel hakları temel insan haklarının vazgeçilmez konuları olarak ele alınmamaktaydı.

- Batıda ırkçı düşüncenin yaygınlık kazanması, Mussolini ve Hitler gibi ırkçı-faşist liderlerin iktidarı ele geçirmeleri de, Türkiye'deki ırkçı, şoven milliyetçi hareketin itibar kazanmasına vesile olmuştur. Bunlar aynı zamanda, ret ve inkara dayanan asimilasyoncu politikalara ve türdeş bir ulus oluşturma hareketine güç katmıştır. Aydınların çoğunluğu da bu kervana katılmıştır.

- 1924 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, İkinci Meclis'ten kolaylıkla geçirilmiş, kendisinden önceki kanunda var olan çokkültürlülüğe ilişkin haklar budanmış, özerk yönetimler oluşturma ilkesi kaldırılmış, otoriter-merkezi bir devlet yapısı oluşturmanın imkanları sağlanmıştır. Yeni Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 88/1 maddesi; "Türkiye ahalisine, din ve ırk farkı olmaksızın TÜRK denilir" şeklinde oluşturulmuştur. Zamanla, bu tanımlama, rejimin belirleyici temel ilkesi haline gelmiş, giderek 1961 ve 1982 Anayasaları'nda daha da derinleştirilerek tek ulusa dayalı vatandaşlık anlayışı sürdürülmüştür.

- Türdeş bir ulus oluşturma operasyonu, giderek Kemalist ideoloji ilkelerine oturtularak sürdürülmüş; Güneş Dil Teorisi, Türk Tarih Tezi gibi ideolojik açılımlar, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu gibi kurumlarla kurumsallaştırılarak ret ve inkar politikalarının aracı olarak kullanılmıştır.

Türkleştirme politikalarının sonuçları

Laz, Çerkez, Arnavut, Boşnak, Pomak, Gürcü ve benzeri Müslüman azınlıklar Türk olmamalarına rağmen Müslüman

Kürtler ise otokton bir halk olarak, Türkiye'nin iki kurucu halkından biri oldukları için, iradelerini başından beri ortaya koydukları için, ulusal demokratik taleplerinde direnmeyi sürdürmüş, bu nedenle asimile edilememişlerdir.

Türklerle birleşerek Türkleşme konusunda istekli davranmışlar ve böylece kolaylıkla asimile olmuşlardır.

Arap azınlık ise coğrafi bir bütünlüğe sahip olmadıkları için Türk çoğunluk arasında kalanları Türkleşmiş, Kürt çoğunluk arasında kalanları Kürtleşmiş, geriye kalan çok küçük bir azınlığı da Araplığını korumuştur.

Adı geçen azınlıklar Türkleştikleri için hiçbir hak talep etmemektedirler. Kimlik haklarına sahip çıkmamaktadırlar. Kendilerinden sadece, şeklen ve etnik köken bakımından yeri geldiğinde Laz, Çerkez, Boşnak, Arnavut, Arap diye söz edilmektedir.

Kürtler ise otokton bir halk olarak, Türkiye'nin iki kurucu halkından biri oldukları için, iradelerini başından beri ortaya koydukları için ve bu irade diğer kurucu halkın liderleri ve temsilcileri tarafından kabul edilerek taahhüt altına alındığı için, ulusal demokratik taleplerinde direnmiş ve asimile edilememişlerdir.

Kürtlerin asimile edilememelerinin ve sürekli olarak ulusal demokratik hakları için mücadele edebilmiş olmalarının tarihi kökleri ve nedenleri var. Bunlar, Kürtlerin yedi bin yıllık bir tarihe sahip olmaları, yerleşik halk olmaları, belli bir coğrafya üzerinde yaşamış olmaları, ismi belli olan bir ülkelerinin bulunması, Medlerin torunları olmaları, kendilerine yüzyıllardan beri kimlikleri ile "Kürt" diye hitap edilmesi, beylikler, emirlikler, zaman zaman bağımsız devletler kurarak kendi kendilerini yönetmeleri, köklü kültürlerinin olması, sağlam bir medrese eğitiminden geçen aydınlarının, edebiyatçılarının, tarihçilerinin olması, dil birliklerinin bulunması ve bunlara ilave edilebilecek birçok özellikleridir.

Görüldüğü gibi, bir çok yönüyle anlatmaya çalıştığımız Kürtler'in durumunun, Türkiye'nin İKİ KURUCU UNSUR'undan biri olduğu gerçeğini açıkça ortaya koyduğu, buna rağmen Cumhuriyet'ten sonra bu eşitlikten kaynaklanan haklarının tanınmadığı; asimilasyon politikalarının tahrip edici uygulamalarına maruz kaldıkları; yasal ve fiili yasaklarla maddi ve manevi baskı altında tutuldukları; potansiyel tehlike muamelesi gördükleri; Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'nin yakın tehlike konsepti içinde bölücü unsur sayıldıkları; özellikle bütün anayasalarda "Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesine yer verilerek, bu ilke bir çok yasaya da yansıtılarak Kürtlere karşı eşitsiz bir yasal düzey oluşturulduğu; Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve benzeri kuruluşlar vasıtasıyla başta Kürtler olmak üzere ülkedeki ulusal farklılıkların ret ve inkarına yönelik tezlerin geliştirilmiş olduğu ve bu tezlerin yaygın ve örgün eğitim kurumları vasıtasıyla da işlenmiş olduğu, hatta bu tezlerin ulusal farklılıklara karşı birer ideolojik saldırı silahı olarak kullanılmış oldukları; Türkiye'de Milli Eğitim Temel Kanunu, Müfredat Programları ve Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun, çokkültürlülüğü ve ulusal farklılıkları dil, kültür, eğitim hakları ile inanç özgürlüklerine karşı konumlandırıldıkları ve daha bir çok gerekçe mevcutken, KURUCU İKİ UNSURDAN BİRİ OLAN KÜRTLERİN HAKLARININ ANAYASAL VE YASAL GÜVENCEYE KAVUŞTURUL-

www.sosyalistmezopotamya.org

MASINI TALEP ETMEKTEN DAHA DOĞAL OLAN NE OLABİLİR? Bunları talep etmek niçin yadırganıyor? Hayret etmemek elde değil.

Sayın Nuray MERT, söz konusu yazısında; "Kürtlerin Müslüman olmak hesabiyle, Osmanlı döneminden beri siyasal iktidarda ayrıcalıklı bir konuma sahip olmalarına karşın, bu iktidarın tarihimizin trajik noktalarındaki sorumluluklarını paylaşma konusundan hiç bahsetmemeleri, sonu gelmez bir mazlum/ kurban söylemi benimsemiş olmaları (...)" demektedir.

Sayın Mert çok iyi bilirler ki, Kürtler hiçbir zaman Müslüman olarak bile, iktidarda olmadıkları gibi, gerçek bir ortak bile olamamışlardır. İktidarın, eşit ve adil kullanımı bakımından Kürtlerin ulusal kimliği, her zaman Müslüman olma kimliklerinden öncelikli bir durum olarak değerlendirilerek eşit haklar tanınmamıştır.

Sayın Mert, "Osmanlı döneminden beri" demekle, Cumhuriyet'ten bugüne kadarki dönemi de kastediyorsa;

Birincisi; Müslümanlar zaten iktidar olmadı. İkincisi; Anayasa'da sözü edilen, "laik, demokratik, sosyal hukuk devleti" olan Türkiye Cumhuriyeti'nde Müslüman Kürtler, kimlikleri ve kimlik hakları bakımından iktidar olmadıkları gibi, üstelik gelmiş-geçmiş tüm iktidarlar tarafından ayrımcı muamele ve baskı görmüşlerdir. Kürtlere uygulanan bu baskıları, işkenceyi ve zulmü sağır sultan bile duydu. Bu bakımlardan Kürtler, elbette ki MAZLUM BİR HALK'tırlar.

Öte yandan şu iyi bilinmektedir ki, Kürtler, Osmanlı'dan beri sorumluluklarını bilmişler, adil olmasa bile, ortaklığın acısını ve kıvancını dostça paylaşmışlardır.

Bunu da sadece birkaç örnekle anlatmaya çalışacağım:

Kürtler hiçbir zaman Müslüman olarak bile iktidarda olmadıkları gibi, gerçek bir ortak olamamışlardır. Kürtlerin ulusal kimliği, her zaman Müslüman olma kimliklerinden öncelikli bir durum olarak değerlendirilmiş, eşit haklar tanınmamıştır.

a) Türkler Anadolu'ya geçip yerleşebilmek için, Doğu'daki Kürt bölgesinden giriş yapmışlardır. Kürtler bu girişe zorluk çıkarmamışlardır. 1071 Malazgirt Savaşı'ndan bugüne ortak kaderi paylaşmaktadırlar. O günden bu yana Türklerle Kürtler ne zaman birlik olup ortak hareket etmişlerse, Türkler karlı çıkmışlardır. Çaldıran Savaşı sırasında Şeyh İdrisi Bitlisi'nin gayretlerinin katkısıyla sağlanan birlik ve ittifak neticesinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu hattı kuvvetlenerek garantiye alınmıştır. Bu ittifak ve ortak mücadeleyle kazanılan Çaldıran Savaşı'nın sağladığı avantajlarla da Osmanlı İmparatorluğu Viyana kapılarına kadar ulaşmış ve Anadolu'yu vatan haline getirebilmiştir.

b) Çaldıran Savaşı'ndaki ortak mücadele sıradan bir dayanışmadan öte, iki halkın liderleri arasında, bir başka deyimle Yavuz Sultan Selim'le Kürt beyleri ve onları temsilen de İdrisi Bitlisi vasıtasıyla yapılmış bir anlaşmaya dayandırılmıştır. Bu anlaşma Amasya Anlaşması'dır.

c) Yukarıda da değinmiş olduğumuz Kurtuluş Savaşı döneminde de Kürtler Türklerle birlikte ortak mücadeleye girmişler; savaşın güçlüklerini yaşamışlar, şehitler vermiş, acı çekmişlerdir. Acıyı Türklerle birlikte yaşamış, zaferin sevincini tatmamışlardır.

d) Kurtuluş Savaşı'nı başlatan iradenin oluşmasındaki en önemli etken olan Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin toplanmasında büyük rol oynamışlar; Amasya Protokolü, Kürtlerin ve Türklerin bu ortak iradesinin gelecekte ortak bir devlet oluşturmada da devam ettirileceği, ikinci bir Amasya belgesi olan Amasya Protokolü'nde ortaya konulmuştur.

Bu durumla ilgili olarak sayın Ali Bulaç'ın da bir tespitini aktarmak istiyorum:

"Türkler tarihte birkaç defa kritik bir noktada oldular. Ve her kritik noktada da Kürtler Türklerin yanında taraf oldu. Bir tanesi bölgenin Arap ve Kürtlerinin Alparslan'a 10 bin dinar vererek Bizans'a karşı savaşmaları olayıdır. İkincisi, Yavuz Sultan Selim doğu seferine çıktığı zaman. Eğer o zaman Şeyh İdrisi Bitlisi 27 Kürt aşiretini toplayıp da Yavuz'un yanında yer almasaydı, Osmanlı'nın Doğu'ya ve Ortadoğu'ya ve Mısır'a gitmesi mümkün değildi. Ama aşiretler toplandı ve Osmanlı İmparatorluğu yanında yer alma kararı aldılar. İkinci önemli karşılaşma 20.yy'ın başında Sevr'in ortaya çıkmasından sonraki durumdur. Araplar, İngilizlerin ve Fransızların vaatlerine kanıp imparatorluktan ayrıldılar. Musul'da Kürt aşiretleri yine toplandı. Şeyh Mahmut Berzenci'nin liderliğinde. Ve tarihi bir karar, kritik bir karar vermek durumunda kaldılar. Biz de Araplar gibi ayrılalım mı halifeden, yoksa halifenin yanında mı yer alalım, dediler. Neticede hepimiz biliyoruz. Osmanlı'nın yanında Türklerle birlikte hareket etme kararı aldılar. Eğer yakın tarihi resmi perspektifin dışında, başka bir kaynaktan, başka bir perspektiften de okuyabilirsek şunu göreceğiz ki, Sevr'i ilk yırtan Kürtler olmuştur." (Uluslararası Demokrasi Hukuk ve İnsan Konferansı, Sayfa:396)

Sosyalizm adına yıkılan hayaller

✍ Kemal Yado

Yıkılan sadece sosyalizm mi? Yoksa bizimde mi hayallerimiz yıkılmak ve yok edilmek istendi? Yani, yıkılan ve hayalleri yok edilen bir kuşak mıydık?

1972 ve sonrası dönemde sosyalist ideolojinin bir çığ gibi dal budak saldığı, yaygınlaştığı, özellikle ülkemiz topraklarında filizlendiği, insanların sosyalist ve ulusal kurtuluşçu bütün yapıtları harıl harıl irdelediği dönemi geride bırakalı epeyce bir dönem oldu. Bu duygularla mücadeleye başlayıp, 1980 sonrası yaygınlaşan savrulmaları ve ustaca manevraları marifet sayarak günü kurtarma operasyonlarını yaşayanlar da bizlerdik.

Bilindiği gibi, sosyalizmin, tek demek belki biraz abartılı olur, ama büyük çoğunlukla ağırlıklı görüş olarak kabul edildiği 1980 öncesinde kurulan sosyalist partiler vardı. Bizler de bu zeminde yeminler ederek yeşerttiğimiz çorak coğrafyalarda, çeyrek yüzyılı aşkın bir dönem "yoldaş" dediğimiz insanlarla yürüdük. Ne yazık ki bu zeminlerde de, günümüzün moda davranışlarıyla karşılaştık.

O yıllarda her birimiz mücadeleye inanmış, tertemiz bireylerdik, tek falsomuz yoktu. Bugün tertemiz duygularıyla mücadeleye inanmış bazı gençlerimizi görüyorum. Bu gençlerimizin saf duygularıyla, geçmişte birlikte yürüdüğümüz yoldaşlar ile bugün önder dediğimiz insanların ya da kendimizin duyguları birbirinden farklı değildi.

Peki ne oldu?

SSCB'nin dağılması belki bunun miladı oldu.

Peki bunun öncesi yok mu? Bizim de eksiklerimiz ve hatalarımız olmadı mı? Çokça bir zaman şablonvari davranmadık mı? Başka ülkelerde yaşananları aynen kopya ederek kendi ülkemize uyarlamak istemedik mi?

Bunlar ne kadar gerçekçi idi?

Şöyle bir geriye dönüp kendimize soralım: Kendi ülkemizin gerçekliğinden yola çıkarak politika yapabildik mi?

Ya da şunu soralım: Varsa eksiğimiz gediğimiz, bunun özeleştirisini açık ve net bir biçimde verdik mi?

Soruları çoğaltmak mümkün. Bu soruların her biri, özellikle eski kuşak sosyalistlerin, devrimcilerin, yurtseverlerin objektif ve açık olmasını gerekli kılıyor. Gelecek kuşağın daha sağlıklı ve nitelikli gelişmesini sağlayacak, onları mücadeleye motive edecek olan, bu sorulara verilecek yanıtlardır. Özellikle 80 öncesinden günümüze gelen ve kendisine hâlâ "sosyalistim" diyenlerin, bu soruları sorması ve yanıtlaması gerekiyor. Başkaları kendilerini topluma karşı sorumlu hissetmeyebilir. Onların derdi, günü kurtarmak olabilir. Ancak sosyalistlerin böyle bir derdi yoktur; olmamalı, diye biliyoruz. O zaman sosyalistler, çok açık, anlaşılır ve net bir biçimde özeleştirilerini vermelidirler.

İster birey olsun, ister grup davransın, herkesin kendi geçmişini iyice sorgulaması, hatalarını, eksiklerini görmesi gerekir ki yeni inşa edilebilsin. Eski irdelensin ki, yenilikçi, değişimci ve diyalektiksel olunsun.

Şöyle bir sorunun yanıtını birlikte arayalım: Parti içi demokrasi deyince aklımıza ne geliyor?

Yanıtı büyük olasılıkla çoğunlukla şöyle olacaktır: Parti içinde her düşünce saygıdeğerdir. Herkes kendini özgürce ifade edebilmelidir. Bu soruya geçmişte verdiğimiz yanıt da aynıydı. Yanıtlarda zerre kadar değişiklik yok.

Peki şu da bir gerçeklik değil mi? Parti içi demokrasiye inanarak düşüncelerini söyledi

www.arsivakurdi.org

diye yargısız infaz edilip yok edilenlerimiz olduğu gibi, canlı canlı ortalık yerlerde bıraktığımız insanlarımız da olmadı mı? Popülist politikalarla köşeye sıkıştırarak istifaya zorladığımız parti üye ve yöneticilerine ne demeli? Bunların her biri kendi ihtiraslarımız için harcadığımız Kürt sosyalistleri, kadroları, yurtseverleri, ilericileri değil mi?

Sosyalist partide adam kayırmacılık, şehircilik, mezhepçilik, hırsızlık, çetecilik yaşanır mı? Yaşanmaz, ama bunları yaşamadık mı?

Sesleri duyar gibiyim: Tamam bunlar yaşandı, ama ne yapmalıyız? "Ne yapmalıyız"ın yanıtı aynı zamanda bu soruların yanıtı olmalıdır.

Neden mi?

Bu sorulara sağlıklı yanıtlar bulup geçmişimizle hesaplaşırsak -ki hesaplaşmaktan kastım "birilerine düşmanlık" değil- birbirimize güvenimiz artacak, yoldaşlık ilişkilerimiz sağlıklı zeminlere oturacak, "montaj ideolog"lardan çok deneyim ve düşüncelerini kendi ülke gerçekliğine uygulayabilen sosyalist aydınlar durumuna gelebileceğiz.

Yapılan, olup biten bir çok olumsuz gelişmeye, reel sosyalizmin yıkımını görmesine rağmen kendi hayallerini öldürmeyen ve onları canlı tutan binlerce Kürt sosyalistinin olduğuna inanıyorum. Bunların bir kısmının da olsa yeniden birlikte yürümeye geçerken "yeni"yi eski yanlışların üzerine inşa etmeyeceğini umuyor ve görüyorum.

Elbet dünden farklıyız. Dünden bugüne hâlâ tartışılmakla birlikte, dün olmazsa olmaz dediğimiz teorik/politik bilgilerimizin, anlayışımızın reel sosyalizmin çöktüğü noktada olmadığı bir gerçek. Bu anlamıyla değerlendirdiğimizde bu bir olumluluktur. Bunun için "elde var 1" diyebiliriz. Ancak buna rağmen ben kendi adıma diyeyim, aynı filmi tekrar tekrar seyretmek ve oynamak istemiyorum. Kürtlerde bir deyim vardır: "Dikana Beko, du qalip sabûn." Sorun şu: İki kalıp sabunla mı yetineceğiz, yoksa halka, toplumun tüm kesimlerine mi açılacağız?

Olup biten bir çok olumsuz gelişmeye, reel sosyalizmin yıkımını görmesine rağmen kendi hayallerini canlı tutan binlerce Kürt sosyalistinin olduğuna inanıyorum. Bunların "yeni"yi eski yanlışların üzerine inşa etmeyeceğini umuyor ve görüyorum.

Film deyince aklıma geldi. Aynı filmi tekrar tekrar izlemek üzerine, Tatvan'da yaşanmış gerçek bir olaydan söz ediyorlar. Bilirsiniz, eskiden bir çok küçük ilçemizde, hatta ilimizde tek bir sinema vardı. Tatvan'da da bu sinemalardan birinde, dediklerine göre, gündüz 11'de başlayan bir matine, bazen gece 11'de ancak bitermiş. Film başlar, 10-15 dakika sonra Tatvan'da yaşayan birileri bilet alır içeri girermiş. Tatvan küçük yer, herkes birbirini tanır; bu yeniler içeri girince ortada yer gösteren bağırırmış: "Makinêst, al başe, Eli abê geldi." Bu böyle devam eder, her seferinde "al başe", yeniden yeniden tekrarlanırmış.

Aynı duruma düşmemek; sosyalist rantçılara, siyasetten nemalananlara, çeteleşenlere, kendi ihtirası için adam harcayanlara, bittiğini görmeyip yeni seleflerle işi götürmeye çalışanlara, eskiden "Amerikancı ve milliyetçi" diye suçladıkları Irak Kürdistanı liderlerinden yeni haramzadelerine ihale koparma peşinde dolaşanlara benzememek için çaba harcamak gerekir.

Bunları, adında sosyalist olan yapılar yapıyorsa eğer, oturup yeniden yeniden düşünmeliyiz. Filmleri tekrar tekrar seyretmemek için, sosyalizm adına yeminler ettikten sonra ona ihanet edenleri ortaya çıkarıp, yaşadıklarımızı gelecek kuşaklara aktarmamız gerektiğine inanıyorum. Yoksa beylik ve kitabi bilgileri birbirimize aktarıp duygularımızı okşamamız yetmiyor.

Biz 30 yıl önce sosyalist düşünce ve ideolojiyi benimseyip yola çıkanlar yeni değiliz. İlk kez bu hayallerle yola çıkmış olsak, tamam. Bu anlamda 30 yılın muhasebesi yapılırken söylenen "Bizler bir uçtan öbür uca savrulmadık" sözünün, günahlarımızı, açmazlarımızı, yanlışlarımızı örtmek için söylenen beylik laflardan olup olmadığını açığa çıkarmalıyız.

Eğer sosyalist partilerde modern şeyh-mürit ilişkileri yaşanmış ve şeyhin her dediği geçerlilik arz etmiş ise, bireyler özgür kişilikleri ve yaratıcılıklarıyla sosyalist partilerde bulunmuyorlarsa, bu bireylerin ne kendilerine ne de topluma bir yararlarının olacağına inanmıyorum.

Kürt sosyalistlerinin, özellikle eski kuşak Kürt sosyalistlerinin en büyük sorunu "GÜVEN" sorunudur. 30 yıllık pratiğimiz bu olguyu, kendi içinde diri duran unsurları adım adım eleyerek ortadan kaldırdı. Bunun canlı tanığı olan bir Kürt sosyalisti olarak, birinci aracımız böyle çıktı diye her şeyin bittiği düşüncesinde değilim. Ancak şu da bir gerçek ki, artık yoğurdu üfleyerek yiyorum.

www.arsivkurdi.org

Her şey AB aşkına!

✍ Hamit Yılmaz

Nihayet beklenen oldu; "Türkçe'den başka anadillerde yayın" yasası yürürlüğe girdi ve içerik kaygısı güdülmeden, 'desinler' için yapılan yayınlar, sırasıyla Boşnakça, Arapça, "Kırmancca" (yine de Kürtçe demeye dilleri varmamış), Zazaca ve Çerkezce olarak devletin radyo ve TV'sinde görücüye çıktı.

İlk günkü yayın Boşnakça yapıldı ve hemen ardından bir kısım 'Bosnasever' tarafından infial dolu bir açıklama geldi: "Türkiye üzerinde oynanmak istenen oyunlara alet olmak istemiyoruz. Biz zaten dilimizi evimizde, düğünlerimizde konuşabiliyoruz. Bu uygulama Türkiye'yi bölmeye yöneliktir."

Bir sonraki gün Arapça yayın yapıldı, hemen ardından Mardin Arapları hariç diğer Arap vatandaşlar kazan kaldırdılar, "bu bölücülüktür" diye. Üçüncü gün sıra "Kırmancca"ya gelmişti ve zurnanın zırt dediği yer olması sebebiyle önemliydi, çünkü bu yasanın çıkışının esas sebebini teşkil eden konu Kürt sorunuydu.

Merakla Kürt vatandaşların tepkisi ölçülmek istenmiş, TV'ler özellikle Kürt kökenli muhabirlerini bu işle görevlendirmişlerdi. Acaba Kürtlerin bu konudaki tepkileri ne olacaktı? NTV muhabiri, TRT TV3'te yayınlanan programı Diyarbekir'in Ofis semtineki bir kahvehanede, kahve halkının Kürt insanları ile birlikte izleyerek ve Diyarbekir Belediye Başkanı ile söyleşerek bizlere aktarıyordu. O da ne! Dakika bir, gol bir! Hem sıradan kahve halkı ve hem de belediye başkanının ortak görüşü: "Yayın süresi çok kısadır, uzatılması gerekir." Gördünüz mü şimdi olanı! Bu Kürtlere elini vermeye gelmez, maazallah kolunu da isterler adamın(!) Siz de Boşnak ve

www.arsivakurdi.org

Arap Türk yurttaşları gibi "istemezük" desenize bra, pardon, bre gafiller!.. AB, mabe, Tayyip amcam gazını almış gidiyor, zaten mühim olan millet değil, ümmet. Ee, ümmetin milliyeti olmaz ki(!)

Liberalizmle bulaşık ümmetçilik de bir başka oluyor doğrusu. Neyse efendim, koro birden bire renkleniverdi. O ki, bayat haberler, sırf Kürtçe lisanı ile devletin TV'sinden ve radyosundan okundu ya, eteklerdeki taşlar da dökülüverdi. 'Misakı Milli'ci solculardan çok devletçi CHP'den başlamak üzere, 'Liboşlar'ın sözcüsü ANAP'ın tazesi Nesrin Nas'la devam eden koro hep bir ağızdan "bölücülük" edebiyatı yapmaya başladı.

Doğrudur, bu yapılanlar bölücülüktür. Bir halkın özgürlük mücadelesinin sırf dil sorununa indirgenmesi, halkın mücadelesini bölmek için bir araç olarak kullanılmaktadır ve bu bölücülüğe ne yazık ki kendilerine bölücü damgası vurulmuş Kürtler de ortak olmaktadırlar.

Bugün Kürtlerin bir kimlik sorunu bulunmamaktadır. Bir dil sorunu da bulunmamaktadır. Türkiye devleti sınırları içinde yaşayan insanların yaklaşık üçte birini oluşturan, genel coğrafya üzerinde yirmi milyondan fazla bir nüfusa sahip, tarihsel olarak tartışılmaz bir zenginliğe sahip Kürt halkının sorunu, izin verilen ölçülerde ve biçimlerde "anadilde yayın" değildir ve olamaz. Eğer birileri sırf toplumda biriken basıncı bu şekilde almak istiyorsa ve bunun esbabı mucibesi de AB'ye şirin görünmekse ve bu bile geleneksel Türk politikacıları tarafından tepkiye neden oluyorsa, daha epeyce düşünmekte yarar vardır. Kürt

Bir halkın özgürlük mücadelesinin sırf dil sorununa indirgenmesi, halkın mücadelesini bölmek için bir araç olarak kullanılmaktadır ve bu bölücülüğe ne yazık ki kendilerine bölücü damgası vurulmuş bazı Kürtler de ortak olmaktadırlar.

halkının özgürlük taleplerini devlete pazarlamakta sakınca görmeyen bazı Kürt siyasetçiler açısından bu durum istenen bir şey olabilir. Fakat yaklaşık son yüz elli yıldır sürekli isyan halinde olan bu halkın nihai talepleri farklıdır ve bir dil sorununa indirgenemeyecek kadar büyüktür.

Güney Kürdistan'daki gelişmeler, Kuzey Mezopotamya'da son yirmi yılda yaşananlar, uluslararası bilinirliği zaten sağlamıştır. Bugün dünyada bir çok devletin kendisi ve duyarlı yurttaşları Kürt sorununun varlığından haberdardır.

Çözüme kavuşmamış bir Kürt sorunu, hem Kürtlerin kendileri ve hem de bütün dünya için bir çıban başı olmaya devam edecektir. Çözümün biçimleri farklı farklı olabilir; istenenle gerçekleşen uyuşmayabilir. Nitekim bugün Güney Kürdistan'da burjuva önderlikli bir devletleşme olgusu gündemdedir. İran, Suriye ve Türkiye Kürtlerini yakından ilgilendiren bu gelişmede komünistlerin tercihleri elbetteki böyle bir kurtuluş olamaz. Ancak diğer yandan hayatın somut gerçekleri bugün yaşadıklarımızın toptan reddini de gerektirmiyor.

Türkiye hariç diğer parçalardaki Kürt halkı federasyon konusunda somut taleplerini dile getirmekte ve tarihsel olarak bir zorunluluğa işaret etmektedir. Bölgemiz için en önemli sorunlardan birisi olan Kürt sorununun uluslararası çözümünde önemli bir ayağı oluşturan Güney Kürdistan'daki devletleşme olgusu çağımızın önemli bir olgusudur. Bu, aynı zamanda sınıfsal mücadelenin önünü açıcı bir etkiyi de içinde taşımaktadır.

Burada önemli bir noktanın daima göz önünde bulundurulması gerekmektedir: Bu coğrafyanın kadim halklarından olan Kürtler, bir çok tarihsel sebepten dolayı bugün devletleşememiş durumdadırlar. Sebepleri ayrı bir yazının konusu olacak kadar derindir. Hangi sebepten dolayı olursa olsun, böylesine büyük bir topluluğu oluşturan bu halkın kendi devletine sahip olamayışının kitabi bir açıklaması elbetteki mümkündür ve her fırsatta yapılmaktadır. Bunun ötesinde tarihsel olarak olması gereken ise, devletleşememiş Kürtlerin bir an önce kendi devletlerini kurmalarının tarihsel bir zorunluluk olarak görülmesi gerektiğidir. Bu olgu salt Kürtler açısından değil, insanlık alemi için olmazsa olmaz bir detaydır. Gerçi son günlerin moda tartışma konusu "ulusal devletlerin gerekli olup olmadığı" yönünde ise de, biz bu tartışmanın dışında, tarihin dayattığı gerçeklikten ayrılmamak gerektiğine inanıyor ve politikalarımızı bu doğrultuda yürütmek istiyoruz. Her ne kadar bir gün tüm sınırları kaldırıp "dünya vatandaşı" olacağımız günün hasretini çekiyor olsak da, o noktaya varana kadar aşılması gereken merhaleleri de yaşayarak aşmamız gerekmektedir.

Sevgili Aydemir yoldaş kusura bakmasın, ama Kürtler "tarihsiz bir halk" değildir. Tabii ki halkları "tarihsel olanlar ve olmayanlar" diye ayırmaya

www.marksizm.org

kalkıştığınızda karşılaşacağınız tehlikeler epeyce çoktur. Sonucu yoruma yer bırakmayacak kadar çok kesin olmasına rağmen, ucu milliyetçiliğe dokunacağından dolayı, ayrı bir polemik konusu olmasın diye detaya girmeye gerek yok. Arif olunduğuna inanmak istiyorum.

Bugün ABD emperyalizminin icazetiyle devletleşme sürecinde olan Güney Kürdistanlı Kürtlerin, kabul edelim ya da etmeyelim, tüm bölge devletleri üzerinde kesin bir etkisi olmuştur. Bu etki iki yönlü olarak tezahür etmektedir. Bir yandan devletlerin politikaları üzerinde, diğer yandan bölge halklarının kendi içindeki siyasi yapılanmalarında ortaya çıkan bu etki, deyim yerindeyse siyasi bir saflaşmanın tetikleyicisi olmuştur. Öyle ki, bazı 'komünist' dostlarımız "işbirlikçi ve hain Talabani ve Barzani'yi asacakları günün yakın olduğunu" iştahla ifade etmekte bir sakınca görmemektedirler. Bu ifadelerin eteklerdeki taşların dökülmesi olduğu kuşkusuzdur. Üzücü ve istenmeyen ama maalesef Türkiye solunun kadim hastalığının sonucu ortaya çıkan bu ifadeler, aslında tespitlerimizin ne kadar doğru olduğunu bizlere bir kez daha göstermektedir.

Öyle ki, bazı 'komünist' dostlarımız "işbirlikçi ve hain Talabani ve Barzani'yi asacakları günün yakın olduğunu" iştahla ifade etmekte bir sakınca görmemektedirler. Bu ifadelerin eteklerdeki taşların dökülmesi olduğu kuşkusuzdur.

Tutarlı bir komünist olmak için, dar anlamda yaşadığımız coğrafyanın, genelde ise tüm dünyanın aynı hassasiyetle tahlil edilmesi gereklidir. Avrasya coğrafyasında önemli bir konumda bulunan kendi coğrafyamızın sorunlarını doğru tespit edip, buna uygun mücadele biçimleri ve ittifaklar politikası geliştiremedikten sonra, politikamızın doğruluğundan nasıl bahsedebiliriz ki? Özelimizde, kendi topraklarımızda geliştirmeye çalıştığımız siyasetin bölgenin genelinden yalıtık olmasını bekleyemeyiz. İçinde bulunduğumuz zaman kesiti, bugüne kadar olduğundan daha fazla akılcı politikalar üretilmesi gereken bir dönemdir. Doğrudur, uluslararası bilinirlik anlamında Kürt ulusal hareketinin temsilciliğini üstlenmiş olan siyasi hareket bugün teslimiyet çizgisine gelmiş ve örgütünü bir arada tutma yeteneğini önemli oranda kaybetmiştir. Ama bu demek değildir ki Kürt ulusal hareketi bir bütün olarak teslim olmuş, dağılmış ve sadece "yurttaşlık hakları" istemiyle yetinmektedir. Kesinlikle hayır! Bu ülkenin onurlu yurtsever ve komünist kadroları mücadelelerine devam etmektedirler.

Her ne kadar yapılan ve yapılmaya çalışılan şeyler, genelde sağlanan konsensüsle yok sayılmaya çalışılsa da, yapılması gerekenler yapılmaktadır. En azından mevcut durumu kabullenemeyen namuslu Kürt aydınlarının önüne bir alternatif konulmakta ve MESOP gerçekliğine el uzatılmasının daveti çıkarılmaktadır.

www.arsivkurdi.org

'Hemşehri' örgütlenmeleri üzerine

✍ Metin Aktaş

2004 yerel seçimlerinde Elazığ'da seçim çalışmalarını yürüten DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar, bütün propagandasını hemşehrilik üzerine kurmuştu. Nüfusunun büyük çoğunluğu işsiz olan, açlığın, sefaletin dayanılmaz noktaya ulaştığı, onlarca yıldır hiçbir yatırımın yapılmadığı, küçük işletmelerin iflas ettiği, insan hakları ihlallerinin yoğun olarak yaşandığı Elazığ şehrinde, "bu toprağın öz evladı" şiarı, bütün diğer partileri geride bırakarak seçimi kazanmaya yeterli oldu. Ne işsizlik, ne açlık, ne yoğun insan hakları ihlalleri "bu toprağın öz evladı" şiarını gerileteme di. Hemşehrilik duyguları her şeye galip geldi.

Hemşehrilik duygularının yalnızca Elazığ'a özgü duygular olmadığını; Türkiye'nin en gelişmiş kentleri olan İstanbul, İzmir, Ankara gibi kentlerde bile hala insanlar arasındaki sosyal ilişkileri, örgütlenmeleri, seçimlerin sonuçlarını hemşehrilik duygularının etkilediğini yaşayarak görüyoruz.

Peki nedir hemşehrilik duyguları? Niçin bu duygular ülkemizde bu kadar çok güçlü ve etkili?

Aynı kentte, aynı toprak parçası üzerinde yaşayan insanlara hemşehri denilir. Bu tanım sosyolojik olarak insanların toplum içerisindeki, üretim faaliyetleri içerisindeki yerlerini, düşüncelerini, inançlarını ifade etmek için yeterli bir tanım değildir; sadece insanın doğduğu yeri ifade eder. Sadece bir kentte doğmuş olmanın ya da yaşıyor olmanın, yalnız başına o kişi veya grup için ayrıcalık olduğu garip ülkelerden biridir ülkemiz. Bir insan sırf o kentte doğmuştur diye, toplumun ekonomik, kültürel, siyasal sorunlarına çözümler üretecek hiçbir somut proje üretmediği halde insanlar tarafından seçiliyorsa, baş tacı ediliyorsa, bu ülkemizde hemşehrilik duygularının hala halkımızın üzerinde ne kadar çok etkili olduğunu gösterir.

Türkiye'deki sağ siyasal partiler ve devlet halkın bu güçlü

www.arsivakurdi.org

hemşehrilik duygularını bildikleri için bu duyguları kullanarak bugüne kadar, aynı üretim faaliyetleri içerisinde bulunan insanların birleşip bir araya gelmelerini, hak ve özgürlüklerini elde etmelerini, demokrasinin gerçekleşmesi için etkin mücadele etmelerini önlediler. Hemşehrilik duyguları, aşiret ve cemaat duyguları gibi kapitalizm öncesi feodal duygulardır. Bu duyguların insanları, toplumu ilerlettiği, birleştirdiği savı tamamen saçma bir savdır. Hemşehrilik duyguları toplumun ekonomik, siyasal, kültürel gelişmesi önünde önemli engellerden biridir; bunun en somut örneği bugün büyük kentlerin hali. İstanbul'u ele alalım; ülkemizin farklı kentlerinden İstanbul'a göç etmiş insanlar, bu büyük kentte diğer insanlarla entegre olarak ortak bir bütün oluşturacaklarına, semt getoları kurarak kendilerini koruyorlar, geldikleri kentin özelliklerini korumaya çalışıyorlar.

Devlet ve sağ siyasal partiler bu getolaşmayı teşvik ediyor; aynı kentte yaşayan insanların bir araya gelerek ortak bazı amaçlar çerçevesinde entegre olmalarını engelliyor, onların birbirinden farklılıklarını kaşıyarak zaman zaman birbiriyle vuruşturuyor.

Feodal bir duygu

Hemşehrilik duygusunun kapitalizm öncesi feodal bir duygu olduğunu, özünde insanların birleşip bir tek potada kaynaşmasını engellediğini vurguladıktan sonra, bu yazıda asıl olarak üzerinde durmak istediğim konuya gireyim.

Ülkemizde hemşehrilik duygularını devletin, sağ siyasal partilerin yıllarca kullandıklarını, hala kullanmakta olduklarını bilmeyen yok. Son yıllarda bu politikaya kendilerine sol, sosyal demokrat, sosyalist diyen bazı kesimler de katılınca bütün ülkeyi hemşehri dernekleri, federasyonları, vakıfları sardı. Artık hemşehri dernekleri ülkemizde temel örgütlenme biçimi halini aldı. Kentlerde, kasabalarda mantar gibi hemşehri dernekleri türedi. Rizeliler Derneği, Diyarbakırlılar Derneği, Antalyalılar Derneği, Elazığlılar Derneği, Kayserililer Derneği, Tuncelililer Derneği, Adanalılar Derneği... Türkiye'nin bütün illerinin yüzlerce hemşehri derneğinin kurulmasıyla yetinilmedi; ilçelerin, hatta nüfusu birkaç yüz olan köylerin de hemşehri dernekleri kurulmaya başlandı.

Ülkemizde hemşehrilik duygularını devletin, sağ siyasal partilerin kullandığını bilmeyen yok. Son yıllarda bu politikaya kendilerine sol, sosyalist diyen bazı kesimler de katılınca bütün ülkeyi hemşehri dernekleri, federasyonları, vakıfları sardı.

İstanbul bu konuda bir laboratuvar gibi; artık İstanbul'da yaşayan her insan kendi ilinin, ilçesinin, hatta köyünün derneğine gider, bütün zamanını bıraktığı ilinin, ilçesinin, köyünün güzelliklerini, farklılıklarını, üstünlüklerini yad etmekle geçirir oldu. Size bir anımı anlatayım: Bir gün İstanbul'un Okmeydanı semtinde bulunan Tunceli-Ovacıklılar Derneği'ne gitmiştim. Tunceli-Ovacıklılar Derneği'nin bir üst katında Tunceli-Pertekliler Derneği'nin olduğunu duyunca şaşırdım. Bununla kalsa neyse; bir de yanımda oturan arkadaşlardan birinden Tunceli-Ovacıklılar Derneği'nin alt katında ise Tunceli-Ovacıklılar Ziyaret Köyü Derneği'nin kuruluş çalışmasının yürütüldüğünü öğrenince şok oldum. Sanırım bu küçücük örnekte hemşehrilik örgütlenmelerinin vardığı tehlikeli noktayı siz de fark ettiniz.

Düşünebiliyor musunuz, insanlar içerisinde yaşadıkları on beş milyonluk kente, oturdukları bu kente uyum sağlamadıkları gibi, geldikleri Tunceli ili örgütlenmelerini de yeterli bulmayarak daha küçük parçalara bölünüyorlar.

Artık sadece Tuncelili olmak yeterli değil, onlar Tunceli Ovacıklıdır; hatta Tunceli Ovacıklı olmak da yeterli değil, onlar Tunceli-Ovacık Ziyaret Köylüdür. Tabii ki Tunceli-Ovacık Ziyaret Köylü olmak, Tuncelili ya da Tunceli Ovacıklı olmaktan bir farklılık, ayrıcalıktır onlar için. Bu ayrıcalıklarını ifade etmek için mutlaka ayrı bir dernek kurmaları gerekiyor(!)..

Sosyalizmle bağdaşmaz

Bu örgütlenmeleri organize eden bazı kesimlerin kendilerine sol, sosyal demokrat, sosyalist dediklerini biliyorsunuz. Düşünebiliyor musunuz, bütün dünya halklarının birleşip bütünleşmesini, kaynaşıp barış içinde bir arada yaşamasını felsefelerinin temeli yapmış sosyalistler, ülkesinin dört bir yanından, farklı kentlerinden, kasabalarından, köylerinden gelmiş İstanbul kentinin halkını birleşik siyasal bir örgütlemenin içerisinde bir araya getirip kaynaştıracaklarına, onları geldikleri kentlere, kasabalara, köylere göre bölerek ayrıştırıyorlar. Tabii ki bu politika sol, sosyal demokrat, sosyalist bir politika değil; bu politika kapitalist bir politika bile değil; olsa olsa kapitalizm öncesi fe-

www.arsivkurdi.org

odal, gerici bir politikadır. Hiçbir zaman bir kentli olmak ya da bir kentte doğmuş olmak bir ayrıcalık, bir üstünlük olamaz. Bir kentli olmak, bir kentte doğmak yalnız başına o kişinin ya da kurumun niteliğini açıklayamaz. Bu tür örgütlenmeler bir saplantı haline geldiğinde, kuruluş amaçları ne olursa olsun, yarardan çok zarar verir halka. Tunceli sevgisinin sosyalist bir duygu olduğunu zanneden kesimlerin vardığı vahim sonuç ortada; bu insanlar "Ya Munzur Baba! Ya Düzgü Baba! Ya Kureyş Baba!" diye bağırmakla sol, sosyalist bir görev icra ettiklerini düşünüyorlar ve bununla da övünüyorlar. Burada herhangi bir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek için şunu açıklamakta yarar görüyorum: Bu olay sadece Tuncelililer Derneği'ne has bir olay değil. Tuncelili olduğum için iğneyi başkasına batırmadan önce çuvaldızı kendime batırıyorum. (Kaldı ki hemşehrilik temelinde örgütlenmelerin içerisinde toplumsal sorunlara en duyarlı örgütlenmedir Tunceli Dernekleri.)

Hemşehrilik temelinde yapılan bütün örgütlenmeler böyledir. Uzun yıllardır oturduğum Elazığ kentinde Palolular Derneği var. Elazığ'a taş atsan değecek uzaklıkta olan Palo ilçesinin halkına yalnız Palolu olmak yetmiyor olmalı ki, Palo'ya bağlı on köy de ayrıca kendi köylerinin derneklerini kurarak kendilerinin Elazığ'dan, Palo'dan farklı, ayrıcalıklı olduklarını ispatlamış durumdalar; ama Elazığ'da.

Elazığ halkını kucaklayıp örgütleyerek, hem Elazığ'ın hem ülkenin sorunlarına çözüm üretecek hiçbir dernek, kurum yok. Tabii ki hemşehrilik duyguları kutsanarak yüceltilip temel örgütlenme biçimi haline gelirse, "bu toprağın öz evladı" şiarı seçimi kazanmak için yeterli olur. Kişinin düşüncelerinin, karakterinin, yetkinliğinin bir önemi yok. Anımsarsınız; DYP Tunceli'de seçimi alacak kadar güçlü olmadığı halde, birkaç dönem Kamer Genç seçimi kazandı. Seçimi kazanmasının asıl nedeni "öz Tunceli evladı" olmasıydı. Siz kalkar hemşehrilik duygularını bu kadar yüceltir, halkı hemşehrilik duygularıyla örgütlemeye kalkarsanız halka "Neden yanlış tercih yaptınız?" diye sorma hakkınız olmaz.

Anımsarsınız; DYP Tunceli'de seçimi alacak kadar güçlü olmadığı halde, birkaç dönem Kamer Genç seçimi kazandı. Siz halkı hemşehrilik duygularıyla örgütlemeye kalkarsanız, "Neden yanlış tercih yaptınız?" diye sorma hakkınız olmaz.

Dünyanın küçülerek bir köy haline geldiği, bırakın aynı ez bet, aşiret, cemaat, hemşehri olmayı, ulusal duyguların bile eriyerek insanlığın uluslar üstü kurumlarda toplandığı günümüz dünyasında, hemşehrilik duygularını canlı tutmak, bu temelde örgütlenmek gerici hatta milliyetçi bir harekettir; hemşehrilik duygularını yüceltmek, canlandırmak, bu temelde örgütlenmek sol, sosyal demokrat, sosyalist bir politika olamaz. Türkiye'de solun bir çekim merkezi olamamasının ana nedenlerinden biri de solun geri feodal duygulardan, anane ve törelerden arınmamasıdır. Sol; sağın yıllardır kullandığı artık deforme olmuş metotları kullanmaya kalkmakla hata ediyor, sağla benzeşiyor. Sol; bütün insanların, bütün canlı türlerinin birlikte farklılıklarıyla yaşam olanakları bulduğu yeni bir hayat, yeni bir dünya arayan bir düşüncedir. Sol; kentlerin, inançların, ırkların, ulusların ayrılığını, düşmanlığını değil, birliğini, bütünleşmesini, dostluğunu, barış içerisinde eşit şartlarda yaşamalarını isteyen bir dünya görüşüdür. Ne yazık ki ülkemizde sol görünen kimi çevreler aslında milliyetçidir. Milliyetçiler kendi topraklarında olan zenginlik kaynaklarını başka topraklarda yaşayan halklarla paylaşmaktan yana değildir, oysa sosyalistler yeryüzünün bütün insanlara, bütün canlı türlerine ait olduğuna inanır.

İktisadi, siyasi, kültürel, bilimsel gelişmelerin yarattığı yeni dünya hakkında kendilerine sol diyen kimi çevrelerin takındıkları milliyetçi politika ortada. Bu çevreler global gelişmenin yarattığı bu yeni dünyayı anlayarak globalleşmiş kapitalizme karşı alternatif global bir sol, sosyalist politika üreteceklerine, kendi içine kapanıp dışındaki dünyaya düşmanca yaklaşarak, bütün kötülüklerin sebebinin dışındaki dünya olduğunu söylemekte, milliyetçi bir politika izlemektedirler. Son günlerde oluşan "Kızıl Elma" koalisyonu bunun en somut örneğidir.

Diyeceksiniz ki bu anlattıklarının hemşehrilik duygularıyla ne ilişkisi var? İlişkisi var, sevgili dostlarım. Kendi ülkesinde farklı kentlerde yaşayan insanların birliğini temel almayan, yaşadığı kente azıcık da olsa öncelik tanımayan bir düşünce, farklı ırklardan, inançlardan, uluslardan, toplumsal sistemlerden, milyonlarca farklı canlı türünden oluşmuş dünyanın birliğinden, eşitliğinden, barışından yana olamaz. Farklı

www.agirkulis.org

uluslardan, ırklardan, inançlardan, düşüncelerden insanların eşitliğine, özgürlüğüne, uluslar üstü kurumlarda bütünleşmelerine bu aşiretçilik, cemaatçilik, hemşehricilik duygularının aşılmasıyla ulaşılır. (Kaldı ki günümüz dünyasında sosyalistler yalnızca insanlar arasındaki ekonomik, siyasal, yaşamsal ayrıcalıkların yok edilmesini değil, tek taraflı, haksız bir şekilde dünyaya egemen olmuş insanların barbarca kıyımına karşı dünyada yaşayan bütün canlı türlerinin yaşamını, varlıklarının devamını da savunur.)

Ulusların birliği, kardeşliği, bütünleşmesi soyut bir şey değil. Ne zamanki kaldığımız apartmanın bir dairesinde bir Türk, bir dairesinde bir Alman, bir dairesinde bir Arap, bir dairesinde bir Hindu, bir dairesinde bir Yahudi, bir dairesinde bir Kürt, bir dairesinde bir İngiliz yaşadıysa; çalıştığımız iş yerlerinde, dolaştığımız sokaklarda, kısacası hayatımızın her safhasında farklı uluslardan, halklardan, inançlardan insanlarla birlikte yaşamaya başladıysak; biz de bu durumu ola-

Farklı uluslardan, ırklardan, inançlardan, düşüncelerden insanların eşitliğine, özgürlüğüne, uluslar üstü kurumlarda bütünleşmelerine, ancak bu aşiretçilik, cemaatçilik, hemşehricilik duygularının aşılmasıyla ulaşılır.

ğan karşılamayı başardıysak, o zaman gerçekten de uluslar, halklar bütünleşmiş sayılır. Bugün gelişmiş bir çok batı toplumunda bunu görmek mümkündür, ama bu gelişme henüz bizim arzuladığımız boyutlara ulaşmamıştır. Bir çok sol, sosyalist dostum var, bunlar başka halklardan, uluslardan insanların ülkemize gelip çalışmalarına, oturmalarına, iş yeri kurmalarına, mülk edinmelerine şiddetle karşılar, ama bu sevgili dostlarımın bir çoğunun Avrupa'nın farklı ülkelerinde çalışan, iş sahibi, mülk sahibi olan akrabaları, dostları var. Bu sevgili dostlarım bu durumdan gayet memnunlar, bir tek gün bu durumdan şikayetçi olduklarını duymadım. Varın bu çelişkili durumu siz yorumlayın. Bu sevgili dostlarım milliyetçi değil mi? Kendilerinin, dostlarının, akrabalarının başka ülkelerde mülk edinmelerine, iş yeri kurmalarına, çalışmalarına taraflar, ama başka ülkelerdeki insanların aynı şeyleri kendi ülkesinde yapmalarına karşılar. İşte bu milliyetçi politikalar, birileri tarafından küçük, önemsizmiş gibi görünen aşiretçilik, cemaatçılık, hemşehricilik duygularıyla başlar. Bu ilkel feodal duyguları aşmayı başarmayan bir birey, bırakın insanlık camiasının bir bireyi olmasını kabullenmeyi, kendi ülkesinin eşit, özgür bir bireyi olmayı bile başaramaz.

Bütün kötülüklerin, zalimane uygulamaların sebebi kişinin, cemaatin, partinin, toplumun kendisini başkasından birazcık üstün görmesiyle başlar. Kişinin, cemaatin, toplumun kendisini başkasından üstün görmesine yol açan da aşiret, cemaat, hemşehricilik, ulusçuluk gibi duygulardır.

Özgür birey olmayı başarmadıkça özgür bir toplum kurmayı başaramayız. Özgür birey olmanın yolu, kapitalizm öncesi ez bet, aşiret, cemaat, hemşehrilik gibi duygulardan arınmaktan geçer.

www.alevinet.org

Sosyal Antropolog Prof. Dr. Martin von Bruinessen ile söyleşi

'Kürtlerin devlet fikri her zaman vardı'

Röportaj: Hamza Aktan

Prof. Dr. Martin von Bruinessen, 1974'ten beri Kürtler üzerine sosyolojik çalışmalar yapan Hollandalı bir sosyal antropolog. Kürtler hakkında detaylı araştırmalarıyla biliniyor. "Kürdistan Üzerine Yazılar", "Şeyh-Ağa-Devlet", "Kürtlük, Türklük, Alevilik", "Evliya Çelebi Diyarbekir'de" adlı kitapları Türkçe'de de yayınlanan Bruinessen, bu konudaki çalışmalarını sürdürüyor.

Hamza Aktan'ın Prof. Dr. Martin von Bruinessen ile yaptığı röportaj, geçtiğimiz günlerde bianet'in internet sitesinde yayınlandı. Bruinessen bu röportajında, "Kürtlerde Kürt devleti fikri daima vardır" diyor. Ona göre, "Iraklı Kürtlerin ABD'den yardım istemekten başka çareleri yoktu." Bruinessen'in bir diğer iddiası ise, "KADEK, ABD üzerinden Türkiye ile müzakerelere başlamak istiyor" şeklinde.

Bianet'in sitesinden aldığımız röportajın bazı bölümlerini kısalttık. Röportajı ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Sosyalist Mezopotamya Yayın Kurulu

Kürtler üzerine sosyolojik araştırmalar yapan Hollandalı sosyal antropolog Martin von Bruinessen'e göre, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Kuzey Irak'taki örgütlerden KADEK'e yönelmeyi düşünmüyor; KADEK, ABD üzerinden Türkiye ile görüşmede bulunmak istiyor.

Bruinessen, Türkiye'deki Kürt sorununun çözümüne yönelik 1999'dan beri büyük ilerleme sağlanamadığını söylüyor; "Bence sorun aynı yerde duruyor. PKK'nin de anlaşılmaz bir tavrı vardı. Net bir politika oluşturmadı" diyor.

Bruinessen, Kürtlerde bağımsız bir devlet fikrinin olup olmadığıyla ilgili şunları söylüyor: "Kürtler bütün farklarına rağmen tek bir halk olduklarından eminler. Kalplerinde siyasal olarak ayrı bir şekil almayı umuyorlar."

Kürt uzmanı Bruinessen ile ABD'nin Kürtlere ilişkin politikaları, Kürtlerin ABD ile ilişkileri, Türkiye'deki Kürt sorununun aldığı yeni biçim, Kürtlerin toplumsal yapılarındaki değişim üzerine konuştuk:

'ABD Kürtlere garanti verebilir'

Kürtlerin şu anda ABD'ye etkin bir desteği söz konusu. Sizce Kürtlerle ABD arasındaki bu ilişkinin sonu neye varacak? ABD Kürtlere ne kadar hak tanıyabilir, Kürtler ne kadar ileri gidebilir?

Kürtler Irak'ta yeni hükümetin kurulmasında önemli rol oynayacaklar, ama henüz bölgede nelerin olacağı netleşmediği için bu yeni devlet federe bir devlet mi olacak, birleşik bir devlet mi olacak bilemiyoruz. Yeni yapıda Şiilerin rolü de çok önemli olacak. Ancak şu söylenebilir: Kürtler için ABD'nin varlığı çok önemli, çünkü ABD Kürtlere garanti verebilir.

Kürtler büyük bir topluluk; Irak'ın yüzde 20-22'sini oluşturuyorlar. Aynı zamanda Irak'ın en organize, en iyi silahlanmış grubunu oluşturuyorlar. Ama yeni Irak'ta Kürt peşmergeler Irak ordusuna katılacaklar. Ayrı bir silahlı güçleri kalmıyor. Kürtler, bir azınlık olarak haklarına kavuşma kaygısı nedeniyle dış devletlerden güvence-

www.arsivakurd.org

ler istiyor.

Kürtler için ABD çok önemli, ama ABD için sadece Kürtler değil, başka bir çok faktör var. Bence uzun vadede Türkiye ABD için Kürtlerden daha önemli olacak. O nedenle ABD'nin Kürtlere ne kadar hak tanıyacağı konusunda şüphelerim var.

Kürtler arasında ABD'ye bakışta fikir ayrılıkları var mı? Özellikle Türkiyeli Kürtler ABD'ye nasıl yaklaşıyorlar sizce?

Tabii ki bir çok ayrı fikir var. Buradaki Kürtlerin durumu da beklentileri de bambaşka. Ama gördüğüm kadarıyla Türkiye'deki Kürtler Irak'taki durumu kendi içlerinde oldukça olumlu görüyorlar. Buradaki Kürtlerin kültürel olarak gelişme beklentileri var. Irak'taki gelişmeler buradaki Kürtleri de etkileyecek. Kürtler Türkiye'de bir azınlık kültürüne sahip oldukları için o kültür daima kaybolma tehlikesi içinde. Kürtçe de bir lisan olarak kaybolma tehlikesi altında. Ama Irak'ta Kürtlerin güçlü olarak var olması bu sorunları olumlu yönde etkileyecektir.

Türkiye'nin Kürt bölgeleri Olağanüstü Hal (OHAL) nedeniyle önemli bir kalkınma görmedi, tam tersine çok büyük ölçüde gerileme yaşadı. Bu durum Kürtlerin yönelimlerini de etkiliyor. Ama Türkiye Kürtlerinden Irak Kürtlerine o kadar fazla bir destek de yok. Çünkü Türkiye'dekiler genellikle Irak Kürtlerinin siyasal çizgisini beğenmiyorlar. ABD'ye o kadar yakın olmalarına da sıcak bakmıyorlar. İdeolojik olarak aralarında farklılıklar var. Irak Kürtlerinin hak almasından gurur duyuyorlar, ama aralarında talep farkları var.

İsrail bambaşka bir müttefik; çünkü İsrail taleplerini ABD'ye kabul ettirebilecek bir güçte. Ama Kürtler öyle bir durumda değil. Kürtlerin Washington'da bir lobisi yok. Kürtlerin başka bir çaresi yok. İster istemez ABD'den yardım istediler.

'Kürt devleti fikri hala var'

Bir Kürt devleti Türkiye, Suriye, Irak ve İran için hala çekince nedeni. Kürt siyasetçiler de buldukları her fırsatta amaçlarının bağımsız bir Kürt devleti olmadığını söylerler. Sizce Kürtler arasında bağımsız bir devlet kurma fikri hala hakim mi?

Sonuçta Kürtler ayrı bir halk. Türkiyeli Kürtlerle Iraklı Kürtler birbirlerini aynı halktan görüyorlar. Bütün farklarına rağmen tek bir halk olduklarından eminler. Kalplerinde siyasal olarak ayrı bir şekil almayı umuyorlar. Türkiye'deki Kürtler kültürel olarak Türkiye kültürüne eklemlenmiş durumdalar. Ama aynı zamanda başka siyasal bir kontekstte Kürt devleti fikri daima vardır.

Kürt aydını Ümit Fırat, "Iraklı Kürtler ABD'nin İsrail'den bile yakın müttefikidir" diyordu...

Bence biraz abartılı bir yargı. İsrail bambaşka bir müttefik, çünkü İsrail taleplerini ABD'ye kabul ettirebilecek bir güçte. Ama Kürtler öyle bir durumda değil. Kürtlerin Washington'da bir lobisi yok. Kürtlerin başka bir çaresi yok. İster istemez ABD'den yardım istediler. Herhangi bir Iraklı Kürde "Neden ABD ile işbirliği yapıyorsunuz" diye sorun, şu yanıtı alırsınız: "Bizim baş derdimiz Saddam Hüseyin yönetimiydi. Biz kendimiz bu yönetimi düşüremezdik. Irak halkı da düşüremezdi. Dünyada bunu düşürebilecek tek güç de ABD. ABD'yi sevmeyebiliriz, ama biz muhtacız..."

1972'de Barzani, İsrail ve ABD ile bir anlaşma yapmıştı. Ortadoğu'nun sol örgütleri o zaman da Barzani'yi çok eleştirmişlerdi. Ama Barzani "Kürdistan için şeytanla da işbirliği yaparım" diyordu.

Iraklı Kürtlerin şu anki politikalarına karşı çıkanlar, Kürtlerin uzun vadede Ortadoğu'da ikinci bir İsrail olacağı tezini dile getiriyorlar...

Nasıl olur ki? İsrail, dışarıdan gelen bir nüfusla oluşturuldu. Devlet, bu dışarıdan gelenlerin elinde, yerli nüfus ise ihraç edildi. Kürtlerin durumu tam tersi. Ama bağımsız bir Kürdistan, İsrail ve ABD'nin müttefiki olabilir, ki Türkiye de bu iki ülkenin yakın müttefiki. Hatta Türkiye İsrail'in bölgedeki tek müttefiki...

'KADEK müzakere arıyor'

Şu an ABD'nin Kuzey Irak'ta KYB ve KDP dışındaki örgütlere karşı saldırı başlatması gibi bir olasılık görüyor musunuz?

Türkiye üzerinden en ilginç olanı KADEK'in durumu. ABD'nin KADEK'i 'terörist' örgüt olarak ilan etmesine rağmen imha etmeye çalışacağını zannetmiyorum. Silahsızlandıracaklarını düşünüyorum. KADEK, bu konuda çok ilginç bir tavır aldı, ABD'nin varlığının Kürtler için yeni fırsatlar açtığı-

www.sosyalistekuriod.org

nı söylediler. Belki de KADEK, ABD üzerinden müzakerelere başlamak istiyor. ABD, Irak'ta tehdit olarak sadece İslami örgütleri gösterdi. ABD'nin Irak'a saldırı bahanesi de bu örgütlerdi. Bu açıdan KADEK'in durumu farklı.

KADEK'in ABD üzerinden Türkiye ile görüşmek istediğini söylüyorsunuz, bu nasıl gerçekleşebilir?

KADEK, ABD'nin arabulucu olmasını umuyor. Bunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini kestirmek zor. Bunun gerçekleşme imkanını Türkiyeliler benden daha iyi bilir.

'Kürtler Türk solunu Kemalist görüyor'

Siz, 1980'lerde Türk solunun Kürtlerin mücadelesine yeterince ilgi göstermediğini yazıyordunuz, sizce bir değişim var mı?

Bu konuda çok dengeli bir değerlendirme yapamayacağım. Çünkü son zamanlarda Türk solunu yakından takip etmiyorum. Ama Kürtler genellikle Türk solundan memnun değiller. Mesela Türk solu için "Kemalizm'den başka bir görüşleri yok" diyorlar, Türk solunu üniter devletten yana görüyorlar...

ABD'nin KADEK'i 'terörist' örgüt olarak ilan etmesine rağmen imha etmeye çalışacağını zannetmiyorum. KADEK, bu konuda çok ilginç bir tavır aldı; ABD'nin varlığının Kürtler için yeni fırsatlar açtığını söylediler.

Kürtler genellikle yeterince tanınmamaktan ya da yanlış tanınmaktan yakınıyor. Şu an Avrupa'da nasıl bir izlenime sahipler?

Ben Kürtlerle ilgili araştırmalara başlarken Avrupa'da kimse Kürtlerin kim olduğunu bilmiyordu. Kürtleri Avrupalılara tanıtan PKK idi. Avrupalıların Kürtlerle ilgili görüşü o kadar olumlu da değildi. Ama şimdi Kürtlerin çok az haklarının olduğunu biliyorlar ve özellikle kültürel haklarını almalarını istiyorlar.

'Ağalık gerilemedi'

Kürtler arasından çıkan sol örgütler genellikle ağalık kurumunu bitirecekleri veya bunu zayıflatacakları iddiasıyla hareket etmişler. Sizce şimdiye kadar bu iddialarının ne kadarını gerçekleştirebildiler?

Mesela PKK gerçekten ağalık kurumunu kaldırmaya çalıştı, ağalara saldırdı da. 80'den önce de PKK'nin esas şiddeti ağalara ve rakip gruplara karşıydı. PKK'nin içinde ağalar hiçbir zaman büyük rol oynamadılar. Ama 1985'ten sonra Türkiye koruculuk sistemini ortaya çıkardı. Koruculuk sistemi nedeniyle de ağalık sistemi güçlendi. Benim 75-76 senelerinde yaptığım araştırmalara nazaran bazı bölgelerde şimdi ağalık daha da güçlendi. Korucuları yasalar üstü bir statü tanındı, onlar da kendi durumlarını güçlendirdiler.

Onun dışında 94-95 yıllarında çok büyük oranda zorunlu bir göç oldu. Bu göç aşiret sistemini biraz değiştirdi, ama yok etmedi. Çünkü göç edenler aşiret mensupluğu üzerinden yaşıyorlar. Metropollere gelenler aşiretlerine bağımlı kalmak zorunda hissediyorlar kendilerini. Bu da aşiret bağlarının güçlenmesine neden oluyor...

www.arsivkurdi.org

yeni bir aydınlanma atağı için...

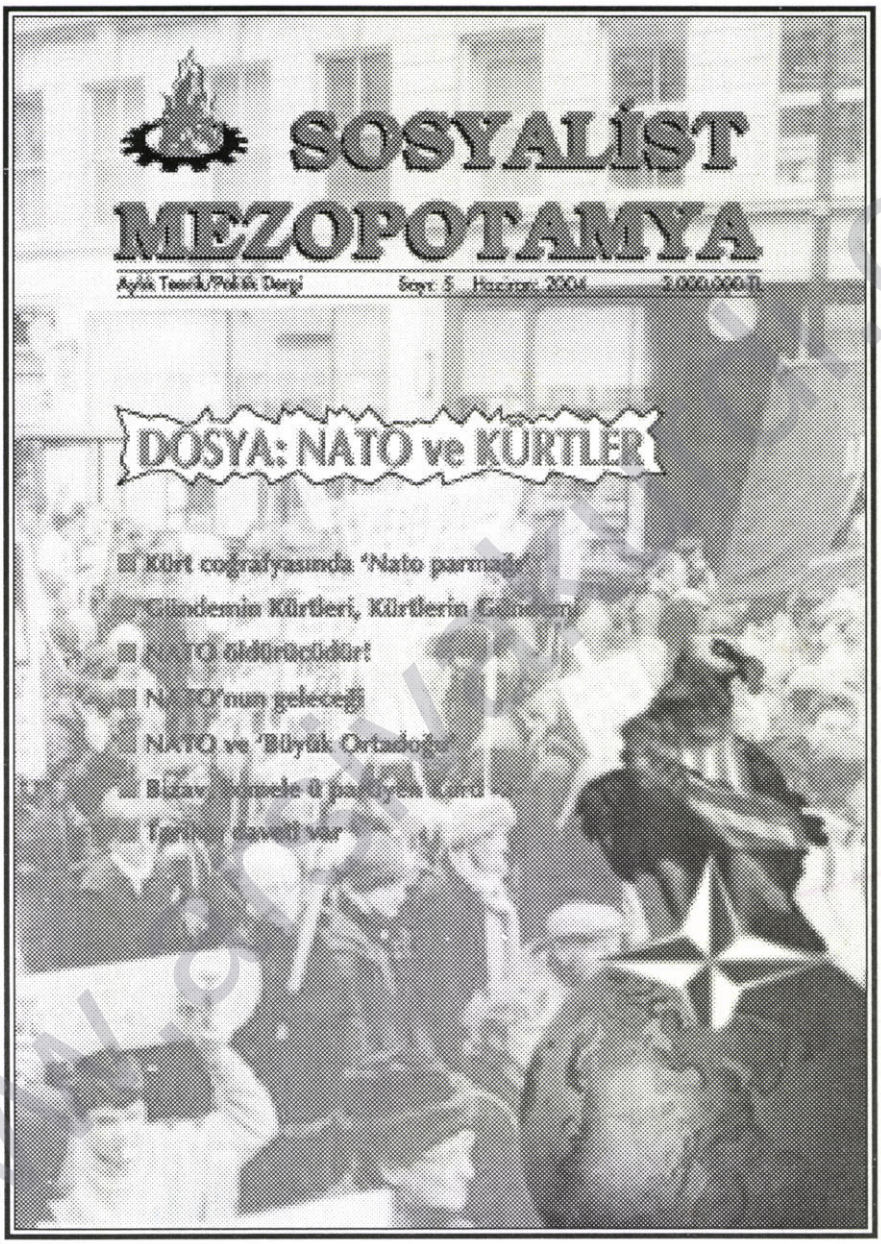

Tüm dergi bayilerinde

İsteme adresi: Gün Yayıncılık Tel/Fax: 0 212 2196906
İnönü Mah. Babil Sok. 27/3 Harbiye-İstanbul

Ülkemizde ve bölgemizde yaşanan gelişmelerden en çok etkilenen, elbet emekçiler olmuştur. Toplumun geniş kesimini oluşturan çalışanlar, yoksul aileler, işsizler, yaşanan tüm çatışma ve savaşları, sofralarındaki ekmeklerin azalmasıyla, ekonomik ve özlük haklarındaki gasplarla iliklerine kadar hissetmişlerdir. Egemenlerin attığı her bomba, soframızda azalan binlerce ekmektir. Yaşanan gelişmelerde emek hareketinin iradesinin olmaması, bu gelişmelere müdahale edilemeyeceği anlamına gelmez. Giderek daha fazla emekçilerin aleyhine gelişen bu olumsuz süreci önlemek için emekçilere, özellikle de emek hareketine büyük görevler düşmektedir. Emek hareketinin yeri bellidir. O, egemenlerin çıkarlarına hizmet eden her şeyin karşısındadır. O, geniş halk yığınlarının, emekçilerin, yoksulların, işsizlerin temsilcisidir. Emek hareketinin etkisini kırmaya çalışan sermaye ve temsilcileri, anadilde eğitim talebi nedeniyle Eğitim Sen'e açılan kapatma davasında görüldüğü gibi, her türlü uygulamayı pervasızca sürdürebiliyor. Bu ve benzeri uygulamalar, halkların aleyhine olacak yeni bir çatışma sürecinin başlamasının arefesinde toplumsal muhalefet dinamiklerini susturmayı hedefliyor.

www.arsivakurdi.org